

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Disputatio XIX. De sufficientiâ conscientiæ certò

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

DISPUTATIO XIX.

*De sufficientiâ conscientiæ certò probabilis practicæ, sub-
jectivè sumptæ.*

SUMMARIUM.

Synopsis dictorum, n. 1.

*An se sola satis sit opinio probabilis, an neces-
sarium reflexum de usu opinionis probabilis ju-
dicium? n. 2.*

N. 1.

OCUI *disp. antec.* quòd ad sine peccato formali, aut honestè formaliter operandum necessarium sit iudicium aliquod certum de non peccato formali, & de honestate formali; eam autem certitudinem non debere esse de conformitate logicâ iudicii cum suo objecto ut est in re, ita ut operans debeat esse certus, quòd objectum ita sit in re, ut est in conscientiæ iudicio; & ita sit in conscientiæ iudicio, ut est in re, asserui cum omnibus Catholicis, docendo simul cum illis, quòd satis sit, ut conscientia sit certa de practicâ conformitate iudicii cum regulis morum; & actus, & objecti cum eodem iudicio, & regulis morum. Demum asserui satis esse, ut hæc certitudo de practicâ veritate iudicii actus, & objecti cum regulis morum, sit moralis excludens omne prudens dubium, & formidinem peccati formalis. Immo asserui talem certitudinem moralem de non peccato formali, aut de honestate formali inesse formaliter, & intransitivè cuique opinioni certò probabili practicæ.

N. 2.

Videndum modò, an ad operandum sine peccato formali, aut cum honestate formali, satis sit se sola ipsa opinio certò probabilis subjectivè, ita ut hæc sit regula formalis, immediata, & proxima ipsius volitionis non peccaminosæ formaliter, aut formaliter honestæ? An verò, ut plerique Probabilistæ, M. Mar. & ex Probabilioristis M. Mart. de Prado, & P. Scild. sentiunt, necessarium sit aliud iudicium certum, & evidens reflexum, habens pro objecto operationem, ut substantem ei iudicio directo certò probabili, aut probabiliori de non peccato formali, aut de honestate formali operationis; ita ut hoc iudicium certum reflexum, & evidens sit formalis, & proxima regula volitionis; ipsa autem probabilitas, aut probabilioritas sit re-

gula objectiva, & remota? Quia verò plerique Anti-Probabilistæ iudicant, quòd sit impossibile, ut iudicium reflexum de licito usu minùs probabilis sit certum, & evidens, ideo hoc prius examinandum; & subinde discutendum erit, an præter iudicium certò practicè probabile, aut probabilius directum de non peccato, aut honestate formali necessarium sit ad licitè operandum ipsum iudicium reflexum de licito usu opinionis probabilis, aut probabilioris, aut tutioris, tanquam ultimum conscientiæ dictamen, à quo proximè dirigatur volitio operandi.

SECTIO I.

An implicet, ut iudicium reflexum supra dictum usum opinionis certò probabilis practicæ subjectivè sumptæ, sit saltem moraliter certum?

§. I.

Recolenda.

SUMMARIUM.

Præfens questio locum habet in omni sententia, tum Probabilistarum, tum Probabilioristarum, tum Tutioristarum, n. 3.

Ostendo dici non posse, quòd opinioni probabiliori infir certitudo moralis de veritate speculativa, n. 4.

Ostendo hanc questionem esse communem omni sententiæ; undenam sumatur certitudo non peccati requisita ad non peccandum? n. 5.

Iudicium probabile subjectivè, & objectivè quid? n. 6.

Cur plerique Probabilistæ requirant iudicium reflexum? ib.

OCUI *disp. 18. c. 1. §. 1.* quòd præfens N. 3. questio agitari possit in omni sententia, sive Probabilistarum, sive Probabilioristarum, sive Tutioristarum; quòd ipsum post hæc à me exarata notatum vidi à P. de la Fuente *diff. 4. à num. 52.* Hinc est, quòd non est, cur Anti-Probabilistæ contra Probabilistæ exultent: vel enim in ipsa opinione probabiliori, et si minus tutâ, certitudinem admittunt ipsi Probabilioristæ, vel non? Si admittunt, habeo intentum, quòd dari

dari debeat moralis certitudo de veritate practica, ut dixi d. 18. & mox dicam. Si non admittunt, contra est: tum quia aliqua certitudo de non peccato formali necessaria est, ut sine eo operemur, ut ferè omnes Antiqui, & Moderni sentiunt; & nefas est in re tam ferià, & ad conscientiam formandam universali à communi omnium mente discedere; adeo ut vel ipsi Probabilistæ, qui iudicii reflexi necessitatem inficiantur, doceant, ut ostendi d. 18. sèct. 8. ipsi opinioni minùs, certò tamen probabili inesse certitudinem moralem, non quidem de veritate speculativà ipsius opinionis cum objecto, & de naturà objecti ut est in re; sed certitudinem moralem de practica conformitate iudicii, actus, & objecti cum ipso iudicio, & regulis morum: tum quia ipsi Probabilioristæ saepe dicunt, quòd probabilior sit quasi moraliter certa. Quæro modò, an hæc moralis certitudo, quam dant iudicio probabiliori, sit certitudo moralis de veritate speculativà iudicii, seu opinionis probabilioris cum objecto, ut est in se, & de naturà objecti, ut est in se? An sit certitudo moralis de veritate practica, seu conformitatis iudicii probabilioris cum regulis morum; & conformitatis actus, & objecti ut substantis tali iudicio probabiliori cum ipso iudicio probabiliori, & regulis morum?

N. 4. Si dixerint primum, rem mirabilem, & incredibilem dicent. Primò, quia omnis opinio probabilior non tantum est invidens, sed est incerta de suo objecto materiali; ergo non tantum imprudenter, sed est prudenter formidolosa de suo objecto materiali, ut est in re; nisi ostendatur, quomodo ipsum iudicium probabilius, etsi incertum, excludat, quatenus est prudens, ipsam prudentem formidinem de peccato materiali in objecto. Secundò, quia implicat certitudo moralis tam obvia, quam familiaris est inter DD. contradictio de incertà veritate speculativà utriusque contradictorii: ergo non potest utraque contradictoria, etsi una sit uni, altera sit alteri probabilior, esse una uni, altera alteri certa moraliter de veritate speculativà. Tertiò, quia si non omnis mihi probabilior est mihi vera, tum quia utraque contradictoria esset mihi diversis temporibus vera, quoties esset mihi probabilior; tum quia error invincibilis non excusaret; multò minùs quolibet probabilior erit moraliter certa de veritate speculativà objecti, & sui ipsius. Quartò, quia si, ut sine peccato formali operemur, necessaria non est veritas logica, seu ut iudicium ita sit in representando, ut est in re objectum; & objectum ita sit in re, ut

Tom. III.

est in iudicio representante; multò minùs necessaria erit opinio probabilior, quasi moraliter certa de veritate logica iudicii cum objecto ut est in re; & de objecto ut est in re, secum ipso ut est in mente. Quintò, quia mirabile est asserere, quòd insit cuicque opinioni probabiliori quasi certitudo moralis de veritate logica sui cum objecto, & de objecto ut est in re; & deinde negare, quòd opinioni probabiliori insit certitudo moralis de veritate practica, seu de non peccato formali; ergo ea quasi certitudo moralis, quam Probabilioristæ dant cuicque opinioni probabiliori, non est certitudo moralis de veritate speculativà sui cum objecto ut est in re, & objecti ut est in re, secum ipso ut est in mente; aliàs malè impugnassent tum Janse-^{Janfèn.}nistas requirentes ad sine culpà formali operandum veritatem logicam; tum Fagnan-^{Fagnan.}num, Baronum, Mercorum, & alios Catho-^{M. Mer.}licos requirentes certitudinem moralem de eadem veritate logica; ergo est certitudo moralis de veritate practica: ergo, velint, nolint, debent Probabilioristæ declarare, qualiter opinio probabiliter incerta de malitià materiali objecti sit formaliter certa de non malitià formali actus; & an hæc certitudo moralis de non peccato formali sumi possit à iudicio reflexo certo de licito usu probabilioris; ergo non est, quòd contra Probabilistas exultent. Idem dico proportiona-^{M. Bar.}liter de Tutoristis, & paulò post patebit.

Confirmo; quia Anti-Probabilistæ ita arguunt contra Probabilistas: Nec in iudicio minùs probabili directo, nec in iudicio reflexo supra licitum usum minùs probabilis datur certitudo de non peccato, necessaria, juxta plerosque Theologos, ad sine culpà formali operandum: ergo, juxta Probabilistas, non datur certum de non peccato, & necessarium ad non formaliter peccandum dictamen. Sed tota hæc difficultas integra est in omni sententià. Vel enim requiritur certitudo de non peccato, vel non? Si non; cur exaggerant contra Reflexistas, quòd nec opinio probabilis sit certa, nec iudicium reflexum, cum certitudo non requiratur? Si requiritur, ut ferè omnes docent, contra est: vel enim ipsa opinio tutior, aut probabilior de non peccato est intransitivè, & formaliter per se ipsam certa de non peccato, vel non est? Si est; ergo etiam opinio minùs probabilis erit per se ipsam certa de non peccato. Si non est, quæro à Tutoristis, & Probabilioristis, undenam sumatur certitudo non peccati requisita ad non peccandum? Non enim inest ipsi opinioni tutiori, aut probabiliori, quo modo, juxta eos,

G. iij

non

non inest ipsi opinioni minus probabili. Si igitur dicant certitudinem non peccati oriri a iudicio reflexo, & necessario, nempe hoc, *Licetum, immo obligatorium est sequi probabiliorem, aut tutiorem*, contra est; quia hoc iudicium, *Ergo licet sequi hanc opinionem probabiliorem de licentiâ picturæ die festo*, deducitur ex hac præmissâ, *Licet sequi probabiliorem*, quæ non est certa, immo tantum abest, ut sit certa, quin & à Tutoristis, & à Probabilistis negatur ut vera; eò quia, juxta Probabilistas, tape impossibile est sequi probabiliorem; & juxta Tutoristas, numquam licitum est sequi probabiliorem minus tutam, quin tutior minus probabilis sequenda est. Multo minus est certa hæc præmissâ, *Necesse est sequi probabiliorem, aut tutiorem*; tum quia negatur a Probabilistis ut vera, tantum abest, ut sit certa; tum quia à Probabilioristis negatur necessitas sequendi tutiorem, quin asseritur licentia sequendi probabiliorem minus tutam; tum quia à Tutoristis negatur tum licentia, tum necessitas sequendi probabiliorem, omisâ tutiori minus probabili: ergo ultimum illud dictamen non est certum. Ecce igitur in omni sententiâ, five negante, five affirmante licitum opinionis minus probabilis usum, integram difficultatem. Cur igitur Tutoristæ, aut Probabilioristæ insultant Probabilistis, præsertim illis, qui opinioni probabili negant inesse certitudinem?

N. 6. Modo adverto, iudicium probabile (idem dicito de probabiliori, est enim, ut dixi, par difficultas) posse dupliciter esse in intellectu. Primò subjectivè directè; & non est nisi ipse actus opinativus, seu opinio formalis, & iudicium probabile (aut probabilius) directum de non peccato, aut honestate operationis; ex. gr. hoc, *Licet pingere die festo*; quod iudicium suppono probabile, aut probabilius. Secundò potest esse in intellectu objectivè reflexè, ex. gr. *Licet sequi opinionem minus, aut æquè probabilem* (immo probabiliorem) *de licentiâ picturæ die festo*. In quo casu iudicium probabile (aut probabilius) directum habet pro objecto *licentiâ picturæ die festo*; iudicium reflexum habet pro objecto *probabilitatem* (aut probabilitatem) *de licentiâ picturæ die festo*. Jam verò plerique ex Probabilistis docent necessariò requiri hoc iudicium reflexum ut licitè pingam, nec satis esse illud directum, eò quia iudicium directum, inquit, est tantum probabile; ergo aliud iudicium certum reflexum de licentiâ picturæ die festo est necessarium: & consequenter docent, quod iudicium directum probabile de licentiâ pi-

cturæ die festo sit tantum regula objectiva remota conscientia, quatenus est objectum ultimi iudicii certi reflexi, quod volunt esse regulam immediatam formalem, & proximam licitæ volitionis pingendi. Porro idem dicere debent Probabilioristæ, & Tutoristæ, ut constât ex mox dictis; vel si necessitatem iudicii reflexi negent, concedere debent ipsi iudicio probabiliori, aut tutiori directo inesse certitudinem de non peccato; vel negare debent requiri iudicium moraliter certum de non peccato formali; hoc autem est contra omnes Theologos, & rationem: si enim necessarium non est iudicium moraliter certum de non peccato formali, dabitur prudens formido de peccato formali, cum quâ non licet operari.

§. II.

Conclusio.

SUMMARIUM.

Non repugnat formare iudicium certum moraliter speculative reflexum de hac veritate, Licet opinari, & operari juxta minus tutam, certo tamen probabilem prædictæ, n. 7.

DD. nobis oppositi, n. 8.

Nobis faventes, ib.

Dico tantum abesse, quod in solâ sententiâ Probabilioristarum formari possit distamen reflexum certum, quin in eâ non potest, iniqua potest, n. 10.

Cur? ib.

Litigatur obligatio, & non tantum usus probabilioris inter Probabilistas, & Probabilioristas, ib.

Similiter dico, tantum abesse, ut Probabilioristæ ostendere possint repugnare certum moraliter distamen de usu minus probabilis, quam stando Probabilioristarum principis, demonstrâ, quod Probabilistæ certum moraliter iudicium de usu licito minus probabilis formare possint, n. 11.

Denum dico, quod Probabilioristæ, nisi sui principis renuntient, & nostris manent, ostendere ad summum possint repugnantiam iudicii reflexi moraliter certi à Probabilistis admissi, n. 13.

Explico, n. 14.

Principium Probabilioristarum, quod sola probabilior sit probabilis, & quod minus non sit probabilis, ib.

Quod probabilior sit certa moraliter, ib.

Ostendo his suppositis, quod opinio Probabiliorum sit ipsis Probabilistis moraliter certa, n. 15.

Durum videtur negare, quod sententiâ Probabilioristarum sit probabilis, n. 16. 17. 18.

Reponit

Posunt tamen hoc negare Probabilista, cur?
n. 18.

Infirmas principiorum Probabilistarum, 19.
Probabilista dupliciter possunt dicere propriam
sententiam esse sibi moraliter certam, tum
attendendo argumentis Probabilistarum, tum
propriis, ibi.

N. 7. Non repugnat iudicium certum mora-
liter speculative reflexum de hac veri-
tate, Licet sequi, & opinari juxta opinionem
minus, certo tamen probabilem practice.

N. 8. Est contra P. Eliz. lib. 3. qu. 2. M. Mercor.
1. p. art. 14. Palanc. qu. 33. a n. 17. P. Muniel.
Sim. 7. §. 4. P. D. Thyrius dis. 4. n. 81. di-
centem, quod solum in suis principis defen-
di possit possibile, & necessarium ad recte
operandum iudicium practicum certum, &
evidens.

Sed est omnium Probabilistarum Refle-
xistarum, nempe P. Suar. P. Terilli qu. 13.
P. Moy. tom. 1. qu. 6. §. 6. & tom. 2. qu. 6. &
P. Card. qu. 8. P. Carden. tom. 1. d. 15. art. 4. cap. 5. P.
P. Moy. Ovied. 1. 2. contr. 1. pu. 2. Perea sect. 4. & 5.
P. Poll. Mastrii in 2. d. 5. Raphaelis a S. Joan. P. Pol-
lenter, & aliorum sine numero, immo P.
Scild. & M. Mart. de Prado.

N. 9. Antequam non repugnantiam certitudi-
nis in iudicio reflexo supra licitum minus
probabilis usum suadeam, digressiuncula
mihi est necessaria contra Probabilistas;
contra quos

N. 10. Affero 1. tantum abesse, quod in sola Pro-
babilistarum sententia formari possit di-
ctamen reflexum certum, quin in ea non
potest, in nostra potest.

Prima pars probatur; nam non est que-
stio, an liceat sequi tutiorem probabiliorem,
sed an detur obligatio sequendi illam; ergo
licet formari possit dictamen reflexum non
tantum certum, sed evidens de licito usu tu-
toris probabilioris, non tamen formari po-
test ullum dictamen reflexum, non tantum
certum, sed nec probabile, de obligatione
sequendi tutiorem probabiliorem; ergo di-
cere, ut dicit P. D. Thyrius, quod in sola
sua sententia formari possit dictamen refle-
xum certum, si loquatur de licito usu, non
est ad rem; non enim litigatur licentia tu-
toris probabilioris, sed obligatio: si loqua-
tur de obligatione sequendi tutiorem proba-
biliorem, est falsa; nam sententia Probabi-
listarum, ut asserit hanc obligationem,
non est mihi probabilis. Hinc patet secunda
pars; si enim probabile non est, quod detur
obligatio tutoris, & probabilioris, eo ipso
certum est, quod liceat uti minus tutæ mi-
nus probabilis.

Affero 2. tantum abesse, ut Probabilio-
ristæ ostendere possint repugnare certum
moraliter iudicium de usu minus probabi-
lis, quin stando Probabilistarum princi-
piis, ostenditur evidenter, quod Probabi-
listæ certum moraliter iudicium de licito
usu minus probabilis formare possint.

N. 12. Demonstro; quia, juxta Probabiliori-
stas, non tantum licitum, sed necessarium
est sequi probabiliorem, omnia minus pro-
babili: sed opinio Probabilistarum stans pro
licito usu minus probabilis est Probabilistis
probabilior; omne autem probabilius, juxta
Probabilioristas, est moraliter certum: ergo
opinio docens licitum sequi minus probabi-
lem est Probabilistis moraliter certa: ergo
Probabilistæ nitendo doctrinæ Probabilio-
ristarum formare possunt iudiciū moraliter
certum de licito usu minus probabilis. Cō-
firmo; quia consequentia hujus syllogismi
est moraliter certa, Licetum est sequi proba-
bilius: sed opinio docens licitum sequi mi-
nus probabilem est Probabilistis probabi-
lior; ergo licitum est illis illam sequi. Maior
est evidens: minor etiam respectu Probabi-
listarum est evidens. Consequentia est
legitima: Ergo tantum abest, ut Probabi-
listæ ostendere possint repugnare Proba-
bilistis iudicium moraliter certum, immo
evidens de licito uti minus probabilis, quin
Probabilioristæ numquam hoc ostendere
possunt, nisi suam destruant doctrinam,
quod idem sit probabilius, ac moraliter cer-
tum.

Affero 3. Probabilioristas, non nisi suis
principiis renuntiando, & ad summum uten-
do principiis Probabilistarum, ostendere
posse, quod iudicium reflexum a Probabi-
listis admissum esse non possit moraliter
certum.

N. 14. Explico, & probo. Principium Probabi-
listarum est, quod nulla minus probabi-
lis, stante probabiliori opposita, maneat
probabilis; & quod sola probabilior sit pro-
babilis; & quod omnis longè probabilior sit
quasi moraliter certa. Principium Probabi-
listarum est, quod minus probabilis, stante
opposita probabiliori, maneat probabilis;
& quod nec minus probabilis idem sit, ac
non probabilis; & quod nec probabilior
idem sit, ac moraliter certa: sed si omnis
probabilior idem est, ac moraliter certa; &
omnis minus probabilis idem est, ac non
probabilis, eo ipso sententia docens licitum
usum minus tutæ minus probabilis est ipsa
dem Probabilistis moraliter certa, quia est
illis longè probabilior, omnis autem longè
probabilior est, juxta Probabilioristas, mo-
raliter

raliter certa, & omnis minus probabilis est non probabilis; ergo nisi Probabilioristæ suis principiis renuntient, ostendere non possunt, quod repugnet certitudo in iudicio reflexo Probabilistarum, seu quod iudicium reflexum non sit, nec esse possit ipsis Probabilistis moraliter certum.

N. 15. Confirmo; quia tantum abest, ut Probabilioristæ nixi suis principiis ostendere possint repugnantiam certitudinis, quin iisdem admissis evidenter sequitur, quod sententia affirmans licitum usum minus tutæ minus probabilis sit ipsis Probabilistis moraliter certa: etenim omnis longè probabilior est moraliter certa, & nulla minus probabilis est probabilis: (sunt principia Probabilioristarum) sed sententia stans pro licito usu minus tutæ minus probabilis est Probabilistis longè probabilior oppositâ negante; & sententia negans est iisdem Probabilistis minus probabilis, adeoque non probabilis: (nam omne minus probabile, juxta Probabilioristas, est non probabile) ergo sententia affirmans licitum usum minus tutæ minus probabilis, stantibus Probabilioristarum principiis, est ipsis Probabilistis moraliter certa: ergo tantum abest, ut Probabilioristæ, stantibus suis principiis, probare possint, quod sententia stans pro licito usu minus tutæ minus probabilis nequeat esse Probabilistis moraliter certa, quin stantibus Probabilioristarum principiis, ipsi Probabilioristæ (immo & Probabilistæ, si iisdem utantur) evidenter probant, quod opinio stans pro minus tutâ minus probabili sit ipsis Probabilistis moraliter certa.

N. 16. Dixi in assertionem, quod Probabilioristæ ad summum, si utantur Probabilistarum principiis, probare possint, quod iudicium Probabilioristarum de licito usu minus tutæ minus probabilis nequeat esse Probabilistis moraliter certum: (at si Probabilioristæ utantur principiis Probabilistarum, eo ipso sua principia destruunt) etenim Probabilistarum principium est, quod minus probabilis, stante oppositâ probabiliori, maneat probabilis; adeoque possunt Probabilioristæ ex hoc principio ita arguere: Quoties minus probabilis manet probabilis, eo ipso opposita probabilior non est moraliter certa: sed sententia negans licitum usum minus tutæ minus probabilis manet saltem probabilis: ergo sententia affirmans ejus usum esse licitum, non est moraliter certa.

N. 17. Ecce si Probabilistæ concludi nolint, negare debent, quod sententia negans maneat probabilis; quod durum videbitur; si enim tucantur, quod negans maneat probabilis,

eo ipso affirmans erit tantum probabilior, non autem moraliter certa iisdem Probabilistis: ergo Probabilioristæ ad summum probare possunt sententiam stantem pro licito usu minus tutæ minus probabilis non esse ipsis Probabilistis moraliter certam, si Probabilioristæ principiis Probabilistarum utantur; & ipsi Probabilistæ concedant esse sibi probabilem sententiam negantem licitum usum minus tutæ minus probabilis.

Quod si Probabilistæ negent, ut revera negare possunt, sententiam negantem licitum usum minus tutæ minus probabilis esse sibi probabilem; quatenus certum illa videtur, quod nulla lex obliget, nisi sit certa; & quod nemo teneatur lege naturali ad perfectius, adeoque nec ad tutius, nec ad probabilius, sed satis ad tutum, & certo probabile; tunc Probabilioristæ ne quidem utendo Probabilistarum principiis probare poterunt, quod repugnet, ut sententia de licito usu minus tutæ minus probabilis sit ipsis Probabilistis moraliter certa.

Ex hoc constat, quàm infirma sint Probabilioristarum principia; iis enim admissis, evidenter probatur oppositum ejus quod intendunt. Quod enim Probabilioristæ intendunt est, ostendere repugnantiam certitudinis in iudicio reflexo Probabilistarum. Quod probant, est, quod tale iudicium sit ipsis Probabilistis moraliter certum. Constat etiam, quod Probabilistæ dupliciter probare possunt sententiam affirmantem esse sibi moraliter certam: 1. utendo ad hominem principiis Probabilioristarum, hoc modo: Omnis propria post diligens rei examen apparet longè probabilior oppositâ est moraliter certa: sed sententia affirmans licitum esse usum minus tutæ minus probabilis, inquit Probabilistæ, est propria, eaque nobis post diligens examen est longè probabilior oppositâ negante: ergo est nobis moraliter certa: 2. utendo argumentis adeo robustis, quæ omnem ab oppositâ tolerant probabilitatem; qualia sunt, quod nisi lex certò constet, nec certò obligat; quod nemo ex obligatione naturali teneatur ad perfectius, adeoque nec ad probabilius; & sic negando, quod sententia obligans ad probabiliorem, aut tutiorem, sit sibi probabilis.

§. III.

Nostra pro principalis conclusionem argumenta.

SUMMARIUM.

S. Thom. ait, quod stans inter contrarias opiniones possit esse certus de non peccato, nempe formalis.

formali, et si sit incertus de materiali, n. 20.

Laudatur Caietanus, n. 21.

Qualiter ex Caietano, stans inter oppositas opiniones fieri possit certus de non peccato, n. 22.

Scholium in doctrinam Caietani à n. 23. ad 26.

Distinguit inter iudicium directum, & reflexum, n. 23.

Videtur Probabilista Reflexista, n. 24. & 25.

Non repugnat, ut vult P. Elizab. & P. Man. ut iudicium reflexum sit certum, directum sit incertum, ibid. & n. 26.

Utraque premissa, ex qua deducitur iudicium reflexum, potest esse certa, n. 27.

Si formari potest duplex premissa certa ex qua inferatur licitus, immo necessarius usus opinionis probabilioris, etiam formari poterit utraque certa de licito usu minus probabilis, n. 28.

Peto à Probabilioristis premissas certas, ib. & n. 29.

Probo paritatibus, n. 30.

Possum de incerta licentiâ formare dictamen reflexum certum de licentiâ, ib.

Patet in obediēte, ib.

Sicut ex errore invincibili elici potest certitudo de eo sequendo, ita ex probabilitate certitudo de eâ sequendâ. Est contra P. Elizab. dicentem se hoc non posse capere, n. 31. 32.

Nullus Anti-Probabilista impugnare potest certitudinem iudicii reflexi, nisi se impugnet, n. 33.

Cum usus probabilissima sit licitus, ergo unde sumatur certitudo de illius usu licito, n. 34.

Offendo quod inaniter ex incertitudine dictaminis Anti-Probabilista impugnent Probabilistas, n. 35.

In omni opinione integra difficultas, ib.

quam sequitur; & simul esse practicè certus se non peccare eam sequendo: ergo stante speculativâ incertitudine opinionis directæ, seu an sit licitum tale opus, potest quis esse reflexè certus practicè, quod tale opus sibi hic, & nunc liceat.

Quia verò Probabilistæ Reflexistæ, violatâ urbanitatis regulâ, excipiuntur à P. Munniesâ alligente eos ad suum reflexionum volutabrum reverti; & quia P. D. Thyrsus, modestissimè tamen, ait nullum Cardinalem stare pro Probabilistis, ideo operâ pretium erit uberius exponere, quæ tradit D. Perea à n. 56. ex C. Caietano; quem nemo negabit, sive ingenium, sive autoritas spectetur, Modernis Purpuratis parem, si non superiorem.

Tantus ergo vir tom. 1. opusc. tr. 31. respons. 13. quærens, qualiter, stantibus contrariis circa licitum, & illicitum opinionibus, possit quis omnem prudentem peccati formidinem tollere, & fieri certus de non peccato, refert quasi tres sententias. Una dicit, quod si quis magis habeat scrupulum de illicito, peccat, si opus exequatur. Altera, quod si quis magis credat esse licitum, adhuc tamen hæsitet, an sit licitum, non peccat. Postrema dicit, quod ut quis licitè operetur, adeo certa fides haberi debet, ut excludat omnem dubitationem, alias peccabit contra conscientiam, si cum formidine alterius partis operetur. Ipse autem Caietanus refutat secundam, quæ videtur ipsissima Probabilioristarum sententia, & amplectitur postremam; & subdit: Dicendum, quod sive scrupulus occurrat ex parte appetitus, ut contingit timētibz peccare in aliquo casu, & nesciunt quare; sive ex parte rationis, ut contingit iis, qui ex aliquâ ratione magnâ, medioeri, vel levi fluctuant, distinguere oportet de modo, an huiusmodi hæsitatio, seu vacillatio sit modo speculativo, vel modo practico; hoc est, an dubitet de licito, vel illicito secundum se; vel ut est ratio operis sui hic, & nunc. Hæc Caietanus.

Ecce acutus vir, ut scitè notat D. Perea n. 57. apertè distinguit opinionem directam, quam vocat speculativam, à iudicio reflexo practico, quo homo hic, & nunc stantibus Calce, omnibus principiis, cum quibus operatur, iudicat sibi hic, & nunc licere pulsare die festo. Ecce etiam quomodo combinet certitudinem iudicii reflexi de non peccato cum probabilitate opinionis directæ.

Prosequitur Caietanus: Nam si quis dubitaret, an pulsare die festo sit illicitum, & tamen non dubitaret sibi hic esse licitum pulsare, iste non peccaret pulsando, quantum-

N. 20. S. Tho. Caiet. **I**am verò principalis conclusio probatur ex S. Thom. dicente, quod quis stans inter probabiles opiniones contrarias habere possit certitudinem exclusivam omnis dubii, ita ut certus sit de non peccare. Similiter C. Caietanus in Sum. verb. *Opinio*, ait, quod licet qui se committit opinioni, committat se regulæ ambiguae, adhuc tamen homo opinans habere potest certitudinem; & subdit: Hæc intellige de opinione propriè dictâ, quæ est cum formidine alterius partis. Neque enim propterea aliquid opinione tenetur, quia diversi Doctores contraria sentiunt, quoniam cum huiusmodi contrarietate stat, quod una pars sit ratione sufficienti ad moralem certitudinem fulta. Ecce S. Thom. ejusque acutissimus Interpretes conveniunt, quod homo stans inter contrarias Doctorum opiniones adhuc esse possit certus de non peccato; id est, esse incertus de veritate speculativâ opinionis,

tuncumque magna esset dubitatio apud eundem de actu pulsandi secundum se, an sit licitus, vel illicitus; & quantumcumque esset maximus timor de eodem. Hæc Caietanus. Ecce in terminis sententia Probabilistarum Reflexistarum, nempe quod ego possim esse certus practicè de non peccato pulsando, etsi prius directè dubitem, aut habeam maius, vel minus fundamentum asserendi, quod pulsare sit licitum.

N. Progredditur: Quod si certitudo speculativa requireretur, non tantum rudes, sed Doctores passim se periculo exponerent, etsi se habere certitudinem, & evidentiam veritatis speculativæ pertinaciter assererent: quare hæsitatio magna, vel parva de fide certâ, aut incertâ liciti, vel illiciti non est spectanda absolute; id est, non est curanda hæsitatio præcedens, & nixa iudicio directo de licito, vel illicito; sed ipsa ratio operandi in singulari consideranda: si enim applicatio ad operandum sit certa, quidquid in ratione fluctuat, est scrupulus despicendus: si autem applicatio ipsa fluctuet circa rectum, vel obliquum moris, est scrupulus conscientiæ, contra quem non licet agere. Hæc fere ad litteram Caietanus, vel in se legendus, vel in Perea, qui eum fideliter citat. Ego sanè non sum Probabilista Reflexista; at negare non possum luce clarius mihi esse, quod Caietanus talis sit; nam totam rationem operandi licite refundit in dictamen reflexum, seu applicationem, nil curans formidinem, sive magnam, sive parvam, quæ est in directo. P. Mun. Hæc si legisset P. Eliz. rejectus à me d. 18. sect. 7. §. 1. & P. Muniesia, non dixissent repugnare, ut iudicium reflexum sit certum, quoties directum est incertum.

N. Affert Caietanus rationem suâ mente dignam; quia conscientia non est scientia, sed applicatio cognitionis ad opus, & ideo scrupulus conscientiæ est ille tantum, qui est in applicatione; omnis autem alius scrupulus, seu formido, quæ non tangit applicationem, non opponitur conscientiæ. Ecce Caietanus despicendam dicit omnem formidinem in istam ipsam iudiciis directis, dummodo nulla detur formido circa applicationem eorum iudiciorum, seu circa dictamen reflexum. Quare Caietanus non tantum est Probabilista, quatenus non distinguit inter iudicium directum probabile, & probabilius, sed universalem tradit operandi regulam per iudicium reflexum certum, sive iudicium directum sit magis, sive minus formidans speculative: sed est Probabilista Reflexista, quatenus totum refundit in applicationem iudicii directi, seu in dictamen reflexum; imò

ita est Reflexista, ut contentus sit dictamine certo reflexo de probabilitate; non enim requirit, ut operaturus assentiat ex motivo directis opinionibus de licito, sed quod ex Cæcæ reflexis hic, & nunc iudicet se non peccare. Alia pro se ex Caiet. dat D. Perea n. 59. contra C. Aguirre, & P. D. Thyrsium.

Probatur 2. Eatenus repugnet iudicium N. speculativum moraliter certum reflexum supra licitum utrum opinionis minus, certum tamen probabilis practicè, quatenus formari non possunt præmissæ certæ reflexæ, ex quibus sequatur hoc iudicium speculative moraliter certum, *Ergo mihi licet operari iuxta opinionem minus, certo, tamen practica probabilem*: sed falsum est dari non posse præmissas certas, ex quibus illud iudicium sequatur: ergo &c.

Minor probatur 1. quia iidem Probabilioristæ, qui dicunt iudicium certum reflexum supra usum licitum opinionis minus, certum tamen probabilis repugnare, iidem docent formari posse iudicium certum, & evidens de licito usu opinionis probabilioris; ita in terminis P. D. Thyrsius diff. 4. a. n. 50. Palanco, & alii: immò aliqui ex Probabilioristis docent tale iudicium reflexum certum, & evidens de licito usu probabilioris esse necessarium; ita P. Scildere, & M. Mart. de Prado: sed si de licito usu, immò de obligatione sequendi probabiliorum, & omittendi minus probabilem, formari potest dictamen reflexum certum, & evidens, multo magis formare poterit dictamen falsum certum, si non evidens, de licito usu minus probabilis: ergo &c. Minor probatur, tum quia rogo Probabilioritas, ut mihi dent præmissas certas, & evidentes, ex quibus deducatur contra Tutoristas, quod liceat sequi minus tutam probabiliorum, omittâ tutiori minus probabili; & quales illi daturi sunt præmissas certas pro licentiâ probabilioris minus tutæ contra tutiorem minus probabilem, tales dabunt Probabilistæ pro licentiâ minus tutæ minus probabilis contra tutiorem probabiliorum: tum quia tanta est distantia inter certitudinem dictaminis reflexi de licito, immò obligatorio usu probabilioris, & certitudinem dictaminis de licito usu minus probabilis, quanta est distantia inter præmissas utriusque dictaminis, seu rationes utriusque sententiæ; una, quæ ita obligat ad probabiliorum, ut obliget ad omissionem minus probabilis; altera, quæ ita deobligat à probabiliori, ut approbet tamquam licitum usum minus probabilis: ergo cum ex dictis d. 12. 13. & aliis, quibus rationes Adversariorum solvi-

solvimus; conflet earum rationum, quantum ad obligationem sequendi tutiorem probabilio-rem, nullitas; & simul ex dictis d. 11. conflet nostrarum rationum saltem collectivè sumptarum, quoad licitum minus tutæ minus probabilis usum, certitudo moralis, eo ipso si ab Adversariis formari potest dictamen illis certum, & evidens de licito, immò de obligatorio usu probabilioris, omiſſa minus probabili; cur non poterit à Probabilistis formari dictamen evidens, aut saltem sibi moraliter certum de licito usu minus probabilis? Ergo non repugnat iudicium saltem moraliter certum de hac speculativâ veritate, Licet sequi minus tutam minus probabilem.

N. 29. Consultat Lector nostras rationes, & colliget eas esse tales, ut illis opus habeant Probabilioristæ, tum ut se liberent à nostris instantiis, tum ut se eximant à rationibus Tutoristarum negantium licentiam sequendi probabilio-rem minus tutam, omiſſa tutiori minus probabili; & legat rationes Probabilioristarum, & colliget eas ab illis deferendas, ut se liberent à modernis erroribus.

N. 30. Eadem minor probatur 2. paritatibus, quibus subscribunt Adversarii: nam de re incertâ, an liceat, formari potest syllogismus reflexus evidens de ejus licentiâ: ex. gr. incertum mihi est, an liceat pingere die festo, an licet possum omittere pensum diurnum; & tamen accedente Superioris præcepto formare possum syllogismum evidenter de licentiâ picturæ die festo, & de omiſſione pensu diurni, hoc modo: Omne quod est incertò licitum, fit, Superiore præcipiente, certò licitum; sed, an pictura liceat die festo, est mihi incertò licitum: ergo accedente Superioris præcepto fit mihi certò licita pictura die festo: ergo à pari, etsi opinio de licentiâ picturæ sit mihi incerta, potest tamen accedente principio mihi certo de licito usu minus probabilis, ipsa opinio minus probabilis, ut substantia syllogismo reflexo certa de licito ejus usu, fieri nobis certò licita, hoc pacto: Sequens opinionem invincibiliter probabilem practicè, seu prudentem de non peccato non peccat: sed opinio stans pro licentiâ picturæ apparet mihi invincibiliter certò probabilis; ergo eam opinionem de licentiâ picturæ sequens non peccat. Maior est nobis moraliter saltem certa ob tot argumenta allata d. 11. & longo excessu probabilior oppositâ; quomodo enim peccat, qui prudenter agit, & qui operatur contra legem, cujus existentia prudenter negatur, etsi prudentius etiam affirmari posset? Consequentia est legitima, adeoque

etiam certa. Lege P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 3. P. Moy. Quare licet sit mihi directè speculativè incertum, immò possit esse directè speculativè falsum, quod liceat pictura die festo; non tamen est falsum, quin speculativè reflexè certum mihi est, quod liceat pictura, quoties est mihi prudenter, seu certò probabiliter licita, est enim tam certum, quam certum est licitum sequi opinionem certò probabilem, aut probabilio-rem; etenim iudicium reflexum habet pro objecto opinionem probabilem, aut probabilio-rem.

Confirmo; quia sicut Adversarii putant N. se formare dictamen reflexum certum de illicito usu minus probabilis; & sicut Probabilioristæ dictamen certum de licito usu probabilioris minus tutæ; & econtra Tutoristæ dictamen certum de illicito usu probabilioris minus tutæ; & plures horum Doctorum dicunt suam sententiam esse sibi moraliter certam: ita Probabilistæ poterunt formare sibi dictamen reflexum certum de licito usu minus probabilis minus tutæ.

Quod si P. Eliz. dicat se hoc non intelligere, quomodo ex probabilitate elici possit certitudo; quæro, an intelligat quomodo ex errore invincibili possit elici certitudo de eo sequendo? & quomodo ex probabilitate elici possit certitudo de eâ sequendâ? Vtique P. Eliz. hoc intelliget, si meminerit, quod docet, ex non inventione veritatis elici veritatis inventionem; & si distinguat inter objectum actus directi, & objectum actus reflexi; facile enim videbit, me posse esse certum de probabilitate opinionis, quin sim certus de ejusdem opinionis veritate.

Quapropter nullus, sive Tutorista, sive N. Probabiliorista, potest impugnare certitudinem iudicii reflexi admissi à Probabilistis; impugnare, inquam, tamquam impossibile, quod illud iudicium reflexum sit certum, nisi se ipsos impugnent. Quæro enim, an iudicium reflexum de licito, immò necessario usu opinionis probabilioris, aut tutioris sit certum? Si negabunt, quæram, unde nam certitudo derivetur in hanc opinionem probabilio-rem, *Licet pictura die festo*, vel in hanc tutiorem, *Non licet pictura die festo*; nam necesse est, ut ultimum conscientie iudicium sit certum de non peccato, ne peccem, aut de honestate, ut honestè operer? Si affirmabunt: quæram à Probabilioristis, quomodo hoc iudicium reflexum sit certum, *Necesse est pingere die festo*; & à Tutoristis hoc, *Necesse est non pingere die festo*? Si dixerint Probabilioristæ esse certum, quia deducitur ex his præmissis certis, *Licitum est sequi probabilem minus tutam; immò necessarium est sequi probabilem*.

probabiliorem prae minus probabili; & Tutioritatem esse certum, quia deducitur ex his, *Licitum, immo necessarium est sequi tutiorem minus probabilem*: si, inquam, hoc dixerint, utique nihil dicent; tantum enim abest, ut hae duae praemissae sint certa, quin sunt nobis certo fallae.

N. Demum de fide est ab Alex. VIII. quod
34. liceat sequi probabilissimam: quæro igitur,
Alex. undenam in opinionem probabilissimam deri-
VIII. vetur certitudo? non enim ideo est specu-
lative certa ex se, ut omnes docent. Si dicant
non requiri certitudinem speculativam,
verum dicent, & catholicè dicent. Si dicent
esse practicè certam ex se, dicent quod
nos diximus *disp. 18. sect. 8.* atque adeo
omnia argumenta contra certitudinem pra-
cticam, quam docuimus, intrinsecam cuique
opinionem certo probabili, infringentur pari-
tate liciti usus opinionis practicè probabi-
lissimæ. Si dicant opinionem probabilissi-
mam non esse regulam immediatam, forma-
lem, & proximam operationis, sed aliud ju-
dicii reflexum speculativè certum de li-
cito usu opinionis probabilissimæ; tunc ad-
huc toto hoc admissio, dabunt mihi, quod
volo; eo enim ipso concedent, quod possit
dari actus reflexus speculativè certus circa
opinionem probabilissimam; ergo etiam cir-
ca minus probabilem; ergo non repugnat
judicium moraliter certum de hac specula-
tiva veritate, Licet sequi opinionem certo
practicè, etsi minus probabilem. Quare ego
dictum judicium certum reflexum supra li-
citurum usum opinionis probabilis, aut pro-
babilioris refutabo infra tamquam non ne-
cessarium, non tamquam chimericum; nam
eadem utriusque ratio.

N. Ex quo patet, quam inaniter Anti-Pro-
35. babilistæ impugnent licitum minus proba-
bilis usum; cum enim, inquirunt, nec mi-
nus probabilis sit certa, nec certum sit reflexum
judicium supra licitum minus proba-
bilis usum, consequenter operans operabitur
sine dictamine certo. Inaniter, inquam,
cum enim omnis opinio probabilior, aut tu-
tior non sit ex se certa, nam probabilior stat
semper intra sphaeram probabilitatis, etsi
maioris, non autem attingit certitudinem;
tutior autem sæpe sit minus, immò nullo
modo probabilis, & sæpe sit falsa; quin etsi
tutior sit probabilior, sit semper incerta de
veritate: rursus cum nec certum sit licere
semper, tantum abest, necessarium esse sequi
tutorem, & probabiliorum, nam sæpe est
impossibile eas sequi, consequenter sequens
tutorem, aut probabiliorum operabitur sine
dictamine certo. Ecce igitur integra semper

difficultas contra omnem sententiam, sive
Probabilistarum, sive Probabilioristarum,
sive Tutoristarum: ergo inaniter ex incertu-
dine dictaminis Probabilioristæ, & Tutori-
stæ impugnant Probabilistæ; quicumque
enim sententia admittitur, sive affirmante ulum
licitum, cujusvis opinionis certo practicè
probabilis, sive negante, quæram semper,
undenam certitudo derivetur in ultimum
dictamen? Si certitudo practica est illi in-
trinseca; dicent quod ego dixi d. 18. sect. 8.
Si extrinseca ab alio dictamine reflexo supra
licitum usum opinionis certo probabilis, aut
probabilioris, aut tutioris, quæram præmi-
sas speculativè certas syllogismi reflexi.

SECTION II.

Argumenta P. Elizaldæ, quibus possibilis
certitudinis in judicio reflexo a Probabilistis
Reflexivis admittitur negat.

S. I.

Ejus argumenta.

SUMMARIUM.

Ait quæstionem esse de subiecto non supponit,
n. 36. Cur? Ibid.
Ait impossibile, & non necessarium dictamen
certum de non peccato, ne peccemus, n. 36. 37.
Ait hanc præmissam, Licet sequi minus proba-
bilem, non esse certam, n. 38.
Quia hæc propositio, consului, ergo non pecco,
tantum abest ut certa sit, quin est radix plu-
rium malorum, n. 39.
Quia tantum tribuimus consilio humano, si ha-
bet certitudinem, quantum si Deum consula-
torem haberemus, n. 40.
Quia ut quis habeat certitudinem conscientia
debet esse certus se sollicitudine peccata
usum, adeoque se esse humilem, misericordem,
Dei amantem, immò mensura diligentia
necessaria est incerta, n. 41.
Ait hanc maiorem, Omnis hic, & nunc putans
se non peccare, non peccat, esse tantum co-
ram cum hac conditione, si nil omisit earum,
quæ debuit; nemo autem est certus semper
de hoc, n. 42.
Quia certitudo conscientia opponitur timori,
quem Scriptura inculcat, n. 43.
Quia homo esset certus se esse in gratia, quod est
contra Tridentinum, ib.
Quia nil plus requiritur, ut quis sit certus de
gratia, quam quod sit certus se in nulla sua
actu peccasse, n. 44.
Quia non darentur peccata occulta, quod est
contra Fidem, n. 45.
Quia nulla datur certitudo de digna susceptione
Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, n. 46. Quia

Quia implicat, ut sim incertus, an meus actus sit peccatum, & simul certus sim non esse peccatum, n. 47.

Hinc aut non requiri certitudinem ad non peccatum. Cur? n. 48.

Quia opinio probabilis raro fallit, ergo satis ad non peccatum, n. 49.

Quia operans ex opinione probabili non dicit, volo hoc facere, licet forte sit contra legem, sed dicit, possibile est quod sit, ergo satis opinio probabilis ne quis peccet, n. 50.

Quia homo non est certus de resistentiā tentationum, n. 51.

N. P. At. Eliz. lib. 3. qu. 1. postquam docuit
36. probabiliter esse conscientiae regulam
P. Eliz. in omni materia, illiusque palinodiam dedi
disp. 11. sect. 10. §. 1. ibique ostendi sylvam
contradictoriorum, immo esse omnium la-
xissimum, nam quamlibet probabilitatem
et si speculativam ait sufficientem esse con-
scientiae regulam, quod nullus dicere potest;
tandem qu. 2. quaerit, quomodo ex probabi-
libus formari possit dictamen certum con-
scientiae, & ibi tractat de hujus dictaminis
certitudine? Cui respondens §. 1. pag. 133.
ait difficultatem esse de subiecto non suppo-
nente, & sic negat, quod conscientiae dicta-
men debeat esse certum. Mirabile mihi vi-
sum est hoc ejus opinatum, & eo magis, quod
est contra omnes Theologos. Ecce autem
ejus argumenta in unum simul collecta.

N. Primum est ex D. Thom. qu. 17. de Ve-
rit. art. 2. ubi quaerens, an conscientia errare
possit, trahit illud Joannis cap. 16. dicen-
37. tis, Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, ar-
bitretur obsequium se prestare Deo: ergo con-
scientia potest errare; nam conscientia eorum,
qui Apostolos occidebant, dictabat illis, se
placere Deo. Prosequitur ostendendo con-
scientiam dupliciter errare posse, vel assu-
mendo aliquid falsum, vel male applicando
aliquid verum: ergo dictamen conscientiae
potest errare. Hinc ait quaestionem esse de
subiecto non supponente, supponitur enim,
quod dictamini conscientiae insit certitudo
de non peccato, aut de honestate, quod est
prout falsum, cum ipsum dictamen errare
possit. Quare, inquit, dici potest, S. Thom.
docere conscientiam erroneam posse errare,
quando non excusat à peccato; non autem
errare posse conscientiam rectam: contra
enim est; quia S. Thom. universaliter que-
rit, an conscientia errare possit, & affirmat
sine addito, quod possit: ergo omnis con-
scientia errare potest. Rursus S. Thom. sibi
objicit scientiam nunquam errare; ergo nec
conscientiam: & respondet, quod consci-
Tom. III.

entia superaddat scientiae applicationem par-
ticularem, in qua potest esse error: ergo
conscientia potest errare. Hinc P. Eliz. §. 1.
ad finem duo infert: primum, quod sit im-
possibile formare certum, & evidens dicta-
men de non peccato, aut honestate operatio-
nis in probabilibus, quae possunt aliter se
habere; quin nec in aliis materiis saepe hoc
est possibile: alterum est, quod nec certitu-
do, nec evidentia de non peccato, aut honestate
necessaria sit ad non peccandum, & ad
honestè operandum, sed satis sit dictamen
probabile, & conscientia probabilis. Ita au-
tem §. 2. probat impossibilitatem habendi
saltem semper dictamen certum, & evidens
in probabilibus; & potest esse secundum ar-
gumentum.

Secundum est, si certum conscientiae di-
ctamen ex opinione purè probabili elici
posset, illud esset ex vi alicujus principii re-
flexi per syllogismum reflexum; sed hoc est
impossibile, ut patet ex impugnatione no-
strorum syllogismorum reflexorum: ergo ex
probabilibus formari non potest dictamen
certum. Minorem probat inductione hujus
syllogismi reflexi: *Licet sequi opinionem pro-
babilem; sed opinio docens contractum A non esse
usuram, est probabilis; ergo licet eam opinionem
sequi; ergo in eundo eum contractum non pecco.*
Si hunc syllogismum reflexum considerare-
mus, ait P. Eliz. §. 2. pag. 134. quod aliqui
probabilitatem omnium impugnatores ne-
gabunt maiorem esse veram, multo magis
esse certam, & evidentem; & quidem si lo-
quantur de probabilitate contradictorij commu-
ni, verissimum dicent: at loquendo de probabili-
tate à nobis declarata, & posita, scilicet cum
onere, (ait P. Eliz.) mihi tam evidens est ve-
ritas illius maioris, quam evidens est licere usum
humanarum legum, & scientie moralis. Quare
tota difficultas est in minori, quae est propo-
sitiō particularis assumpta, & nec certa, nec
evidens est, sive sermo sit de extrinseca, sive
de intrinseca probabilitate. Non est certa
probabilitas extrinseca ejus minoris, quia
opinionem etiam communissimam aliquando
habent exceptionem: ergo probabilitas ex-
trinseca hujus minoris non est certa. Rursus
probabilitas intrinseca non est certa, tum
quia versamur in materia probabili; tum
quia aequè facile erratur circa probabilita-
tem, ac circa veritatem. Addit, quod etsi de-
tur nullum esse in minori errorem, po-
test tamen esse in applicatione ad actum
meum particularem, ut dixit S. Thom. qu. 17.
de Verit. art. 2. ad 1. conscientiam errare
posse, vel propter errorem particularis assum-
pta, vel propter indebitum ratiocinandi modum:

H

ergo

ergo licet daretur minorem esse certam, & evidentem, adhuc conclusio potest non esse talis. Exemplificat in jejuniis: Ponamus (ait P. Eliz.) certum esse, quod labor gravissimus deobliget a jejuniis; adhuc dubitare possum, an meus labor sit talis; quia cognitio tanti, & quanti in his rebus est valde incerta: ergo impossibile est me in tali casu habere certitudinem. Ratio à priori horum omnium est, (ait §. 2. initio) quia tota certitudo, & nostrorum actuum infallibilitas sumitur primitus ab objectis; ergo nunquam fieri poterit per ulla reflexionum acumina, ut inlit certitudo cognitionibus reflexis, si ea non fuit in directis: ergo directis cognitionibus claudicantibus necesse est, ut claudicent reflexæ.

N. Tertium est inductio hujus syllogismi reflexi, in quo plurimi fundant certitudinem dictaminis. *Quidquid facimus presente consultatione cum Medico in re medica, cum Theologo in re theologicâ, cum Consiliario status in re politica, sine peccato facimus sequendo eorum consilium; sed ego eam consultationem præmissi; ergo juxta consilium operando, & illud sequendo non pecco.* Maior est certa: minor est intuitive evidens; ergo etiam conclusio, quæ est dictamen conscientie, quo ad operandum dirigimur, erit certa: ergo ex probabilibus elici potest dictamen certum. Sed contra hanc doctrinam ait P. Eliz. §. 2. pag. 125. dolendum esse, quod hic syllogismus videatur concludens, seu demonstrativus, sed multo magis, quod videatur tolerabilis; sequitur enim omnes omnino librorum opiniones esse tutas, quia ex genere suo, quæ in libris eduntur, maiori consultatione perpensa sunt, quam quæ ore tenus respondemus: sed nullus dicere audebit omnes omnium librorum opiniones esse tutas, cum hoc repugnet sensui, ac menti omnium Authorum: ergo magis repugnat omnia omnium Theologorum, & Medicorum responsa facere tuta: ergo maior dicti syllogismi est potius miseranda, ait, quam admittenda; nam eâ admittâ oriuntur infinita mala litium, bellorum, detractionum, injuriarum. Quot malorum ferax est hæc propositio, *Consilium, ergo non pecco.* O si liceret plurima in publicum educere! experiremur, qui a ingenter Reipublicæ noceat, & omnia mala secum ferat maior illa; pleraque enim in favorem potentie resolvit; nam potentiam habenti consilia, & consilia non desunt. Clamarent profecto universi, ut ad veritatem in consultatione querendam obligemur. Concludit, quod cum consultatio sit medium naturæ suæ tantum probabile; pro-

babile autem ex naturâ suâ aliquando deficiat, & fallat, videatur impossibile, quod in sinceris, & feris etiam consultationibus, nempe quæ per media sufficientia tendunt in veritatem, addit in singulis certitudo, quod eâ vice probabilitas non deficiat.

Quartum est ex §. 3. quia asserere in omni nostro actu eam conscientie certitudinem, eo quia nitimur consultationi humane, qualem fortitemur, si Deum ipsum Consultorem haberemus, est eam nobis usurpare confidentiam, quam nemo Sanctorum non cavet; sed nos talem securitatem, & certitudinem damus omni nostro actui, si fiat prævia consultatione; dicimus enim esse certum de non peccato, qui eam sequitur; ergo usurpamus confidentiam, quam omnis Sanctus cavet: hi enim cum timore, & tremore salutem operati sunt: ergo conscientie dictamen, nec est, nec esse debet certum, sed fallibile.

Quintum est ex §. 3. quia plurima sunt, N. quæ hanc conscientie de non peccato certitudinem reddunt quasi impossibilem. Primum est, quia ut quis certus sit de non peccato, debet esse certus se implere mentum necessarium circa eternorum sollicitudinem; sed nemo potest esse certus se eam implere, præterquam quia hæc mensura taxari non potest, immo forte est impossibile, quantum sollicitudinis necessaria taxare, & hoc, ut coram Deo simus humiles, & nihil ex nobis præsumentes; immo cito certa mensura diligentie ad æterna promerenda necessarium taxari posset, nemo potest esse certus se eam implere: ergo nemo potest esse certus de non peccato. Secundum, quia ex omnium confessione constat aliquam pro veritatis inventionem diligentiam esse necessariam; sed mensura hujus diligentie taxari non potest, nam aliqui expresse requirunt orationem, alii conscientie purgationem, charitatem, & animum ab omni passione vehementi immunitatem, nam penitus sunt passionibus, & affectibus, nobis apparentibus objectis, & ideo homini ad detractionem inclinato, quod est grave, videtur sepe leve; quod idem accidit non tantum in operando, sed & in docendo. Deus enim intellectualium electionem punire erroribus, & doctrinæ falsis: ergo cum à primo ad ultimum tot sint incertitudinis causæ, fateri debemus impossibile esse, quod semper, & in omni nostro actu habeamus dictamen certum de non peccato: ita ut dicere possimus: *Ego certus sum me non peccare.*

Hinc ait, quod maior hujus syllogismi, (cujus conclusionem supponimus certam, &

& evidentem) *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat, ego puto me in hoc actu non peccare, ergo in hoc actu non pecco*: maior, inquit, est vera, si ita intelligatur: *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat, si nil omisit eorum, quæ debuit*; si autem omisit, est falsa. Minor autem distinguenda est: Ego puto me in hoc actu non peccare, & sum semper certus nil in omni actu a me omisum eorum, quæ debui, negat: & certus non sum, probabile tamen iudicium ferre possum, si verè diligens sum in curâ animæ, concedit: ergo, inquit, conclusio, quæ est dictamen conscientiæ, est tantum probabilis.

N. Sextum est ex §. 4. quia via Christiano-
rum est inter spem, & metum, nec enim ita
de peccato timere semper debemus, ut nul-
lus deur spei locus; nec ita de nostrâ justi-
tiâ, & non peccato certi esse, ut nullus timo-
ri locus sit; & ideo iusti etiam dum virtuosè
operantur, timent, & Scriptura nos monet
cautè ambulare, spiritus probare, non omni
spiritui credere; quæ componi non possunt
cum nostrâ certitudine: ergo ne peccemus,
necesse non est certitudo de non peccato.
Præterea si ad numquam peccandum prære-
quiritur in omni nostro actu certitudo non
peccati, sequitur, quod qui habet certitudi-
nem de non peccato, aut de honestate in om-
ni suo actu, posset habere certitudinem de
statu gratiæ; sed hoc est contra Tridentin.
sess. 6. cap. 9. dicens, quod sine speciali Dei
revelatione nemo scire potest certitudine fidei,
cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse
consecutum: & Can. 13. definit: *Siquis dixerit
omni homini ad remissionem peccatorum asse-*
quendam necessarium esse, ut credat certo, &
absque ulla hesitatione propria infirmitatis, &
inaiuspotionis peccata sibi esse remissa, anathema
sit. Ratio horum est; quia scriptum est ne-
minem scire, an odio vel amore dignus sit;
ergo quilibet incertus est de statu gratiæ,
adeoque an peccaverit; ergo nullus est cer-
tus se non peccare, & benè operari, dum non
peccat, & benè operatur. Quid enim plus
requiritur, ut quis sit certus de statu gratiæ,
quam quod sit certus se in nullo actu pec-
casse? Sed per nos omnis non peccans est
certus de suo non peccato in omni suo actu;
ergo est certus de statu gratiæ.

Confirmat pag. 137. quia vel concedenda
est incertitudo de non peccato in quolibet
nostro actu; vel si, ne peccemus, conceditur
certitudo de non peccato in omni nostro
actu, concedenda quoque erit certitudo sta-
tus gratiæ. Quid enim prodest ad incutien-
dum timorem incertitudo status, si in omni

Tom. III.

nostro actu conceditur certitudo de non
peccato? nam status gratiæ pender à nostris
actibus: ergo si quilibet, ne peccet, debet
esse certus de non peccato, poterit quis de
omni suo actu esse certus de non peccato;
ergo poterit esse certus de suo statu.

Septimum est; quia de fide est dari pecca-
ta occulta; sed hoc esset falsum, si omnis
peccans experiretur actualem remorlum in
contrarium, nam Servi Dei diligentissimè
reminisci possent horum remorlum; er-
go &c.

Confirmat; quia si omnis non peccans
habet certum dictamen de non peccato, om-
ni peccanti esset notorium deesse sibi hanc
evidentiam: ergo nulla darentur peccata
occulta.

Octavum est ex §. 4. pag. 137. quia quili-
bet propriam infirmitatem considerans po-
test, juxta Tridentinum, de suâ gratiâ for-
midare: ergo quilibet formidare potest, an
in susceptione Pœnitentiæ, & Eucharistiæ
sit satis dispositus, & se sufficienter proba-
verit; sed qui non est certus de sufficienti
dispositione, non est certus se non peccare
in actuali Sacramentorum susceptione; nam
tota ratio peccati, vel non peccati in susce-
ptione sumitur ex dignâ, vel non dignâ sus-
ceptione: ideo enim peccatur, vel non pec-
catur, quia dignè, vel indignè suscipitur: &
hæc est tota ratio legis; neque enim datur
una lex de dignâ susceptione, & alia lex de
non peccato; ergo cum nulla detur certitu-
do de dignâ susceptione, nulla quoque datur
de non peccato in actuali susceptione.

Nonum est ex §. 5. pag. 137. ubi post-
quam miratus est Probabilistæ docere, quod
ad conscientiam rectam satis sit probabile
æquè indifferens ad verum, ac ad falsum; &
simul deinde eosdem docere, quod ad non
peccatum necessarium sit certum de non
peccato dictamen, ita ut satis non sit proba-
bile, ita arguit: Hæc duo repugnant, *Ego
certus non sum, an hic actus meus sit à Deo ve-*
titus, & tamen certus sum, & evidentiam ha-
beo, quod cum eliciendo non peccem. Ratio re-
pugnantia est; quia idem est objectum esse
vetitum, ac esse peccatum: ergo si incertus
sum, an sit vetitum, incertus sum, an sit
peccatum: & si certus sum non esse pecca-
tum, certus sum non esse vetitum. Sed to-
tum hoc dicunt Probabilistæ, recurrunt
enim ad certum, & evidens de non peccato
dictamen, quod confurgit ex principiis re-
flexis supra directam de honestate objecti, &
operationis probabilitatem; ergo dicunt re-
pugnantia.

Decimum est ex §. 5. ubi postquam sta-
tuit

Hij

tuit

tuit suam sententiam dicens, nec certitudinem, nec evidentiam ad non peccandum, aut ad honestè operandum necessariam esse, citans P. Vasqu. 1. 2. d. 62. cap. 5. P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 18. cōtra Caiet. ita arguit, 1. ex S. Tho. 1. 2. qu. 96. art. 1. ad 3. ubi ait:

Non est eadem certitudo querenda in omnibus, ut dicitur 1. Ethic. unde in rebus contingentibus, sicut sunt naturalia, & res humane, sufficit talis certitudo, ut aliquid sit verum, ut in pluribus, licet interdum deficiat in particulari: ergo non requiritur certitudo. Secundo, quia non est contra statum gratiæ non habere certitudinem, sed tantum probabilitatem de nostro statu gratiæ; ergo neque est contra nostrum modum operandi honestè, habere tantum probabilitatem de honestate nostrarum operationum, nam operari sequitur ad esse: sicut ergo defectus certitudinis de statu gratiæ non arguit me esse vituperabilem, etsi gratia sit nostrum esse spirituale, & nostra vita spiritualis; ita multo minus defectus certitudinis de honestate operationis reddet me vituperabilem. Tertiò, quia non est, cur magis sollicitus esse debeam de meis operationibus, ac de meo statu spirituali; sed ut sollicitus sim mei status gratiæ, non debeo esse certus de eo; ergo neque certus esse debeo de honestate mearum operationum.

N. Undecimū est; quia opinio probabilis, ut definitur à P. Eliz. raro fallit; ergo satis est ad non peccandum; nam omne periculum peccati sequens ad illam est remotum, hoc autem nemo cavere debet.

N. Confirmat; quia operans ex opinione probabilis non dicit, *Volo facere hunc actum, licet forte sit contra Dei legem*, hoc enim est falsum; immò repugnat, ut opinans hunc actum non esse peccatum, in sensu composito suæ opinionis dicat, *forte obiectum non ita est*; nam unice dicit, *possibile est, quod obiectum aliter se habeat*: sed non est peccatum operari stante etiam illa possibilitate, quod obiectum aliter se habeat, ut cernere est in amicitia, & fide humanā, quæ est fundamentum humanæ societatis; nam ambulans per urbem cognoscit posse regulam cadere, nec tamen dicit, *forte cadet*; & qui nollit per urbem ire, quia possibile est regulam cadere, esset vituperabilis: ergo ut quis sine peccato operetur, satis est opinio probabilis de non peccato; & qui eam habet, non habet iudicium, *forte tale opus est peccatum*, sed ad summum, *possibile est, ut sit*, quod non nocet laudabilitati, & sollicitudini necessariæ ad animæ salutem.

N. Duodecimū est; quia quoties tentationes

gravissimæ occurrunt, homo non est certus de resistentiā ad non peccandum necessariā: ergo quoties homo non peccat, non est necessaria certitudo de non peccato. Quod autem dicitur de certitudine non peccati non necessariā, dum homo tentationibus resistit, dici potest de aliis, & hoc fusè prosequitur pag. 138. non vero 146. est enim error Typographi.

§. II.

Advertenda.

SUMMARIUM.

Aliud, an requiratur iudicium certum de non peccato; aliud, an ea certitudo sumatur a iudicio reflexo, an potius sit insita ipsi opinioni certo probabili, n. 52.

P. Eliz. negat tum necessitatem iudicii certi, tum possibilitatem certi reflexi. Cur? n. 53.

Si honestas operationis est directè certa, & videns, tunc nulla est difficultas formandi iudicium reflexum certum, n. 54.

Difficultas est, quomodo formare possim certum dictamen reflexum de honestate actus, quæ obiectiva honestas est mihi purè probabilis, n. 55.

Ostendo, quod Fideles certi sint de non peccato, dum adorant Hostiam consecratam, quin certi sint de Hostiæ consecratione. Alia exempla, ib.

Hinc formari potest dictamen reflexum certum de non peccato, etsi iudicium directum sit de eo incertum, ib.

Si distinguatur obiectum iudicii reflexi ab obiecto iudicii directi, facile res patebit, ib.

Similiter si considerentur principia reflexa operis addita, ex quibus deducitur dictamen reflexum, n. 56.

Sicut P. Eliz. al. d. putat se demonstrare illicitum usum opinionis probabilis, etsi ejus demonstrationes habeant pro obiecto probabilitatem; ita in casu nostro, possum esse reflexe certus de non peccato, operando juxta iudicium probabiliter directum, quin per iudicium directum sum certus de non peccato, ib.

ANte solutionem duo distinguenda: N. aliud est, an requiratur iudicium certum de non peccato, & de honestate, ut sine peccato, aut honestè operemur, & hoc cum omnibus Theologis contra P. Eliz. affirmo; aliud est, an ea certitudo à iudicio reflexo supra opinionem probabilem directam sumenda sit; an vero intransitive insit cuicunque opinioni certo probabili de non peccato, aut de honestate, & de hoc dixi disp. 18. scilicet 8. & iterum dicam. Rursus aliud est, an iudicium

cium reflexum sit necessarium, aliud an sit repugnans: illud negabo; hoc negavi.

N. Quia vero P. Eliz. nescit intelligere, quomodo iudicium reflexum supra iudicium
53. P. Eliz. probabile directum possit esse certum; & multo minus intelligere potest, quomodo opinio probabilis de non peccato sit intransitive, & formaliter certa de non peccato; ideo ductus fuit ad negandum, quod ad sine peccato, & honeste operandum necessarium sit iudicium certum de non peccato, & de honestate. At si revera unice negaret necessitatem iudicii certi reflexi, optime diceret, ut nos dicemus; quia tamen non tantum negat necessitatem iudicii certi reflexi, quin probat impossibile esse, ut iudicium reflexum supra directum pure probabile sit certum; immo etiam negat necessariam certitudinem de non peccato, aut de honestate, sed satis esse puram probabilitatem: ideo ob duplicem hunc titulum ejus argumenta solvenda mihi sunt. Aliqua enim in genere probant necessarium non esse iudicium certum de non peccato, & de honestate ad sine peccato, & honeste operandum: ego autem necessarium docui *disp. 18. sect. 4.* Aliqua probant impossibile esse, ut insit certitudo de non peccato, & de honestate ipsi iudicio reflectenti supra iudicium directum pure probabile de non peccato, & de honestate: ego autem dico non esse impossibile, etsi, ut infra docebo, non sit necessarium hoc iudicium certum reflexum, eo quia certitudo de non peccato, & de honestate inest formaliter ipsimet opinioni probabili de non peccato, & de honestate. Licet autem argumenta, quæ probant impossibilitatem certitudinis in iudicio reflexo supra directum probabile, possent infra adduci, ubi dicam tale iudicium reflexum certum non esse necessarium; attamen hic tradere volui, tum ut argumenta P. Elizaldæ sub unum intuitum ponerem; tum quia inducitur præcipue ad negandum requiri iudicium certum de non peccato, quia putat impossibile certitudinem: ego autem quia assero cum omnibus certitudinem de non peccato esse necessariam, ideo præsentiam impossibilitatem certitudinis solvere debeo, præter ea, quæ solvi
54. *disp. 18. sect. 6. & 7.*

Advertendum etiam, quod quoties evidens, & certa est honestas operationis, toties non solum possum esse certus, & evidens directè de non peccato, immo de honestate operationis, sed tunc nulla est difficultas, ut formem certum, & evidens dictamen reflexum de honestate operationis ut substantis ei iudicio certo, & evidenti de eadem. Ita

Tom. III.

evidens est amorem Dei, & omissionem fur-ti esse honesta; & hoc est evidens tum directè, quatenus evidenter cognosco honestatem actus amoris Dei; tum reflexè, quatenus supra eum actum, quem per iudicium evidens directum scio esse honestum, reflectens iudico per iudicium evidens reflexum me honestè operari: ergo si sententia P. Eliz. universaliter neget me posse habere dictamen certum, & evidens de honestate, est evidenter falsa.

Punctum est ostendere, quomodo per N. principia Synderesis reflexa, & certa, & 55. evidentiā habere possim dictamen certum, & evidens reflexum de non peccato, & de honestate meæ operationis, esto mihi certum non sit esse honestum objectum, in quod per iudicium directum probabile feror; modo breviter hoc ostendo. Negari non potest, quod Fideles adorantes Christum D. in Hostiā exposita sint certi de non peccato, & tamen certi non ita sunt, quod in ea Hostiā sit Christus D. Similiter negari non potest pueros reverentes talem hominem tamquam patrem non sint certi de non peccato: sunt enim; & tamen nullus eorum est certus talem hominem esse patrem: ergo negari non potest, quod possit esse certum de non peccato dictamen reflexum supra iudicium directum incertum de non peccato. Ratio est evidens, si objectum iudicii directi ab objecto iudicii reflexi distinguatur; etsi motiva utriusque iudicii considerentur. In casu pueri obediens huic homini tamquam patri sunt duo iudicia: unum, *Hic homo est meus pater*; & hoc est iudicium directum, & non est certum, & habet pro objecto patrem, & pro motivo habet dictum huius, vel illius, quod talis homo sit suus pater: aliud, *Non pecco, immo honestè ago parendo talē homini tamquam patri*; & hoc iudicium est evidens, certum, & reflexum: est evidens, quia deducitur ex duplici præmissa evidenti, Omnis, qui paret homini, quem prudenter invincibiliter credit suum patrem, non peccat, sed honestè agit: sed mihi invincibiliter prudenter apparet hunc hominem esse meum patrem; ergo ei parendo non pecco, sed honestè ago. Ecce utraque præmissa est certa, & evidens; ergo & conclusio, quæ est dictamen reflexum, erit certum, & evidens. Rursus objectum dicti dictaminis reflexi tam materiale, quam formale, seu motivum, non est idem, ac objectum iudicii directi: objectum enim iudicii directi est, quod hic homo sit pater; ejusque motivum est autoritas eorum, qui hoc testantur: objectum autem, & motivum iudicii reflexi est

H iij

est

est honestas obedientie prestite patri, quia honestum est ei parere, qui mihi apparet prudenter pater; talis autem prudenter mihi apparet pater.

N.

56.

P. Eliz.

Si P. Eliz. ab objecto, & motivo iudicii directi distingueret objectum iudicii reflexi, & principia superaddita reflexa, ex quibus iudicium reflexum deducitur, non negaret me posse per iudicium directum non esse certum de non peccato, & de honestate; & tamen me posse simul esse certum de non peccato, & de honestate per iudicium reflexum, operando quod dicat iudicium directum incertum. Immo hoc P. Eliz. negare non potest, nisi suo Volumini renuntiet; totum enim cantat, & decantat rationes demonstrativas, & indubitatas, & tamen totum habet pro objecto probabilem opinionem tamquam illicitam. Sicut ergo ipse putat licitum non esse opinionem probabilem ex æquæ probabilibus, & multo magis minus probabilem; & hoc putat se demonstrare, adeoque sue rationes reflexæ sunt certæ, etiam sint circa probabilitatis non licentiam, quæ non est certa: cur non poterimus nos concipere iudicium certum reflexum de licito usu opinionis probabilis; & habere reflexam certitudinem de non peccato, sequendo hanc, vel illam opinionem probabilem directam, speculative incertam de non peccato? Omnis, cui post omnem, quam debet, diligentiam pro inventione veritatis, apparet aliquid non esse illicitum, immo esse licitum, non peccat, immo honeste operatur: sed mihi post omnem, quam debui, diligentiam pro inventione hujus veritatis, an pictura die festo liceat, prudenter apparet non esse illicita, immo licita; ergo ego pingendo non pecco, immo honeste operor. Ecce objectum iudicii directi probabilis est licentia picturæ ex hoc, aut illo motivo gravi: objectum mei iudicii reflexi est licentia picturæ ut subitans iudicio prudenti, seu certo probabili de non peccato, immo de honestate, & principiis reflexis certis suadentibus non esse peccatum, quod est certo probabiliter, seu prudenter non peccatum.

§. III.

Aliquorum solutio.

SUMMARIUM.

S. Thom. vult necessarium dictamen moraliter certum de non peccato, n. 57.

Si conclusio syllogismi reflexi est ultimum dictamen, sustineri potest esse speculative verum, formando utramque præmissam certo speculative veram, ib.

Contradictio P. Eliz. n. 58.

Certitudo actus reflexi non derivatur à solo objecto actus directi, sed ab hoc ut dictamen esse probabiliter honestum, ib.

Mirum quod ait P. Eliz. probabilitatem esse regulam, & tamen negat probabilitatem certo cognosci, n. 59.

Regula debet esse nota, ib.

Idem dico de extrinseca probabilitate, quæ debet esse certo discernibilis. Cur? n. 60.

Cur P. Eliz. sibi frequenter contradicat? ib.

Certitudo probabilitatis est diversa pro materia diversitate, n. 61.

Contradictio P. Eliz. n. 62.

Consilium debet aq̃ue ponderari, dum dicitur, adum editur, ib.

Consilium datum ab homine est tantum prudentialiter certum, non ita si à Deo, n. 63.

Qualiter concipere possim certum de non peccato iudicium in usu omnis opinionis certo probabilis, n. 64.

Falsum, quod ut quis sit certus de non peccato in tali opere, debeat esse certus se implere mensuram sollicitudinis. Cur? n. 65.

Etsi una communis cuique veritati inveniendæ diligentia mensura taxari non possit, potest tamen aliqua, accipiendo extrema aliquantulum inter se distantia, ib.

Sicut quis esse potest certus de peccato, dum peccat, ita de non peccato, dum non peccat, n. 66.

Non dicimus, quod nemo peccet eorum, qui putant se non peccare; sed dicimus, quod nemo peccet eorum, qui prudenter putant se non peccare, n. 67.

Et hinc convincitur quod quis possit habere certitudinem de non peccato, ib.

Scriptura non vult timendum de peccato, dum certi sumus de non peccato, sed timendum, ut peccemus, n. 69.

Tridentinum non excludit certitudinem mortalem, sed fidei Divinæ, de statu gratiæ, secundum revelationem, n. 70.

Etsi quis esset certus de non peccato in omni suo actu, non ideo de statu gratiæ. Cur? ib.

Nemo scit, an sit in gratiâ: non autem an non peccaverit, n. 71.

Ut quis certo peccet, satis ut careat dictamine certo de non peccato, non autem necesse, ut habeat iudicium certum de peccato, ib.

Confundit duo diversa, nempe quod sequens certo probabile sit semper certus de non peccato, & quod homo sit in omni suo actu certus de non peccato. Illud tantum assero; non hoc. Cur? n. 72.

Ad 1. dico S. Thomam probare, quod N. conscientia aliquando erret, quod n. 57. mo negat; inferre autem ex eo, quod S. Th. s. 1. dicit

dicat aliquando errare, quod conscientia semper erret, & quod dari non possit dictamen certum, & evidens de non peccato, & de honestate, est consequentia illegitima. De cetero meridiana luce clarius est ex quolib. 8. art. 13. S. Thomam velle semper tamquam necessarium, ut dictamen sit moraliter certum de non peccato, ne quis peccet, ut dixi *disp. 18. sect. 4.* Distinguenda ergo est duplex conscientia errans, vel vincibiliter; tunc autem hæc quando dictat tale opus non esse peccatum, non tantum errat, quin non tollit rationem peccati saltem in causa ab opere sub ea posito: vel invincibiliter; hæc autem licet erret speculative, non tamen practice; & qui eam sequitur, non peccat, & talis conscientia errans reducitur ad rectam practicam. Immo si conclusio syllogismi reflexi est ultimum conscientie dictamen, de quo infra, ne quidem est speculativè erroneum, nam sequitur ex præmissis veris speculative, & certis, nempe ex his: Omnis invincibiliter putans aliquid non esse peccatum, non peccat: ego invincibiliter puto mendacium leve, ut liberem innocentem, non esse peccatum; ergo ego invincibiliter proferens illud mendacium non peccor: ergo possum mentiri. Ecce ea prima consequentia est ultimum dictamen conscientie, & est speculative verum, etsi altera sit omnino falsa.

N. 8. Ad 2. dico, quod juxta meam sententiam neganda est maior, nempe opinionem probabilem habere certitudinem à syllogismo reflexo: dicam enim habere ex se. Ut tamen ostendam argumenti falsitatem, concedo cum communi maiorem, & nego minorem, & antequam progrediar, apertam noto contradictionem: nam negat, quod judicium reflexum possit esse certum, & evidens, si directum sit tantum probabile; & tamen pag. 134. §. 2. expressè dicit, loquendo de probabilitate à nobis declarata, (nempe plerumque non fallente) *Alibi est evidens veritas hujus maioris, Licet sequi opinionem probabilem*: & tamen quis non videt, quod non est nisi cognitio reflexa considerans objectum directum ut subitans judicio probabili? Ergo objectum directum ut subitans judicio probabili potest esse certum, & evidens, si accedant alia principia, etsi judicium probabile ejusdem objecti non sit evidens, nec objectum ut cognitum per judicium probabile sit evidens. Quare recole doctrinam sæpius traditam, & tradendam de objectis actus directi, & actus reflexi, quæ toto celo distant: fateor, quod certitudo, & evidens sumatur ab objectis, non ab illis

nudè sumptis, sed ut per hanc, aut illam cognitionem propositis. In casu nostro objectum actuum Synderesis reflexorum non est purè, & præcisè id tantum, quod est objectum judicii directi probabilis, sed est idemmet objectum judicii probabilis ut subitans judicio probabili de ejus honestate: ergo certitudo actuum reflexorum non derivatur præcisè ab objecto actus directi, sed ab objecto actus directi ut dictantis illud esse probabiliter honestum; atque adeo hoc ultimum dictamen, *Ergo licet mihi sequi opinionem probabilem de non peccato in tali contractu*, est prorsus certum, etsi hoc judicium directum, *Talis contractus non est peccatum*, non sit certum.

Miror autem quod P. Eliz. qui copioso N. suo volumini grandiosum nomen interbit 50. de recta morum doctrina, postquam pluribus P. Eliz. aggregatis est aliorum sententias itatuentes rectam morum doctrinam in probabilitate, aut probabiliore, aut tutioritate, aut solâ certitudine, tandem idem P. Eliz. lib. 3. qu. 1. illam itatuit in probabilitate, ut ab eo explicatâ, nempe plerumque non fallente; & cum necesse esset, ut certò scire possemus, quandonam ea detur, ut sciamus, quandonam licet operari possimus, concedit maiorem hujus syllogismi, *Licet sequi opinionem probabilem*, esse evidenter veram: hanc autem minorem, *Sed opinio docens contractum A, non esse usuram, est probabilis*, negat esse certam, immo negat certò cognosci posse probabilitatem. Miror hæc. Quid enim prodest morum regulam tradere, & eam in casibus particularibus indiscernibilem afferere? Tradit autem P. Eliz. pro regula probabilitatem, quam tamen ait non posse certò cognosci. Utique perinde mihi est, ne operari possim, nescire quæ sit regula, ac nescire, an hic, & nunc detur: de ratione enim regule est, ut sit quid notum, & facile discernibile, ut eadem regulâ operationes nostras regere possimus: ergo si probabilitas est regula, debet in particulari hic, & nunc cognoscibilis esse in tali opere, ut per eandem ad operis executionem dirigi possimus.

Quod dico de intrinsecâ, dicendum quoque N. que de extrinsecâ probabilitate, quæ etiam 60. debet esse certò discernibilis, alias nulli hominum in particulari fidere potero, nec ejus consilium sequi, si dubitem de sufficienti auctoritate, & hæc mihi non confert. Quod si quaeratur, undenam tam frequens in P. P. Eliz. contradictio, & tam distans à communi T. T. sensu sententia: Dicam in causa esse, quod modo totus rapitur ab his argumentis,

non peccato iudicium. Cum ergo certum mihi sit plurimos ex illis, qui nostrę sententię de licito usu cuiusvis opinionis certō probabilis practicę subscribunt, fuisse viros sapientiā, & omnium virtutum splendore conspicuos: rursus cum etiam mihi certum sit plurimos, qui hanc aut illam opinionem examinarunt, censere eam certō probabilem, hinc absque aliā diligentia concipere possum iudicium certum de non peccato in usu omnis opinionis certō probabilis practicę.

In formā nego prius maiorem, quod ut quis sit hic, & nunc in tali opere certus de non peccato, debeat esse certus se implese menturam sollicitudinis, quam quisque adhibere debet, ut salvetur: nego, inquam; tum quia vivens in mortali nunquam certus esse posset se non peccare mortaliter, etiam dum alia pręcepta implet, ex. gr. jejuna, orat, sacrum audit: tum quia sollicitudo necessaria ad æternam salutem, & omnia ad eandem necessaria, non est necessaria, ut habeatur certitudo non peccati in hoc, vel illo opere particulari; satis enim ad hoc est, ut quis vel sequatur opinionem, quam homines pii, & docti dicunt de non peccato certō probabilem; vel ipsemet talem iudicet. Similiter dico, quod etsi taxari non possit certa mentura diligentię pro inveniendā in singulis casibus veritate, immo est impossibile; ut enim casus, tempora, personę, negotia, sunt diversā, ita & diligentia; ejusque mensura debet esse diversa, & ideo hæc communiter remittitur iudicio prudentum, qui casuum circumstantias ponderant, & juxta illas necessaria mensuram diligentię taxant: etsi, inquam, una necessaria diligentia mensura taxari adamussim non possit, aliqua tamen taxari potest: eo modo, quo licet adamussim taxari non possit quantitas cibi, & furti requisita tamquam supremum, quod jejunans, & furans transgredi nequeat absque mortali; quod idem est de quantitate attentionis in persolvendo Officio, & Sacro audiendo; quam si quis non impleat, non satisfacię Ecclesiasticis pręceptis Officii, & Sacri; attamen certum est aliquam quantitatem excedere furtum leve, aliquam non excedere; aliquam excedere jejunium, aliquam non excedere: ita similiter, licet perfecta mensura diligentię ad inventionem veritatis necessaria taxari non possit, attamen scitur tantam satis esse, tantam non esse satis, procedendo per extrema aliquantulum inter se remota: etsi procedendo inter extrema summę propinqua non possit taxari mensura.

Demum dico me omnino ignorare, cur N. quis plerumque in operibus particularibus certus esse possit de peccato, ex. gr. dum fornicatur, furatur &c. nequeat autem quis esse certus de non peccato fornicationis, & furti, dum non fornicatur, & non furatur. Væ nobis, immo eidem P. Eliz. si ejus doctrina est vera! Quęro enim, an dum jejunavit, recitavit, scripsit, aliaque egit, quę prudenter iudicavit esse bona, quęro, inquam, an nunquam habuerit certitudinem de hoc, quod ea pręcepta implevit, adeoque de suo non peccato? Si dicat, quod non; condolebo homini, qui doctrinam anxietatibus, & scrupulis fecundam tam improbo labore exaravit, ut dicat se quidem esse certum de peccato, dum peccat; nunquam autem esse certum de non peccato, dum non peccat; nam de peccato habet certitudinem, dum peccat; de non peccato, habet tantum probabilitatem, dum non peccat. Si affirmat, habeo intentum.

Quod ait falsam esse hanc maiorem, ex N. quā nos certitudinem non peccati deducimus, *Omnis putans se in aliquo actu non peccare, non peccat*: fateor ita prolatam esse certō falsam; etenim putans ex errore vincibili se non peccare, reverā peccat; ergo est evidenter falsa. At eque falsum est, quod P. Eliz. nobis imponit, nempe nos ex eā maiori inferre certitudinem non peccati; falsum inquam; nam maior ita fieri debet: *Qui ex principio verē prudenti putat se in aliquo actu non peccare, non peccat*. Hęc autem maior est prorsus certa; sicut etiam hęc minor, *Sed ego prudenter iudico me hoc operando non peccare*, quatenus prudenter iudico me nil omisisse eorum, quę debui: vel enim sermo est de idiota consulente virum, quem invincibiliter putat esse pium, & doctum; hic autem scit se fecisse omnia, quę debuit, & ad nihil amplius tenebatur: vel sermo est de viro docto; hic autem non tantum per se ipsum serio examinavit, an tale opus sit peccatum, sed & ab aliis viris doctis vidit hoc diligenter examinatum; ergo hic etiam scit se fecisse, quod debuit: ergo eā conclusio, *Ego in tali opere non pecco*, est omnino certa.

Cæterum, ut videamus infirmitatem doctrinę P. Eliz. totum hoc ipsum argumentum, quod contra nos urget, evertit ejus intentum, & probat oppositum, nam concedit hanc maiorem esse evidentem, *Qui facit quod putat esse licitum, non peccat, si nil omisit eorum, quę facere debuit*: ergo (infero) impossibile non est, ut per principia reflexa certus sim de non peccato, etsi per actus directos certus non sim: idiota enim per principia

pia reflexa est certus de non peccato, faciendo tale opus, quod nescit directe, an sit peccatum; nam idiota utitur eâ maiori, quam etiam P. Eliz. dicit evidentem; & illi addit hanc minorem, *Sed ego scio me nihil omisisse eorum, quæ debui*; scio enim me consilium petisse a viro, cui teneor credere, & me tradere gubernandum: ergo idiota est certus per principia reflexa de non peccato; ergo non per actus directos; ergo dari potest certitudo per principia reflexa de non peccato in eo opere, quod per actus directos ignoro, an necne sit peccatum: ergo ejus argumentum evertit ejus doctrinam.

N.

69.

P. Eliz.

Ad 6. dico tantum abesse, ut sacra Scriptura faveat P. Eliz. quin stat contra illum; si enim ex textibus, qui præferunt timorem, & sollicitudinem, inferri nos non posse esse certos de non peccato in hoc, aut illo opere; ita ex textibus, qui præferunt cordis dilationem, inferam ego nos posse esse certos de non peccato: at sicut ego male inferrem, ita ille. Itaque Scriptura enixe commendat timorem, sollicitudinem, diligentiam in animæ rebus: sicut autem hæc omnia excludunt certitudinem non peccati in sociordibus; ita in diligentibus stant cum certitudine non peccati. Non igitur Scriptura vult timendum de peccato, dum certi sumus, quod non peccamus, sed timendum semper, ne peccemus. Immo ad P. Elizald. appello; quæro enim, an qui ex probabili conscientia, seu ferè numquam fallenti putat se non peccare in tali opere, an tunc timeat de peccato? Sanè negat, nam ait, quod cum probabili opinione de non peccato stat possibilitas peccati, adeoque stet timor de possibilitate, non autem timor peccati: ergo si possibilitas asserta à P. Eliz. excludit omnem timorem peccati, quoties quis sequitur opinionem plerumque non fallentem de non peccato, etsi non excludat judicium, quod tale opus, ut divisum ab eo judicio probabili de non peccato, possit esse peccatum; nec hoc est contra Scripturam inculcantem timorem, nec est contra eundem negantem necessariam esse certitudinem non peccati exclusivam omnis timoris peccati; eo ipso argumentum ex Scripturâ est ab omnibus solvendum, & integrum manet, si ve asseratur cum P. Eliz. quod ad non peccatum hæc, & nunc satis sit probabilitas de non peccato hic, & nunc; si ve asseratur necessaria certitudo, ut nos volumus.

N.

70.

Tidæ.

Ad Tridentinum transmittito totum argumentum: data enim hypothefi, quod quis sit certus post Baptismum de non peccato in omni suo actu; & data hypothefi, quod quis

sit certus se tunc recepisse gratiam sanctificantem, utique hic erit certus de statu gratiæ. At quid hoc ad nos? nam ex falso supposito, ut vero, sequi potest verum. Rursus quid hoc ad casum præsentem? Nam Tridentinum excludit certitudinem fidei de proprio statu gratiæ: nos autem adhuc dato utroque ut certo, & quod per Baptismum receperit gratiam, & quod quis certus sit de non peccato in omni suo actu, ad summum damus certitudinem longè inferiorem certitudine fidei. Adde male inferri ex eo quod certus sim de non peccato in omni meo actu, me quoque esse certum de statu gratiæ; nam certus non sum, quod ea mihi infusa fuerint: etenim ad statum gratiæ requiritur, tum negatio omnis peccati mortalis, tum ejus infusio: ergo etsi certus sim me numquam peccasse mortaliter, non ideo certus sum de statu gratiæ: hæc enim pendet ab intentione baptizantis, aut absolventis, vel ab actu contritionis supernaturalis, cujus certitudinem numquam habere possum. Possum quidem certus esse quod actum honestum operatus sim; naturalem autem, an supernaturalem, nescio ullâ certitudine, etsi probabilitatem de actu contritionis habere possum. Confundit igitur P. Eliz. certitudinem non peccati cum certitudine gratiæ; & certitudinem honestæ operationis cum certitudine operationis supernaturaliter honestæ.

Ad rationem, nemo scit, an odio, an N. amore dignus sit, eam transmittito; ex hac enim unice sequitur neminem scire, an sit in gratiâ; non autem sequitur neminem scire, an necne peccaverit; nam qui liberè, & voluntariè non peccat, debet esse certus de non peccato; & hoc est unice quod docemus; dicimus enim ad non peccandum liberè requiri certitudinem non peccati; & ad honestè operandum requiri dictamen certum de honestate operationis. Non autem dicimus quod ad peccandum requiratur dictamen certum de peccato, immo infra dicemus non requiri: ut enim quis peccet, satis est, ut operetur sine dictamine certo de non peccato; non autem requiritur, ut habeat dictamen certum de peccato.

Adde argumentum ex alio capite non esse N. ad rem; nam quod impugnare debet, est, quod possimus esse certi de non peccato, quando scienter sequimur opinionem certo probabilem practicè; hoc enim est quod asserimus: ipsè autem impugnatur, & probatur nos non posse semper esse certos de non peccato, quod non asserimus. Quis enim est qui post longum temporis tractum certus sit, quod toto eo tempore non peccaverit, quod semper

semper opinioni certò probabili adhaerit, quod gravibus tentationibus, ut debuit, resistit? Vtique paucissimi isti sunt; ergo confundit duo inter se valde diversa; unum, quod qui sequitur opinionem certò probabilem, semper certus sit de non peccato in eam sequendo; alterum, quod quis semper certus sit in omni suo opere de non peccato.

§. IV.

Reliquorum solutio.

SUMMARIUM.

Confundit duo proximè relata, n. 73.
Quilibet de statu gratiae formidare potest, adeoque de digna sumptione Eucharistiae. Cur? n. 74.

Certitudo de statu gratiae non est dispositio ad Eucharistiam requisita; sed sola certitudo de non peccato moralis, n. 75.

Alia in hanc rem; & quid fructuosa, & infructuosa susceptio, n. 76.

Potest aliquis non digne, & non fructuose sumere, & tamen non peccare, n. 77.

Nulla inter nostrum iudicium reflexum, & directum repugnantia, ob diversa objecta, n. 78.

Potest iudicium directum de objecto esse incertum, & tamen iudicium reflexum de formalitate bonitatis esse certum. Exempla iudicis, Filij, Idiota, ib.

Certitudo de statu gratiae, quia non est in nostra manu, ad eam non tenemur; tenemur ad certitudinem de non peccato formali, quia ea est in nostra manu, n. 79. 80.

Eius argumentum est evidenter contra illud, n. 81. 82. 83.

N. 73. **A**d 7. dico hoc etiam argumentum confunderi hae duo; an sequens scienter opinionem certò probabilem practice possit esse certus de non peccato; & affirmamus; & an omnis operans sit certus de non peccato in omni suo opere; quod, regulariter loquendo, de quolibet homine dici non potest. Rursus peccat etiam, quia aliud est, quod omnis non peccans, ut non peccet, debeat esse certus de suo non peccato, quod verum est; aliud, quod, ut peccet, debeat esse certus de suo peccato, quod falsum est; per hoc enim precise, quod quis careat certitudine non peccati, eo ipso peccat, si cetera adsint. Demum dico, quod omnis peccans ex ignorantia, si ignorantia sit vincibilis in causa, satis sit, ut in causa experiat actualiorem remorsum; si in se, ut cum in se experiat.

N. 74. Ad 8. fateor quemlibet de gratiae statu formidare posse, quia nemo habere potest,

vel certitudinem fidei, vel certitudinem naturalem de suo statu gratiae, ob dicta; & distinguo consequens: ergo quilibet formidare potest, an sit rectè dispositus ad Eucharistiam, si per rectam dispositionem intelligatur status gratiae, concedo consequentiam; si intelligatur precise non peccatum in accedendo ad illam, nego consequentiam. Ut quis sit rectè dispositus ad Eucharistiam, necesse non est, ut sit certus de statu gratiae, satis ut certus sit de non peccato mortali, seu se non esse in mortali. At loquendo de Sacramento Poenitentiae, tantum abest, ut necessaria sit certitudo de statu gratiae, quin potest esse certus de peccato mortali, & tamen ad illud sine novo peccato accedere; satis igitur est, ut prudenter iudicet se nihil eorum omisisse, quae ad illud Sacramentum ritè suscipiendum necessaria sunt.

Ad subsumptum, distinguo: Qui non est N. certus de sufficiente dispositione, si per dispositionem intelligat certitudinem status gratiae, non est certus se non peccare in actuali Sacramentorum susceptione, nego suppositum subsumpti; supponitur enim, quod certitudo status gratiae sit dispositio praerequisita, quod falsum est; nam recta dispositio est certitudo, quod non existam in culpa mortali; & dummodo invincibiliter putem me non esse in mortali, sum rectè dispositus, si cetera adsint ad Sacramenta vivorum ritè suscipienda. Dico, si cetera adsint; ea enim Sacramenta praeter non existentiam in culpa mortali praerequirunt alias dispositiones; ex. gr. Eucharistia aliquam ex praecepto praeviam devotionem, & reverentiam, & Sacramenti intelligentiam. Si autem per rectam dispositionem veniat certitudo de non mortali, dico eam requiri, ut rectè accedam ad Sacramenta vivorum. Nota autem, quod tò rectè sumi potest tum positive, tum negative; positive sumitur, quando idem est, ac ut fructuose accedam, & fructum Sacramenti percipiam, qui est gratia; negative sumitur, quando idem est ac non fructuose, seu sine novâ culpa mortali sacrilegii.

Porro, quod dico, requiri certitudinem N. de non existentia culpe mortalis, ut rectè fructuose, & digne accedam, tò rectè digne, fructuose, intelligo negative; non verò positive, id est, ut accedam abique eo quod per accessum committam novum mortale; non autem ut per accessum acquiram novum fructum gratiae. Quare infructuosa dispositio ad Sacramenti effectum non infert peccatum in suscipiendo; si quis enim invincibiliter putet se non esse in mortali, sit tamen,

men, iste instructuose positivè accedit, non enim habet statum gratiæ; adeoque nec acquirere fructum, seu gratiam, quæ datur per Sacramenta vivorum, nec tamen peccat mortaliter. Ex quo patet, quod licet homo certus non sit de debita dispositione ad suscipiendum fructuose Sacramentum; (ea enim debita dispositio est status gratiæ præviæ, & alia requisita juxta peculiarem cujuslibet Sacramenti vivorum exigentiam; in Sacramentis autem mortuorum non est status gratiæ, sed sunt actus prærequisiti à quolibet Sacramento mortuorum) licet, inquam, homo certus non sit de debita dispositione ad suscipiendum fructuose Sacramentum; potest tamen certus esse de non peccaminosa Sacramenti susceptione. Ratio est; quia tota ratio peccati, vel non peccati, non dependet à digna, vel non digna, seu à fructuosa, vel instructuosa Sacramenti susceptione, ut putat P. Eliz. sed immerito. Hoc patet exemplo invincibiliter putantis se esse in gratiâ, cum tamen esset in mortali; iste non sumeret dignè, seu fructuose Eucharistiâ, nec tamen peccaret mortaliter eam sumendo: ergo digna, seu fructuosa positiva Eucharistiæ sumptio non pendet unice à non peccato mortali; etsi digna negativè Eucharistiæ sumptio pendeat à non peccato mortali, si cetera requisita adsint.

P. Eliz.

N.

77.
P. Eliz.

Ad id, quod addit, non dari duplicem legem, unam de digna susceptione, aliam de non peccato; adeoque cum non detur certitudo de digna sumptione, nulla quoque dabitur de non peccato in actuali sumptione. Dico mea parum referre, ut unam, aut plures leges admittas; hoc certum, posse aliquem non dignè sumere, & tamen non peccare novo mortali non dignè sumendo; ut patet tum in ignorante invincibiliter hanc, vel illam dispositionem actualem necessariò prærequiri ad Sacramenti sumptionem; tum in putante invincibiliter se esse in gratiâ, & alia requisita habere. Ecce iste non peccat novo mortali sumendo Sacramentum, nec tamen dignè sumit; ergo idem non est digna sumptio Sacramenti, ac certitudo de non peccato in ejus sumptione.

N.

78.

P. Eliz.

Ad 9. dico sine jure objici Probabilistis repugnantiam, nam implicat repugnantia, quoties sunt diversa objecta; nam repugnantia est de eodem secundum idem, sed diversa sunt objecta. *Pistura non licet: Pistura ut asserit per judicium probabile de ejus honestate est certo licita:* ergo nulla est repugnantia inter judicium directum, quod habet pro objecto non licentiam picturæ, & judicium reflexum, quod habet pro objecto licentiam

picturæ ut substantem judicio certo probabili de ejus licentiâ. Si autem nulla est repugnantia inter ea duo judicia, directum probabile, *Pistura non licet*; reflexum certum, *Pistura ut asserit per judicium probabile honesta licet*; multo minus dabitur repugnantia inter hæc duo judicia ambo affirmativa, directum probabile, *Pistura licet*; reflexum certum, *Pistura ut substantem judicio certo probabili de ejus licentiâ licet*. Sane nemo cordatus negare potest, posse judicium directum esse incertum, & judicium reflexum supra illud esse certum. Ita Judex per judicium directum incedens juxta allegata, & probata, & nixum auctoritati humanæ non est certus de crimine Petri, immò scientiâ privatâ potest esse certus de non crimine Petri; & tamen est certus se honestè operari proferendo sententiam contra Petrum probatum reum; idem dico de puero, qui non est certus hunc hominem esse suum patrem, & tamen est certus de honestate obedientie illi præstitæ; idem de idiotâ, qui non est certus, quod Parochus verum dicat circa mysterium propositum, & tamen est certus se honestè imperare actum fidei circa illud. Ecce igitur nullam inter actus directos, & reflexos repugnantiam; nam non tantum habent diversa objecta formalia, seu motiva, sed & diversa materialia; objectum enim materiale actus reflexi; non tantum est id, quod est objectum actus directi, sed etiam ipse actus directus; est enim objectum ut substantem judicio directo; objectum autem actus directi non est ipse actus directus: ergo objecta materialia actus directi, & reflexi sunt diversa: ergo nulla inter hos actus repugnantia.

Ad 10. dico, quod textus D. Thom. unicè neget certitudinem esse necessariam in omni judicio directo, quia sæpe repugnat; non autem negat, quod inesse debeat actui reflexo, ut patet exemplis mox adductis, quæ S. Thom. ignorare non potuit. Adde S. Thomam stare pro nostrâ sententiâ, quam dabimus. Ad rationem dico, quod certitudo de statu gratiæ, quia haberi non potest, ideo eam habere non tenemur; quia vero certitudo de honestate operationis haberi potest, ideo hanc habere tenemur; tenemur enim certi esse, quod sequendo minus tutam minus probabilem non peccemus; aliâs teneremur ad tutiorem, & probabiliorem, quas sequendo certi sumus non peccare formaliter; etsi non certi simus, loquendo de probabiliore, non peccare materialiter. Cum autem sæpe judicium certum de probabilitate opinionis repugnet, & sæpe tutior non

non sit probabilis, hinc possumus sequi minus tutam minus probabilem; quia verò hanc sequendo, aiunt Probabilitæ Reflexivæ, certi non sumus de non peccato formali, exponi autem ejus periculo sit peccatum, ideo appellant ad iudicium reflexum certum de non peccato formali, ponendo tale opus ut subitans iudicio certo probabili de honestate: ergo licet nullus sit vituperabilis ex eo quia non est certus se esse in gratiâ, nemo enim vituperabilis est, si careat eo, quod habere non potest; est tamen, qui potest esse certus de non peccato, & de honestate, non vult eam certitudinem habere.

N. 80. P. Eliz. Quod ait, quod operari sequatur ad esse, dico similia axiomata egere fultâ explicatione, de quâ latè Philoſophi, & Theologi. Quod scio est, esse contra P. Eliz. ut enim nemo certò scit, an sit in gratiâ, ita nemo certò scit, an operatio sua sit ex gratiâ: econtra sicut omnis scit certitudine naturali se esse, ita eadem certitudine scire debet, qualis sit sua operatio; quia verò directè scire hoc ipsum, est sæpe impossibile, ideo natura providit nobis principia certa reflexa, ex quibus iudicium certum reflexum de qualitate nostrarum operationum deducere possumus. Ad aliam rationem patet ex mox dictis.

N. 81. Ad 11. dico evidens dari contra ejus doctrinam argumentum; nam ejus doctrina est, non posse per principia reflexa certificari de non peccato, dum sequimur iudicium tantum probabile de non peccato: argumentum ejus est, quod opinio probabilis raro fallat, & inde infer licitum sequi opinionem probabilem; ergo ut probet licere sequi probabile, reflexo utitur argumento. Vel igitur hoc argumentum reflexum est certum saltem sibi, vel non? Si est certum; ergo per principium, & argumentum reflexum, qui sequitur opinionem probabilem de non peccato, potest esse certus de non peccato, adeoque tota ejus doctrina evertitur. Si non est certum; & sic sicut dicimus non satis esse iudicium directum probabile de non peccato, quia exponimur probabiliter periculo peccati; ita dicam, quod non satis erit illud argumentum reflexum incertum ob eandem rationem.

N. 82. Quare licet verum sit, opinionem certò probabilem raro fallere, nam inter certò probabiles longè plures sunt veræ, quàm falsæ, etenim pleræque ex falsis non sunt certò probabiles; attamen probabilitas non est satis, sed tenemur ad certitudinem de non peccato habendam. Similiter etsi verum sit, quod operans ex probabili non di-

cat, *Volo facere hoc, etsi forte sit contra Dei legem*; sed dicat, *Volo facere hoc, etsi forte esse possit contra Dei legem*; attamen illi duo actus sunt æquivalenter idem in ordine ad exponendum hominem periculo peccati; & non minus habet voluntatem non bonam, qui habet primum, quàm qui secundum actum; ergo necesse est aliunde haurire certitudinem, sive à iudicio reflexo, ut Reflexivæ, sive ab ipsamet probabilitate, quæ est intransitivè, & per se certitudo non peccati, ut nos diximus. Addo me inter hos duos actus, *Fortè actus est contra Dei legem: Possibile est, ut hic actus sit contra Dei legem*, nullam videre differentiam, nisi materialem, qualis est inter actum, & potentiam; ergo si teneor vitare illum, teneor vitare alterum, nam actus supponit potentiam.

Ad 12. dico paritatem non esse ad rem; N. 83! aliud enim est, quod sæpe certi non sumus nos restituisse tentationibus vehementibus; aliud, quod nos certi non sumus de non peccato, dum liberè omnino, & deliberatè opinionem aliquam certo probabilem eligimus. Admitto primum, quod non est ad rem, & nego secundum. Addo ex non certitudine de resistentiâ tentationis unicè inferri, quod tunc sæpe non sumus certi de non peccato: quid autem ex hoc inferitur, nisi nos sæpe de non peccato certos non esse? quod verum est: non autem inferitur, quod ut sine peccato operemur, necesse non sit, ut certi simus de non peccato; dico enim hoc semper esse necessarium.

S E C T I O III.

Argumenta Palanci, P. D. Thyrsi, P. Munieſæ, Candidi, & aliorum.

§. I.

Argumenta Palanci.

S U M M A R I U M.

Quia in sequente minus probabilem dari non potest certitudo reflexa de honestate formali operis, n. 84.

Solvo, n. 85. 86.

Quia a nobis ad probabilitatem practicam innumera requiruntur, & plerumque implicat evidentiâ de probabilitate opinionis, n. 87.

Retorqueo, n. 88. 89.

Non est difficile invenire certò probabilem; & quæ talis sit, n. 90.

Confundit probabilitatem cum veritate, ib.

Satis, ut rationes probabiles appareant connexæ cum veritate objectivâ opinionis, n. 91.

Arguit, quia certitudo honestatis formalis excludit formidinem prudentem oppositi asserti.

tam ab Apostolo, & auget presumptionem,
n. 92.

Retorquetur, n. 93.

N.
84.

Palanc.

Arguit 1. *qu. 33. num. 23.* quia non est unde certitudo de honestate formali operationis provenire possit in eo, qui sequitur æquè, aut minùs probabilem; cum enim incertum omnino sit, an tale opus liceat, seu an objectum sit re ipsa licitum, aut vetitum, quomodo potest quis esse evidenter certus de honestate formali electionis objecti incerti? O mirabilis chimæra! Ergo haberi non potest certitudo reflexa de honestate formali operationis. Nec enim satis est dicere, quod eliciens sit certus de eo, quod opinio sit verè probabilis. Contra enim est; quia si opposita est æquè, aut magis probabilis, non potest esse certus, quod ea opinio sit simpliciter probabilis; hoc enim est falsum; sed tantum, quod sit probabilis secundum quid: sed probabilitas secundum quid non est satis ad honestè formaliter operandum: ergo haberi non potest certitudo reflexa de formali honestate operationis in eo, qui sequitur æquè, aut minùs probabilem.

N.
85.

Resp. certitudinem reflexam oriri ex præmissis certis, & evidentibus saltem ipsis Probabilistis; quales sunt, Licitum est sequi æquè, aut minùs probabilem: sed opinio docens licere die festo picturam est talis: ergo licet sequi opinionem probabilem dicentem, licere die festo picturam. Ecce 1. utriusque præmissa est nobis certa. Ecce 2. est incertum nobis sit, an pictura die festo sit, vel non sit in se licita, certi tamen sumus de honestate formali electionis picturæ die festo: hæc enim certitudo de eadem honestate oritur ex dictis præmissis. Parcere igitur poterat exclamationi. Rogo enim, an qui diceret hunc syllogismum reflexum esse certum, diceret chimæram, Licet sequi longè probabiliorem? sed opinio stans pro licentiâ picturæ die festo est longè probabilior; ergo licet eam opinionem sequi. Sanè maior extollitur à Palanco tamquam certa; & tamen omnes Tutoristæ putant illam falsam; & omnes Probabilistæ putant etiam illam falsam, si detur obligatio sequendi probabiliorem præ minùs probabili. Minor constat rationibus, quæ magis, & vehementius inclinant intellectum, immò experientia, ut sæpe dicit. Sicut igitur, si Probabiliorista hoc diceret, nullam diceret chimæram, etsi falsum diceret, ita nec nos.

N.
86.

Ad replicam dico certissimum mihi esse, quod minus, aut æquè probabilis in conspectu probabilioris maneat simpliciter, & ab-

solutè probabilis, & non tantum secundum quid: hoc autem ita certum mihi est, quam certum mihi sit, quod D.D. assentientes opinioni contradictoriæ, habeant rationes validas, & ego cognosco esse validas; nec mihi tantum tribuere volo, ut quia meæ rationes videntur mihi validiores, iudicem rationes oppositas nullius penes me valoris esse.

Arguit 2. *n. 24.* Ad veram probabilitatem N. practicam tot à nobis assignantur, ut facilis sit lapidem Philosophicum, quam veram Probabilitatem invenire; nam ratio, quæ ab uno dicitur gravis, & solida, ab alio rejicitur ut falsa, & sophistica: ergo plerumque saltem implicat evidenter scire, quod opinio, quam quis sequitur, sit verè probabilis. Urget *num. 25.* argumento, ut ait, semper difficili: Si opinio, quam quis sequitur, in re est falsa, rationes, & fundamenta erunt necessario purè sophistica, & apparentia, nam re ipsa non probant eam opinionem esse veram, sed purè apparenter; sed scire non possumus evidenter de opinione purè probabili, utrum sit vera, vel falsa, ut fatemur; ergo evidenter scire non possumus, utrum ea motiva, & rationes sint revera solida, vel sophistica.

Sed contra 1. quia si est plerumque impossibile evidenter scire, quæ opinio est verè probabilis, quomodo scire poterimus, quæ sit verè longo excessu probabilior; & tamen permittit, & obligat nos inter probabiles ad longo excessu probabiliorem? Quæro enim, an probabilior, ad quam obligas, debeat esse tibi longo excessu certò probabilior, an verò debeat tantum esse tibi longo excessu, probabiliter, aut probabilius probabilior? Si dixeris primum, contra est; quia si difficile, & plerumque impossibile est certò scire, quæ opinio sit verè probabilis, multò magis certò scire, quæ sit verè probabilior longo excessu. Si dixeris secundum, contra est; quia si nos concedendo licitum sequi minus, aut æquè probabilem, dummodo sit certò probabilis, laxamus, ut dicis, conscientiam; longè magis tu laxas, immò ad laxitatem obligas, dum inter probabiles obligas ad longo excessu probabiliorem, quin requiras, ut sit certò non tantum longo excessu probabilior, sed ne quidem ut sit certò probabilis.

Contra 2. quia argumentum, quod vocat N. difficile, contra illum militat; quia si opinio, quam sequitur ut probabiliorem, est in re falsa, ergo ejus rationes erunt sophistica.

In formâ dico non esse difficile invenire N. opinionem certò probabilem; ea enim est, quæ

quæ nititur rationi, quæ mihi apparet certò
gravis, & solida; ut enim fundamentum
aliquid sit certò, & verè probabile, non est
necesse, ut verè connectatur cum re, quam
probat; aliàs probabilitas objectiva, & ve-
ritas objectiva idem essent; quod est certò
falsum ex disp. 4. & 5. sed satis est, ut mihi
certò appareat quòd connectatur. Vt enim
ad hoc ut opinio sit verè probabilis, aut pro-
babilior, necesse non est, ut sit in re vera,
nam plura probabilia, immò probabiliora
sunt in re falsa; ita ad hoc, ut ratio sit solida,
gravis, & probabilis, aut probabilior, ne-
cesse non est, ut verè uniatur cum suâ
conclusionem; (nam aliud est probabilitas,
aliud veritas) sed satis, ut mihi sit moraliter
certum, quòd talis ratio sit gravis, sive uni-
atur, sive non uniatur in re cum conclusione.
Quare dummodo certus sim, quòd talis ra-
tio magnam habeat apparentiam connexio-
nis cum tali objecto, ratio est mihi certò
gravis; & dummodo certus sim, quòd ea
conclusio magnam habeat veritatis apparen-
tiam, est mihi certò probabilis; quidquid
deinde sit, an ratio, quæ mihi est certò gra-
vis, seu certò videtur mihi concludere, re-
verè concludat, an non; nam possum esse
certus de magnâ verosimilitudine, quin sim
certus de veritate, ut alibi fatetur Palanco,
& experientia testatur.

Ad aliud fateor, quòd si opinio sit falsa,
ejus rationes non erunt cum illâ in re con-
nexæ, adeoque in hoc sensu erunt sophisti-
cæ, falsæ, & purè apparentes; at hoc non
tollit, quòd si mihi certum sit, eas habere
magnam veritatis apparentiam, non sint
mihi certò probabiles, aut probabiliores. Ita
si quis mihi fide dignus dixerit Petrum gra-
viter infirmum, esse mortuum, certus sum
de magnâ veritatis apparentiâ in hoc judi-
cio, Petrus est mortuus, etsi ea autoritas tunc
fuerit in re falsa. Moneo tamen, ne fiat
equivocum in tò purè apparens; si enim sig-
nificet, quòd autoritas, aut ratio conclu-
sionis sit in re falsa, & sophistica, fateor ita
esse; si significet, quòd non sit mihi certò
apparenter vera, nego; est enim mihi cer-
tum, quòd mihi appareat vera. Omitto alia
sumpta ex confusione sapientiæ, & pruden-
tiæ cum veritate.

Arguit 3. à n. 38. certitudinem de hone-
state formali exclusivam omnis formidinis
de non peccato formali esse noxiam hone-
stati, & virtuti; tum quia excutit timorem
necessarium ad salutem assequendam, ut ait
Apostolus; tum quia tollit diffidentiam sui,
& ansam præbet presumptioni, & opponi-
tur humilitati, & nostræ salutis sollicitudini.

Resp. aliam esse formidinem prudentem, N.
aliam imprudentem: prudens oppositi for-
mido tollitur à certitudine; imprudens à
solâ evidentia. Qui ad iudicium reflexum
recurrunt tamquam necessarium, ut quis sit
formaliter certus de non peccato formali in
operando; vel qui necessarium negant, di-
cunt: cuique opinioni certò probabili inesse
certitudinem; non autem negant, immò af-
firmant compati cum eâ certitudine formi-
dinem imprudentem; quod etiam affirmat
Palanco dicens, cum iudicio probabiliori di-
recto compati imprudentem formidinem,
& ut loquitur, per modum scrupuli de for-
mali honestate operationis sub eo iudicio
positæ. Quare quod Reflexistæ negant, est,
compossibile esse cum eo iudicio certo re-
flexo de honestate formali formidinem pru-
dentem de opposito; & sic conveniunt cum
Probabilioristis, sive negent, sive affirmant
iudicii reflexi necessitatem; immò cum om-
nibus, & illis tantum opponuntur, qui do-
cent necessariam esse evidentiam, aut certi-
tudinem de veritate iudicii directi; vel illis,
qui docent non satis esse, ut iudicium reflexum
sit certum, sed debere esse evidens de
honestate, ut quis honestè formaliter opere-
tur. Quòd si Palanco eos tantum impugnat,
qui evidentiam exigunt, & non tantum asse-
runt, rectè faciet; si eos qui solam certitudi-
nem requirunt, non rectè, immò se iptum
impugnat.

§. II.

Argumenta Candidi, Ricci, & P. Muniesæ.

SUMMARIUM.

Plura alibi solvi, n. 94.

Arguit Mun. quòd hæc propositio non tantum non
sit certa, quin est falsa; sequens minus pro-
babilem operatur licitè. Similiter hæc, ego
nunc prudenter iudico me licitè operari,
non est certa, n. 95.

Ait neminem posse esse certum de non peccato,
cum sequitur probabiliorem de peccato, a n.
95. ad 99.

Solutio a n. 100. ad 105.

Licet opinio sit minus probabilis, est tamen certò
probabilis de non peccato, n. 102.

Idiotis certitudo reflexa est suo modo possibilis,
n. 103.

Innocentius non damnat, quòd qui certò probabi-
liter, sed quòd qui probabiliter agit, pruden-
ter agat, n. 104.

Est certum, quòd qui licitè operatur, non peccat;
quidquid dicat P. Muniesæ, qui negat esse
certum, n. 106.

Sæpe prudentia, quæ satis est ad prudentem assensum, non satis ad licitam operationem, n. 107.

N. 94. Philal. Riccius. **R**etuli, & solvi alibi argumenta Candi-
di; & disp. 13. sect. 5. argumenta Riccii
volentis implicare dictamen certum in sen-
tentia Probabilistarum; tum quia hæc ma-
ior, *Licet sequi omnem probabilem*; & hæc
minor, *Sed hæc est talis*, sunt falsæ, neque
enim certum sum me sufficienti diligentia
usum: tum quia repugnat, ut quis sit cer-
tus de non peccato, dum ponit actionem,
quæ sibi verosimilius est esse peccatum: tum
quia peccaret, & non peccaret sequens mi-
nus probabilem cum iudicio reflexo certo
de non peccato. Hæc, & alia argumenta
dedi, & luculenter solvi d. 13. sect. 7. a num.
309. & a n. 349. & a n. 360. Similiter disp.
11. a n. 38. ad 50. & a n. 59. solvi argumen-
tum P. Elizalde, quod per nostrum syllogis-
mum reflexum evertatur Theologia; nec
non disp. 8. num. 563. Rursum respondi argu-
mentis P. Muniesse disp. 11. n. 59. nec non
P.D. Thyrsi d. 11. n. 515. demum plura pro
nobis dedi d. 16. n. 55. & a n. 79. ad 90. & d.
17. n. 379. quare hic tantum aliqua breviter
delibanda.

N. 95. P. Mun. **O**bjicit P. Muniesse stim. 2. quod hæc ma-
ior, *Sequens certo probabilem de honestate licite*
operatur, non tantum non sit certa, quin est
falsæ, si sermo sit de probabilitate objectivâ,
seu de iudicio opinativo aliorum, existente
tantum objectivè in mente operantis, histo-
ricè cognoscentis alios sic opinari, quin sub-
jectivè ipsè ita opinetur: etsi vera sit, ait
n. 17. si sermo sit de iudicio prudenti sub-
jectivè existente in ipso operante, utpote re
ipsa directè opinante, licitum esse opus,
quod ponere vult. Tum quia (ait n. 20.) etsi
maior esset certa, & evidens, non ideo ulti-
mum dictamen est evidens; quia hæc minor,
Sed ego hic, & nunc prudenter iudico me licite
operari, nec est certa, nec evidens, quia est
de re opinativâ inter Doctores controversâ;
nec mihi certum est, an illud iudicium sit

P. Thyrs. sine passione conceptum, ait ex P. D. Thyrsi.
disp. 10. a num. 27. ergo etsi mihi verum sit,
quod iudicium opinativum sit à me bonâ
fide conceptum, non tamen est certum.

N. 97. P. Mun. **T**um quia (ait n. 21.) intelligi non potest,
quomodo quis adulari sibi possit de certitu-
dine sui iudicii reflexi de non peccato, aut
honestate, cum videat se sequi opinionem di-
rectam probabiliorem de peccato. Explicat.
Duplex datur opinio, una minus tuta minus
probabilis, negans contractum esse usura-
rium; alia affirmans, & est mihi probabilior:

ego sequor negantem. Rogat, quomodo
eum ante omnem reflexionem opinio affir-
mans me peccare eum incundo, sit mihi pro-
babilior, quomodo, inquit, possim rehexe
fieri certus, quod non peccem eum incun-
do? Tum quia (n. 27. ait) talis evidentiâ, & N.
certitudo reflexa est idiotis ignota, consenti 98
credere ut verum licere, quod vir doctus
illis dicit. Tum quia repugnat certitudo de N.
licentiâ contractus; quoties purè opinor, 99
quod contractus non sit injustus; sed ego
hoc purè opinor; ergo certus esse non pos-
sum, quod sit licitus. Tum quia tres de-
monstrationes P. Moyæ (ait n. 46.) plenè 100
sunt miseris æquivocationibus. Etenim hæc
maior, *Sequens opinionem practicè probabilem*
non peccat, intellecta de opinione probabil
existente tantum objectivè in meâ mente, &
subjectivè in alienâ, ne quidem est vera,
immò nec probabilis post 3. ab Innoc. XII. 101
damnatam, quod qui operatur juxta proba-
bilem, operetur prudenter. Similiter hæc,
Sequens regulam humanorum actuum non pec-
cat, ait esse tantum veram, si sequatur ex
motivis præponderantibus, & eam iudicet
veram. Rursum hæc, *Operans ex consilio pri-*
orum in arte, siue isti errent, siue non, non pec-
cat, ait n. 57. non peccare, si operetur juxta
propriam conscientiam formalem ex moti-
vis præponderantibus, non autem si iudicet
falsam. Hæc P. Muniesse.

Sed breviter ad 1. dico hæc omnia à me N.
soluta d. 13. sect. 7. l. c. quod siue satis sit iu-
diciu de objectivâ probabilitate, siue ne-
cessè sit iudicium de veritate opinionis pro-
babilis, ut opereris cum per me intellectus
possit physicè, & moraliter directè assentiri
minus probabili, poterit quis iudicium re-
flexum certum de licentiâ operationis, ut
substantis illi iudicio certo, etsi minus pro-
babili, concipere, cum per me sit essentiali-
ter exclusivum omnis peccati.

Ad 2. ideo, ne in propriis opinionibus judi-
cio decipiamur, consulimus, ne quis pro-
pria opinioni ita nitatur, ut non possit opo-
positè prudenter niti, si sit certo probabilis.
Miror hoc nobis obijci, cum in hunc sco-
pulum incidat Probabiliorismus.

Ad 3. patet ex l. c. esto enim sit minus N.
probabilis, est tamen certo probabilis, & 102
adeo verosimilis de non peccato, ut nil am-
plius necesse sit, ne quis peccet.

Ad 4. dico idiotis certitudinem reflexam N.
esse suo modo possibilem, esto eam explicat 103
re nesciant; immò quæro, an idiotæ capiant,
quid sit opinio directâ ritè probabilior?

Ad 5. nego damnatum, quod qui certo N.
probabiliter agit, prudenter agat. Vnum 104
tantum

P. Mun. tantum aduerto contra P. Munies. quod unicuique opinioni probabiliori proprie cuiusque dat certitudinem, adeo ut quilibet contradictoria, quia una unis, alia aliis est probabilior, sit moraliter certa: & deinde dictamini reflexo Probabilistarum certitudinem negat. Immo cum n. 42. dicat, quod minores, à quibus pendet reflexum dictamen, raro sint certæ, nescio quomodo quamlibet suam velit sibi moraliter certam, quin quamlibet cuiusque velit suo Authori esse moraliter certam, cō quia quilibet est suo Patrono probabilior.

N. Dices ex P. Munies. n. 57. saltem in sententia Probabilistarum decentium satis esse iudicium de probabilitate alienæ, formari non posse certum de non peccato iudicium. Nego: potest enim, non ex motivis directis, ut dixi, ut deducunt illi, quibus est subiectivè probabile, contractum esse licitum, sed ex reflexis, quatenus, quod est certò probabile, est licitum; contractus est talis; ergo licitus.

N. Aliud argumentum movet P. Muniesla, qui factus Probabiliorista videtur ingenitæ sibi modestiæ aliquando oblitus, & perterfus; cum enim in suis, de Deo, de Christo D. & de Gratia Tomis, ne levi quidem ungue a modestia deliquerit, attamen in Conscientia Stimulo phrasæ tæpe duriusculas, & amarulentas ad manum habet, adeo ut non modicā dederit Doctori Peræ occasionem, ut liberi calamo in eum, & alios excurreret; quod tamen non approbo, consultius enim fuisset sibi temperare, quam solidam, & selectam doctrinam nigro arramento identidem fec-

P. Mun. dare. Igitur P. Muniesla *in* 2. §. 5. ut recitavit P. Moye, P. Terilli, & P. Card. Carden. quibus evinci putant certum esse, quod liceat sequi minus probabilem, ait n. 46. has ratiunculas plenas esse miseris acquisitionibus: 1. quia (ait n. 47.) aliud est, verum esse, quod qui licitè operatur non peccet; aliud est, certum esse, quod non peccet, qui licitè operatur. Sed contra evidenter; quia si non est certum, quod qui licitè operatur, non peccet, poterit quis licitè operari, & peccare; sed hoc implicat: ergo non tantum est verum, sed est certum, quod qui licitè operatur, non peccet.

N. Ait 2. quod qui sequitur probabilio-rem, vincit prudenter formidinem oppositi: cōtra qui sequitur minus probabilem stantem pro licentiā contractus, non vincit prudenter formidinem pro non licentiā. Sed contra 1. quomodo probat quod prudentia in sit probabilioritati; imprudentia verò in sit minor probabiliori? Contra 2. quia ut acutè

Tom. III.

D. Peræ n. 210. falsum est principium P. Muniesla, quod prudentia, quæ satis est, ut P. Mun. assensus sit prudens, satis sit, ut operatio sit licita; ita possum probabilius, adeoque prudenter assentiri, quod talis materia, aut forma Sacramenti sit valida, & adhuc illicita erit operatio, seu ministratio Sacramenti sub eā formā, præsentē certā: ergo falsum, quod prudentia, quæ satis est, ut assensus sit prudens, satis sit, ut operatio sit licita.

§. III.

Argumenta difficiliora P. D. Thyrsi, & aliorum.

SUMMARIUM.

Quia implicat, ut iudicium particulare sit certum, & incertum sit iudicium commune sub quo continetur, n. 108.

Tunc particularis talis est, qualis est universalis, quando retinet easdem omnino circumstantias, tam ex parte subiecti, quam obiecti; quod si ex parte subiecti mutet, non est talis, n. 109. ad 112.

Arguit P. Thyrs. quia quoties minus tuta est probabilior, faciliè intelligitur quomodo iudicium de licentiā sit prudens; non ita si sit simul minus probabilis, n. 114.

Vult: difficilem esse certitudinem probabilitatis. Impugno, ib. & n. 115.

Si nostra minor non est evidens, neque ejus minor, n. 116.

Ait difficultatem certitudinis in dictamine reflexo oriri ex eo quia nemo potest facile esse certus de usu sufficientis diligentia, n. 117.

Retorqueo, n. 118. 119.

Arguit ideo iudicium probabilius satis esse ad conscientie securitatem, quia tunc non potest judicari oppositum; potest autem si iudicium sit minus probabile, n. 120.

Sicut bene operatur, qui potentia proximā antecedenti potest operari melius, ita rectè opinatur, & operatur, qui potest potentia proximā antecedenti judicare probabilius, n. 121.

Arguit, quia sententia reflexa de licito usu minus tuta minus probabilis non est certa, ergo nec dictamen ei sententia nixum, n. 123.

Esti faciar argumentum esse convincens, si datur quod sententia Probabilistarum sit probabilis; non tamen est convincens, si principia Probabilistarum sunt vera, quin eo uti nequeam, suppositis suis principiis, n. 124.

Explico, n. 125.

Principia Probabilistarum evidenter suadent potius quam impugnant certitudinem à Probabilistis Reflexivis admissam in iudicio reflexo, ib. & 126.

Juxta nostra, & communia Probabilistis principia difficile est ostendere certitudinem in judicio reflexo. Cur? ib. & 127.

DD. Probabilistae negantes probabilitatem sententiae Probabilioristarum, n. 127.

Judicium reflexum potest esse certum, quin dictum sit certum; quoniam pro reflexo dantur rationes certa, quae non pro directo. Inductio, n. 128.

Lex reflexa, quae datur, est, ne quis operetur cum dubio speculativo, non formato judicio reflexo practico de lido, non autem, ne quis operetur, formato eo judicio, n. 129.

Non vult Apostolus, quod operemur salutem cum timore prudenti de peccato formali in opere quod operamur, hoc enim implicat; sed cum timore prudenti de nostra fragilitate quod peccabimus, nisi oremus &c. n. 130.

N.
108.

PRecipuum argumentum est; quia repugnat, ut judicium practicum singulare, sit de licita operatione certum hic, & hunc, eo ipso quod de eadem operatione in communi formido; nam omne judicium singulare continetur sub universali; ergo si universaliter judico hunc specie contractum esse illicitum, eo ipso etiam judico eundem in singulari esse mihi illicitum. Hoc argumento plures utuntur, praecipue Fogarinus Scotista in recenti libro de certitudine honestatis d. 1. n. 15.

N.
109.

Verum quam imbelles sit hoc argumentum, patet; quia hoc judicium singulare, *Ergo mihi hic, & nunc talis contractus A, est licitus*, non continetur sub hoc judicio universali, *Omnis talis contractus A, est illicitus*, nam hoc loquitur de contractu objectivè sumpto, & praecipue à subjecto; seu loquitur de eo, ut est contra Dei legem, & affirmat illicitum; judicium autem singulare loquitur de contractu considerato non purè objectivè, seu ut est in se, sed subjectivè, seu ut est in operante, qui habere potest principia, quibus ea non licentia contractus A, objectivè sumpti tollatur. Hoc autem ita esse est evidens; nam haec propositio universalis, *Omnis mentiens peccat*, est vera objectivè; haec autem particularis, *Ergo Petrus ininvincibiliter patiens mendacium non esse verum, mentiendo peccat*, est falsa. Similiter haec universalis, *Omnis obligatus jejuniis, illud violando peccat*, est vera objectivè; & tamen haec particularis, *Ergo Petrus, Superiore praecipiente, violando jejunium peccat*, est falsa. Cur autem, nisi quia aliud est considerare rem objectivè ut est in se, aliud subjectivè, seu ut affectam tali dispositione operantis, cui accedere potest, vel invincibilis error, vel

praecipuum, vel aliud principium, quo tollatur malitia conveniens ei operationi, & objecto objectivè sumpto, & praecipue à dispositione operantis?

Tunc ergo particularis talis est, qualis est N. universalis, quando retinet omnes eadem circumstantias se tenentes tam ex parte subjecti, quam ex parte objecti. Quod si universalis unice consideret, quod se tenet ex parte objecti, & omittat considerare vel unam tantum circumstantiam se tenentem ex parte subjecti, tunc mirum non est, si universalis sit vera, particularis falsa; nam ea particularis non continetur sub ea universalis, cum universalis unice consideret rem objectivè, seu ut est in se; non autem operantis dispositionem, à qua res objectivè sumpta limitari potest ad malitiam, vel ad honestatem. Haec clara sunt tum ex iis, quae Fides docet de errore invincibili; eo enim laborans non peccat formaliter, etsi ponat opus in se malum; tum ex iis, quae nostra Theologia dedit de errore invincibili, qui, juxta nos, actionem ex se materialiter malam reddit formaliter honestam.

Dices 1. Affirmans contractum A, omnibus illicitum, non tantum affirmat objectum non licentiam, sed respectu cujusque subjecti: ergo haec particularis, *Contractus A, est licitus Petro*, non potest esse vera. Nego consequentiam; etsi enim consideretur objectum, tum subjectum, & dicatur omnibus illicitum, potest tamen alicui subjecto supervenire aliqua circumstantia, ex gr. invincibilis error, ob quam sit licitus. Quare ut particularis sequatur naturam universalis, nil novum continere debet; si enim contineat, eo ipso non continetur sub universalis, adeoque non mirum, si universalis possit esse illicita, particularis licita, aut econtra.

Hinc patet, quam facile cum probabilioritate, immò cum veritate hujus judicii universalis speculativi, *Omnis contractus speciei A, est illicitus*, stet certitudo hujus judicii practici, *Contractus speciei A, mihi habenti certam probabilitatem, aut probabilioritatem de ejus licentia, immò mihi habenti opinionem probabilem, aut probabilioram de ejus licentia, est licitus*. Ratio est; quia sunt diversa objecta, ut saepe monui; ergo nulla oppositio, cum judicium universale habeat pro objecto contractum A, objectivè, & secundum se consideratum; judicium particulare habeat pro objecto non tantum contractum A, objectivè, sed etiam subjectivè, seu ut substantem invincibili ignorantiae, & legi non satis ejus malitiam incutienti. Vide quae dixi d. 17.

& alibi, ubi exposui obiectum iudicii directi, & reflexi.

N. 113. Dices 2. Si certitudo de non peccato formalis requiritur, satis non erit probabilissima. Sed contra, tum quia per me cuique opinioni certo probabili cognita ut tali inest certitudo de non peccato formali: tum quia ipsi Reflexivæ dicent satis non esse probabilissimam, nisi sub iudicio certo reflexo de licito usu probabilissimæ, eo quia ipsa probabilissima incerta sit in re.

N. 114. Alterum argumentum est ex P.D. Thyrsi. *dis. 10. an. 27. ad 30.* ubi ait se non videre quomodo inter se cohæreant quod docet P. Teril. *qu. 13. de Consc. & P. Moya tr. 1. P. Moy. qu. 6. §. 6.* cum multis Probabilitatibus, nempe, quod ad honestè operandum requiratur dictamen practicum moraliter certum; & evidens; & tamen, quod homo possit licetè uti minus probabili minus tuta, stante probabiliore; & tutiori: si enim requiritur dictamen moraliter evidens de licentiâ talis hic, & nunc operationis, (quod tamen, inquit P.D. Thyrsus, non affirmo) tale dictamen tunc tantum haberi poterit, quando opinio favens libertati apparet clare verosimilior opinione favente legi: non econtra; hic enim syllogismus, *Mihi licet, quod prudenter iudico omnibus licitum, sed ego nunc prudenter iudico actionem pingendi die festo esse omnibus licitam, ergo mihi licet pingere die festo:* hic syllogismus non habet utramque præmissam evidentem, si opinio favens libertati sit minus probabilis, quia difficile omnino, immò impossibile est, ut quis iudicet prudenter aliquid esse licitum, quoties habet maius fundamentum, ut iudicet non esse licitum: ergo quoties minus tuta est minus probabilis, minor syllogismi non est evidens. Econtra, (ait n. 28.) quoties minus tuta est longè probabilior, facile intelligitur, quomodo iudicium affirmans rem esse licitam sit prudens; quia operanti est evidens illam sententiam habere magnum fundamentum, & defendi à magnis viris, quod sufficit ad ejus probabilitatem; ergo qui illi assentitur, quia apparet verosimilior opposita, non assensurus, nisi prægmineret verosimilitudine, certus esse potest se illi præbuisse prudentem assensum, si certus sit, se absque impetu passionis adhibuisse sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem; hanc autem certitudinem difficulter possunt homines assequi. Hæc P.D. Thyrsus.

N. 115. Sed contra 1. quia non capio, quomodo obliget ad sequendam evidenter verosimiliorem, & tamen velit adeo difficilem certitudinem probabilitatis, quanto magis pro-

babiliioritatis. Si enim nisi cum magnâ difficultate certus esse possum, me absque passionis impetu sufficienti usum diligentia, ut veritatem inquirerem; quomodo certa, & evidens mihi erit probabiliioritas, ad quam præhabendam, ante omne directum de opinione, & operatione iudicium, nos obligat?

Contra 2. quia tantum abest, ut minor allati syllogismi reflexi sit evidens tantum, quando sequimur opinionem faventem libertati longè probabiliorem, non autem, quando sequimur faventem libertati minus probabilem; quin immò, si non est evidens, quod prudenter iudico picturam licere die festo, si opinio affirmans eam licere est minus probabilis; nec est evidens quod prudenter iudico picturam licere die festo, si opinio affirmans eam licere est probabiliore. Ratio est; tum quia longè difficilior est certitudo, & evidentia sensibilibus probabiliioritatis, quam sensibilibus probabilitatis, immò ea certitudo supponit hanc, & aliquid plus; ergo ut hæc minor, *Sed ego hic, & nunc prudenter iudico omnibus licere picturam die festo,* sit evidenter probabiliore, debet prius habere evidentiam de certitudine probabilitatis, quam probabiliioritatis. Tum quia, si quia sum experimentaliter certus illam opinionem, *picturam licere*, habere longè maius fundamentum, & defendi à viris magnis, ideo certus sum dictam minorem esse veram; ita, juxta P. Teril. P. Moy. & alios Probabilitas, quia certi experimentaliter sunt, quod eadem opinio affirmans picturam licere, habeat grave fundamentum, & defendatur à magnis viris, (esto sit minus fundamento, quod alii habent pro eadem opinione affirmante) erunt certi de eadem minore: ergo non est difficile intelligere quomodo utraque præmissa illius syllogismi possit esse evidens Probabilitatis, si non est difficile intelligere, quomodo sit evidens Probabiliioritatis.

N. 117. Dices ex P.D. Thyrsi n. 29. formari quidem posse dictamen practicum reflexum certum, & evidens, quod hic, & nunc liceat operari, quoties minus tuta unice proponitur ut verosimilis. Subdit: Quod mihi difficultatem parit, ne putem dictamen illud esse evidens, est, quod operans non potest facile certus esse, quod fecerit sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem, quæ tamen certitudo necessaria est, ut sit evidens iudicium de honestate obiecti; nam si iudicium illud directum est falsum ob ignorantiam culpabilem, non est prudens. Si tamen semel possit esse certus de diligentia adhibita is, cui unice apparet ut probabilis sententia

tentia favens libertati, etiam poterit esse certus ille, cui apparet ut probabilior opposita; quare vel nunquam poterit fundari dictamen reflexum certum supra iudicium opinativum directum, vel formari potest in nostro casu.

N. 118. Ecce 1. asserit dari posse dictamen certum, & evidens reflexum practicum de licentia operationis, quoties minus tuta est unice probabilis, immo etiam est probabilior opposita: ergo etiam quando est minus probabilis; nam tunc iudicium directum si est falsum, est ex ignorantia invincibili. Quod si dixerit esse falsum ex vincibili, dicam ego, quod quando iudicium directum probabilis est falsum, erit etiam falsum ex ignorantia vincibili, nam habet contra se argumenta stantia pro tutiore minus probabili.

N. 119. Ecce 2. totam difficultatem certitudinis dictaminis reflexi oriri ait ex eo, quia non possumus facile esse certi de usu sufficientis diligentiae pro inventione veritatis, quae tamen praerequiratur ad hoc ut iudicium directum sit certo probabile, atque adeo ut dictamen practicum reflexum, fundatum supra illud directum, sit certum; hoc autem longe magis probat, difficilius esse habere certitudinem probabilioritatis; ergo si non obstante hac difficultate, ait dictamen practicum reflexum, fundatum supra unice probabilem, immo probabiliorum minus tutam, posse esse certum, & evidens; quanto magis poterit certum, & evidens esse dictamen practicum reflexum, nixum opinionis faventi libertati, aequè, aut minus probabili opposita?

N. 120. P. Thy. Replicat n. 39. quod in sententia asserentium posse intellectum assentiri ut veræ utrilibet ex aequè probabilibus, non satis sit iudicium probabile de honestate objecti ad licite operandum, quia tunc intellectus sequitur potius imperium voluntatis, quam rationis; ita enim iudicat contractum A, esse honestum, ut habeat potentiam proximam antecedentem ad iudicandum in sensu diviso esse usuram. Nemo autem licite eo instanti init contractum, quo potuit proximè iudicare esse usuram; si enim non iudicat, est quia non vult, non quia non potest. Contra quando ita iudicat contractum esse honestum, ut non potuerit pro priori iudicare oppositum, quia pro honestate habet fundamentum clare præminens fundamento pro non honestate, tunc iudicium probabile de honestate contractus sufficit ad securitatem conscientiae, quia pars opposita non manet absolute probabilis respectu operan-

tis, etsi videat reflexè quod approbetur à sapientibus ut probabilis in se. Subdit n. 40. quod quoties in actu primo pro parte benigna apparet ratio clare præminens, ob quam intellectus iudicat rem esse licitam, tunc ratio opposita repellendus ut scrupulus.

Sed contra 1. quia assentientes nos posse N. operari juxta minus tutam minus probabilem, alij sunt, qui negant, quod intellectus possit directe assentiri minus probabili; & hi necessario recurrunt ad iudicium certum reflexum supra licitum minus tute minus probabilis utrum: alij sunt, qui affirmant, quod intellectus possit directe assentiri minus probabili, & adhuc necessarium iudicant dictamen certum reflexum de licito ejus usu: alij sunt, qui negant necessarium esse hoc iudicium reflexum, & putant quod ad licite operandum satis sit ipsum iudicium directum minus probabile de licentia operationis. Quod P. D. Thyrsus dicit, cum illicite inire contractum, qui potentia proxima antecedenti iudicare prudentius potest esse illicitum; idem est, ac dicere, quod non licite operetur, qui potentia proxima antecedenti potest operari melius; eumque non iudicare prudenter, qui antecedenter potuit iudicare prudentius; adeoque argumentum est invalidum, & saepe solutum.

Contra 2. quia hoc argumento Tutoria N. probabit sequendum tutius minus probabile 121. le, etsi objecto minus probabili nequeat directe assentiri; quatenus sicut iudicium minus probabile de honestate non est satis in eo, qui antecedenter potuit ex maiori fundamento iudicare operationem esse inhonestam; ita neque sufficit iudicium probabilius circa minus tutam, quia antecedenter potuit evidenter iudicare se tutius operaturum non contrahendo; etsi pro contractu habeat fundamenta graviora, quam pro non licentia contractus: evidens enim est non contrahentem non posse peccare contrahendo; non autem evidens est, sed ad summum probabilis contrahentem non peccare.

Tertium argumentum longe difficilius N. contra certitudinem dictaminis reflexi supra 122. licitum utrum minus tute minus probabilis hoc modo formari potest: Non potest dictamen reflexum de licentia contractus nixum sententiae tuenti licitum usum minus probabilis esse certum, nisi certa sit sententia reflexa stans pro licito usu minus tute minus probabilis; sed hæc sententia reflexa non est certa, nam sententia Probabilioritarum negans est probabilis; ergo formari non potest dictamen reflexum certum nixum sententiae P. V. affirmanti. Ita P. V. aequ. 1. 2. d. 62. n. 27. Ego

N. 124. Ego qui Probabilista sum, quamvis putem hoc argumentum esse convincens, nec aliam videā, à Probabilistis Reflexistis dari posse solutionem, quam negando quod sententia negans licitum usum minus tutae minus probabilis, sit illis probabilis; quia tamen hoc durum mihi videtur, saltem ob auctoritatem Probabilioristarum; durum, inquam, dicta mihi videtur, etsi non opinatu, si praesertim ponderentur principia, quod lex prudenter negabilis non est satis intimata; & quod nulla detur lex de probabiliori, & tutiori; ideo infra dicturus sum, quod nullum dictamen reflexum certum sit necessarium. Cum toto tamen hoc etsi reverentiae causa dicam validum, attamen est prorsus infirmum contra Probabilistas Reflexistas, stando doctrinae Probabilioristarum: & ideo Probabilioristae eo argumento utentes nullatenus ostendere possunt repugnare certitudinem iudicii reflexi, ut dixi *sect. 1. §. 2.*

N. 125. Explico. Probabilioristae dicunt licitum, immo obligatorium sequi opinionem longe sibi probabiliozem, & omittendi minus probabilem. Rursus dicunt, quod probabilior à minus probabili tollat probabilitatem, & ideo omnem sibi probabiliozem esse quasi moraliter certam. Hec sunt Probabilioristarum principia, quae tantum abest ut certitudinem iudicii reflexi à Probabilistis Reflexistis admittam impugnent, quin eam suadent. Ita enim arguo: Cuique licet, in quo quisque tenetur ad sibi probabiliozem, ut docent Probabilioristae: sed sententia affirmans licitum usum minus sibi probabilis est Probabilistis probabilior: ergo cuique Probabilistae licet, immo tenetur eam sequi; sed omnis alicui probabilior est eidem quasi moraliter certa, ut Probabilioristae dicunt: ergo opinio affirmans licitum usum minus probabilis est Probabilistis moraliter certa: ergo Probabilistae Reflexistae iudicium reflexum certum de licentia contractus formare possunt, nixum certitudini propriae sententiae affirmantis licitum usum minus probabilis.

N. 126. Ecce tantum abest, quod eo argumento ostendatur repugnare certitudinem in iudicio reflexo Probabilistarum, quin principia Probabilioristarum evidenter ostendant eam certitudinem dari. At in mea sententia, & juxta mea, & communia omnibus Probabilistis principia, difficile est eam iudicii reflexi certitudinem fundare, nisi certa trahantur pro sententia affirmante licitum usum minus tutae minus probabilis argumenta. Non enim ego assero, quod omne

probabilis tollat minorem probabilitatem, & sit quasi moraliter certum, ut asserunt Probabilioristae; quin ego, & alii Probabilistae hoc negant. Vel ergo sententia Probabilistarum affirmans licitum usum minus probabilis est tantum probabilior, vel est prorsus certa? Si certa, contra est; quia Probabilioristarum sententiae vix adimi potest probabilitas extrinseca: vel est tantum probabilior, & sic formari non poterit dictamen certum reflexum nixum sententiae affirmanti licitum usum minus probabilis; nam opinio negans eum licere, manet mihi, immo aliis Probabilistis, juxta nostram doctrinam, probabilis. E contra adhuc dato, quod opinio affirmans licitum usum minus probabilis non sit Probabilistis certa, sed tantum probabilior, potest à me, & à Probabilistis Reflexistis formari dictamen certum reflexum inhærendo principiis Probabilioristarum: ergo Probabilioristae obligantes ad probabiliozem, & docentes omne probabilis esse moraliter certum, probare nequeunt repugnare certitudinem in iudicio reflexo Probabilistarum, adhuc dato, quod sua sententia stans pro licito usu minus probabilis sit Probabilistis probabilior tantum, & non certa; immo dato tantum quod hec sententia sit Probabilistis probabilior tantum, & non certa, possunt Probabilistae utentes Probabilioristarum principis formare iudicium certum de licito usu minus probabilis.

Quare solum juxta principia Probabilioristarum negantium, quod maior probabilitas tollat minorem, probari ad summum potest, quod repugnet certitudo in iudicio reflexo Probabilistarum, dato, quod non habeant pro sua sententia argumenta certa; adeoque quod sententia affirmans licitum usum minus probabilis sit illis probabilior tantum, nam opposita negans manet etiam illis probabilis; ergo propria affirmans non est illis moraliter certa. Scio à plerisque Probabilistis negari, quod sententia negans licitum usum minus probabilis sit probabilis, nam propriam vocant moraliter certam; ita P. Moya, P. Card. P. Teril. P. Bardi, & D. Perca n. 230. & alii. Sed quomodocumque hoc sit, hoc scio, quod Probabilistae tueri possunt tutum dictamen reflexum esse certum stando principiis Probabilioristarum, quod omne cuique probabilius, sit eidem moraliter certum: ergo Probabilioristae numquam ostendere possunt repugnare certitudinem in iudicio reflexo Probabilistarum supra licitum usum minus probabilis.

Dices

N. 128. Dices 1. Opinio directa est minus probabilis; ergo omne iudicium supra illam reflectens est probabile, non autem probabilius, aut certum. Nego consequentiam; nam de licito usu probabilissimæ, aut probabilioris minus tutæ, aut tutioris minus probabilis datur certitudo reflexa, etsi ipsa directa sit tantum probabilissima, aut probabilior minus tuta, aut tutior minus probabilis: ergo de licito usu minus tutæ minus probabilis dari potest certitudo, etsi opinio directa sit minus probabilis. Similiter datur certitudo fidei Divinæ de licitâ sequelâ opinionis invincibiliter erronea, etsi opinio directa sit erronea; ergo idem in nostro casu. Ratio est patens; quia pro veritate, immo certitudine iudicii reflexi dari possunt rationes certæ, quæ pro veritate opinionis directæ non dantur: ergo est prorsus falsum, quod iudicium reflexum non possit quoad probabilitatem superare directum. Plura in hoc idem dat D. Perea sect. 9.

N. 129. Dices 2. ex P. D. Thyrsio diff. 7. à n. 64. Datur lex reflexa, ne quis operetur cum dubio speculativo de licito, & illicito: ergo implicat, ut detur iudicium certum reflexum de licentiâ operandi sub eo dubio. Sed contra; quia aliud est, quod nemo operari possit cum dubio speculativo de licito, aut illicito, omisso iudicio reflexo certo, quod liceat operari sub eo dubio; aliud est, quod nemo operari possit cum dubio speculativo de licito, & illicito, formato iudicio reflexo certo, quod liceat operari sub eo dubio; illud est verum, hoc falsum. Quare lex reflexa est, ne quis operetur sub dubio, non formato iudicio reflexo practico de licito; non autem, ne quis operetur, formato eo iudicio; quo modo, juxta Adversarium, datur lex non operandi cum dubio, sublatò Superioris præcepto, non autem hoc posito.

N. 130. Omitto textum Apostoli dicentis, *Ut cum timore*, non autem cum certitudine, salutem operemur; est enim à nobis sæpe solutus, & ab omnibus solvendus. Vel enim Apostolus suadet, ut operemur salutem cum timore prudenti de non salute; tunc autem quæro, quomodo Probabilioristæ dicant, timorem oppositi sequentem ad iudicium probabilis excludendum, ut vanum scrupulum, & imprudentem? Vel suadet, ut operemur cum timore prudenti de peccato formali, ita ut dum operamur, timeamus prudenter in opere peccatum formale? hoc autem Apostolus dicere non potest; tum quia exigit bonam fidem, seu prudens de non peccato formali iudicium; tum quia operans cum prudenti peccati formalis timore peccat formaliter, &

sic operemur salutem per peccatum formale, quod implicat. Quare unice vult, ut operemur salutem cum timore prudenti de nostrâ fragilitate, quod in posterum peccaturi forte simus, nisi Deum assidue indueamus; non autem vult, ut operemur salutem cum timore prudenti de peccato formali in opere, quod exercemus; immo hunc timorem tenemus non habere, ne formaliter peccemus.

S E C T I O . IV.

An iudicium certum reflexum sit necessarium.

S. I.

Status questionis, & conclusio.

S U M M A R I U M.

Vagatur hæc questio per omnem etiam Antiprobabilistarum opinionem. Ostendo, n. 131.

Plures Probabilistæ, immo aliqui Probabilioristæ affirmant necessitatem huius iudicii reflexi. Qui? n. 132.

Plures negant. Qui? n. 133.

Ut sine peccato formali, aut cum honestate formali operemur, præter iudicium directum certo probabile, aut probabilis, necessarium non est aliud reflexum certum de licito usu opinionis certo probabilis, aut probabilioris, aut tutioris iudicium, n. 134.

Rationes à n. 135. ad 168.

Quia ipsum iudicium directum potest esse regula immediata operationis, cum sit perfectior transire prudens de non peccato iudicium, n. 135.

Quia argumenta reflexa, quibus probamus licitum usum opinionis magis, aut minus probabilis, inserviunt pro veritate sententiæ, non autem regulant immediatè opus positum sub iudicio directo probabilis, aut probabilioris, n. 136. 137.

Quia iudicium reflexum de licito usu est regula remota; cur? n. 138.

Immo repugnat, ut sit proxima, ibid.

Quia dabitur processus in infinitum in reflexionibus, & omnes erunt necessaria, n. 139.

Quia in artificialibus quod regulat opus est iudicium directum, non ratio huius directi iudicii, n. 140.

Quia quod regulat honestatem formalem, est cognitio ipsius honestatis formalis, non autem cognitio cognitionis, n. 141.

Hæc ipsa urgent multo magis contra Probabilioristas Reflexistas tuentes necessitatem iudicii certi reflexi de licito, immo necessario usu probabilioris, præ minus probabili, n. 142.

M. Merc. ait tantum abesse, ut ex probabili

itate reflexi cognitâ intellectus certificetur de non peccato, quin certificatur de peccato, n. 143.

Solvendum ab illo, n. 144. 145.
Ostendo Probabilioritatem ex nimio certitudinis amore destruere certitudinem, n. 146.

Ut in Ecclesiâ orti errores ex nimia sanctitatis affectione, ita plures ex nimio veritatis amore. Inductio Manicheorum, Illuminatorum, Baianorum, Jansenistarum, &c. n. 147. 148.

N. 131. **Q**ueritur, an præter judicium directum certo probabile, aut probabilius de non peccato, aut honestate operationis, necessarium sit ad licitè, aut honestè formaliter operandum, aliud ultimum judicium certum reflexum de licito usu opinionis probabilis, aut probabilioris, aut tutioris? Ita propono questionem, quia, ut dixi, negari non potest ab ullâ sententiâ, quod quæstio ita proposita vagari possit per omnem sententiam, nam nec tutior, nec probabilior, nec probabilis est certa de veritate: ergo cum ad fine peccato formali, aut honestè formaliter operandum necessaria sit aliqua certitudo de non peccato formali, honestate operationis, ut dixi d. 8. sect. 4. consequenter quæritur, an ut detur talis certitudo non peccati, aut honestatis formalis necessarium sit judicium aliquod certum reflexum de licito usu opinionis certo probabilis, aut probabilioris, aut tutioris, ut sine formali peccato, & honestè operer?

N. 132. **E**st necessarium judicium certum reflexum de licito usu minus probabilis affirmant plerique Probabilistæ cum P. Suar. P. Teril. P. Moya, P. Carden. quibus noviter accedunt D. Perea sect. 4. Myner p. 1. cap. 2. P. Scild. sect. 4. pag. 121. Raphael à S. Joan. p. 2. n. 160. immo necessarium esse judicium certum reflexum de licito usu probabilioris affirmant ex Probabilioristis P. Scild. & M. Mart. de Prado, quorum loca alibi dedi, & innuit Philal. qu. 1.

N. 133. **A**t utrumque negant alii Probabilistæ, quos dedi d. 18. sect. 8. & Probabilioristæ, S. Joan. nempe Palanco qu. 33. P. Manief. Sum. 2. P. Mun. P. D. Thyrsus, cujus doctrinam novissimè impugnat in suo *Examine Theologico Probabiliorismi* Illust. D. Michael de Fuentes, Lucas Civitatis Dominus, & Episcopus, ostendens sui operis initio quantum sibi contradicant Probabilioristæ, dum dicunt de essentiâ opinionis esse, ut sit judicium determinatum, sed infirmum, & vacillans; & simul volunt, quod judicium probabilis sit moraliter certum, seu excludens prudentem oppositi formidinem.

Unica conclusio: Ad fine peccato formali, aut formaliter honestè operandum, præter judicium directum certo probabile, aut probabilius de iisdem, necessarium non est ullum judicium certum reflexum de licito usu opinionis certo probabilis, aut probabilioris, aut tutioris.

Probatur 1. quia omnis opinio certo probabilis practicè est per se ipsam formaliter intransitivè dictamen prudens de non peccato; ergo non est cur non possit esse regula proxima formalis, & immediata rectæ operationis. Antecedens patet ex d. 18. sect. 8. Consequentia probatur; quia ut quis honestè, & sine formali peccato operetur, satis est, ut habeat dictamen prudens de non peccato, aut de honestate formali operationis; omne enim, quod præter hoc requiritur, est superfluum: sed omnis opinio certo probabilis practicè est per suam essentiâ tale dictamen: ergo omnis opinio certo probabilis practicè est per se formaliter regula immediata, formalis, & proxima licitè operandi.

Confirmo 1. contra Probabilistas, ut necessarium statuantes judicium reflexum certum de licito opinionis certo probabilis practicè usu; quia aliud est, quod argumenta, quibus nos cum Probabilistis suademus licitum usum cujusvis opinionis certo probabilis practicè, contra Probabilioristas, & Tutioristas negantes ejus usum esse licitum, ostendant certo, moraliter saltem, ejus usum licere, quod verum est: aliud, quod ut licitè utar opinione minus probabili, certo tamen probabili, seu ut opus sub eâ positum sit licitum, necessaria sint dicta argumenta reflexa, quod falsum est.

Ratio est 1. quia ea judicia reflexa supra actum ut positum sub judicio minus probabili sunt quidem ratio convincens veluti à posteriori, quod actus elicitus sub eo judicio minus probabili sit honestus, attamen nullo modo necessaria sunt tamquam regula ipsiusmet actus eliciendi, quia actus eliciendus sufficienter regulatur immediatè per ipsum judicium minus probabile; ut enim dixi d. 18. sect. 8. nulla actio proposita per judicium essentialiter pugnans cum peccato formali potest esse peccatum formale: sed omnis actio directà à judicio minus probabili, certo tamen probabili de non peccato formali, dirigitur à judicio essentialiter pugnante cum peccato formali; ergo nulla talis actio potest esse peccatum formale; ergo omne aliud judicium reflexum est superfluum.

Secundò, quia tantum abest, ut ipsum judicium reflexum sit regula immediata, & proxima

proxima actionis, quin est mediata, & remota; quia illud iudicium reflexum non habet pro objecto ipsam actionem, sed ipsam actionem ut dirigendam à iudicio directo minus probabili; ut patet in his iudiciis, *Licet pingere die festo*, quod est iudicium directum minus probabile dirigens voluntatem ad licitam picturæ electionem, *Licet pingere die festo, quia licet sequi minus probabilem*, quod est iudicium reflexum nobis moraliter saltem certum. Ecce quod regulat immediatè voluntatem ad picturæ electionem, & hanc facit licitam, est illud iudicium directum minus probabile, prudenter proponens electionem picturæ ut licitam; quod iudicium prudens de licentiâ electionis picturæ est essentialiter pugnans cum non licentiâ electionis, & cum iudicio de non licentiâ electionis. Illud autem iudicium reflexum, *Licet sequi opinionem minus probabilem de licitâ electione picturæ die festo*, regulat immediatè licentiam, seu usum opinionis minus probabilis; ergo illud iudicium reflexum non tantum non est necessarium; non enim tunc disputatur de licito opinionis minus probabilis usu, sed de licito usu picturæ, quin est impossibile, ut sit immediata regulæ volitionis pingendi, sed est tantum remota.

N. 139. Tertiò, quia si recurritur ad iudicium reflexum tamquam necessarium de licito usu opinionis minus probabilis, ut licitè imperem picturam die festo, recurrendum quoque erit ad alia iudicia reflexa tamquam necessaria, quibus hunc opinionis probabilis usum ostendimus licitum, & sic in infinitum, quousque deveniatur ad rationes evidentes. Ut enim Probabilistæ Reflexistæ dicunt, regulam immediatam de licitâ picturâ die festo, esse dictamen de licito usu cuiusvis opinionis minus probabilis; dicam ego non esse hoc dictamen, sed omnia argumenta, quibus hoc dictamen de licito usu probavi esse verum, quousque veniatur ad prima principia ex se nota: sicut autem hæc nec possunt, nec debent admitti, aliàs nulla conclusio probaretur immediatè per suam rationem, sed per rationem rationis in infinitum, quod utique in speculativis negatur; ita nec in practicis admitti debet, aut potest; aliàs nullus actus regularetur per suum proximum dictamen, sed per dictamen dictaminis in infinitum: ergo immediata regulæ operationum moralium est ipsa opinio minus probabilis.

N. 140. Quartò, quia in artificialibus, quod regulat opus artificis ex. gr. artis futoriæ, *corium durius pro soleis sumendum*, est hoc ipsum

iudicium, non autem est ratio huius iudicii, quatenus si corium sit mollius, pedes ostenduntur; ergo in moralibus ipsum iudicium certò probabile est; quod regulat immediatè ipsam operationem, quam dicat ipsum iudicium certò probabile.

Confirmo 2. ex Palanco *qu. 34.* quia cum N. per nos regulæ honestatis objectivæ sit ipsa 141. lex Dei, per hoc enim, quod opus sit ei conformis, est objectivè honestum; sequitur, quod formalis, & proxima regulæ ipsius honestatis formalis esse non possit nisi cognitio honestatis objectivæ, seu ipsa cognitio proponens electionem ut legi Dei conformem: non autem regulæ proxima formalis potest esse ipsa cognitio ipsius honestatis formalis; quia cognitio honestatis formalis non potest esse regulæ ipsius formalis honestatis cognitæ; non enim per hoc, quod reflexè cognosco cognitionem ipsius honestatis formalis, honestè formaliter operor; sed ideo formaliter honestè operor, quia dirigo à cognitione proponente bonitatem objectivam electionis: ergo superflua est omnis alia cognitio reflexa supra cognitionem regulatam proximè electionem. Alia quibus susdetur, quod sola cognitio honestatis objectivæ sit regulæ formalis immediatæ ipsius honestatis formalis, dat Palanco à *num. 14.* huic tamen non assentior, dum ait *num. 20.* quod licet pro regulâ formali honestatis formalis sufficiat cognitio probabilis, seu probabiliter certa de honestate objectivâ, vult tamen non sufficere cognitionem de probabilitate honestatis objectivæ. Huic, inquam, ultimo non assentior, nam, ut dixi, & ex professio dicturus sum, ad hoc ut honestè formaliter operer, satis est, vel cognitio certò probabilis honestatis objectivæ; vel cognitio de certâ probabilitate honestatis objectivæ.

N. 142. Quæ dixi contra Probabilistas Reflexistas tuentes necessarium esse iudicium certum reflectens supra licitum usum opinionis probabilis, tamquam regulam immediatam conscientie regulantem operationem ab opinione probabiliter dictatam; hæc eadem, mutato termino *minus probabilis in probabiliore*, urgent contra Probabilioristas Reflexistas tuentes necessarium esse iudicium reflexum supra necessitatem omittendi minus probabilem, & sequendi probabiliorem; quod iudicium reflexum regulat immediatè operationem dictatam ab opinione probabiliore. Addo tantum abesse ut sit certum dari necessitatem probabiliore sequendæ; (nam quod probabiliore usus sit licitus, nulla est

at negant hoc esse necessarium) dari, inquam, necessitatem sequendi probabiliorum, aut tutiorem, quin eam necessitatem dari est certò falsum: ergo consequens ex hac præmissa deductum, *Necesse est sequi probabiliorum, aut tutiorem*, est certò falsum: ergo hoc consequens, *Necesse est pingere die festo, quia opinio affirmans licitam die festo picturam est probabilior*; vel hoc consequens, *Necesse est die festo non pingere, quia opinio negans licitam die festo picturam est tutior*, non potest esse regula immediata volitionis picturæ dictatæ ab opinione probabiliori; nec potest esse regula immediata nolitionis picturæ dictatæ ab opinione tutiori. Igitur si Probabilioristæ iudicio minus probabili negant inesse certitudinem, negare etiam debent inesse probabiliori, & recurrere debent, ut Probabilistæ, ad iudicium certum reflexum; ita tamen ut iudicium reflexum de sequendâ probabiliori, aut tutiori admissum ab Anti-Probabilistis non sit certò verum, sed certò falsum.

N. Hinc refutatur M. Merc. qui i. p. art. 14. ostendit contra Probabilistas, quod per syllogismum reflexum non habeatur certitudo; hæ enim præmissæ non sunt certæ, *Qui sequitur doctrinam probabilem est certus se rectè operari, ego eam sequor, ergo sum certus me rectè operari*. Maior, inquit, est falsa, immò ad finem dicti articuli ait, quòd ex probabilitate reflexæ cognitæ tantum abest, ut intellectus certificetur se non peccare, quin est certus se peccare, quia videt errorem, qui esse potest in eâ opinione probabili.

N. Sed contra 1. quia idem M. Mercorus 3. p. art. 9. ait, licitum sequi minus probabilem, quando sit certa per motiva extrinseca; ergo etiam, si fiat certa per rationem; sed per nos sit certa, nam argumentis saltem moraliter certis probavimus licere usum opinionis minus probabilis; ergo.

N. Contra 2. quia neque, per syllogismum reflexum haberi poterit certitudo in sententiâ Probabilioristarum; hæc enim maior, *Sequens doctrinam probabiliorum est certus se rectè operari*, non est certâ, quia tam probabilioritati, quam probabilitati unitur incertitudo speculativa, & sæpe error. Multò minus est certa hæc, *Necesse est sequi probabiliorum*; nam non disputatur, an sit licitum, hoc enim à Probabilistis conceditur ut licitum, etsi à Tutoristis negetur licitum; sed an sit necessarium sequi probabiliorum præ minus probabili. Quare nisi Probabilioristæ nobiscum sentiant, certitudinem inesse opinioni certò probabili, (quòd si hoc concedant, ruit eorum machina contra licitum

Tom. III.

minus probabilis usum) non poterunt Probabilioristæ habere certitudinem per syllogismum reflexum; poterunt Probabilistæ.

N. Ex hoc patet Probabilioritas ex nimio certitudinis amore destruere omnem certitudinem, nam cum Probabilistis negant inesse certitudinem opinioni probabili; ergo nec probabiliori. Rursus huic iudicio reflexo, *Licet pingere, quia necesse est sequi probabiliorum*, non inest certitudo; ergo nec iudicio directo, nec reflexo inest certitudo. Econtra, juxta Probabilistas Reflexistas, quos modo impugnamus, inest certitudo huic iudicio reflexo, *Licet pingere, quia licet sequi minus probabilem*, nam certum per nos est, licere prudenter operari. Sicut ergo aliqui ex Anti-Probabilistis ex nimio amore veri inducti fuerunt ad dicendum, probabile non esse regulam, sed solam veritatem, ut docuit P. Eluzal. aliqui, nempe Tutoristæ, solam tutoritatem; alii, nempe Probabilioristæ, solam probabilioritatem; ita nunc ex nimio certitudinis amore tollunt omnem certitudinem, imò negant necessariam esse.

N. Hoc autem vitium, *Noli esse nimium iustus*, antevertit Spiritus S. non enim pauci errores, immò hæreses in Ecclesiâ Dei ortæ sunt ex nimia sanctitatis, & perfectionis affectatione. Sanè Manichæi ex Divinæ bonitatis erroneâ estimatione inducti sunt ad adstruendum aliud principium rerum malorum, non enim capere poterant, quomodo Deus summè bonus sit causa malorum. Sanè Molinos ex affectatâ, & obviâ ubicumque, & cuicumque viro contemplatione, in turpe vitiorum baratrum plurimos deduxit. Sanè Illuminati dixerunt homines fieri impeccabiles, unico fidei intuitu in Deum absorptos. Sanè Jansenistæ, & ante illos Baianni, utique nimii veritatis, & rigoris amassii, damnati sunt, quia severissimas docebant opiniones, & non nisi veritatem excusare; tales sunt, quòd omnium Infidelium opera sint peccata; quòd nullus detur virtutis actus, nisi charitatis Theologicæ; quòd nullum peccatum sit ex naturâ suâ veniale, sed omne mereatur poenam æternam; & plura alia, quæ P. Ripal. tom. 3. refellit. Non igitur summum appetendum, nec ad infimum descendendum; & ideo Herinex tom. 2. d. 1. de ultimo fine qu. 5. num. 24. concl. 3. rectè dixit: Etsi suppositâ ordinatione hominis in finem ultimum, qui est Deus, teneatur homo in illum per media convenientia se dirigere, ut fides, & ratio evidenter ostendit: etsi quoque sit homini Christiano arctissimè commendandum, se, omniaque opera eo dirigendi, non est tamen ad hoc

K

strictè

strictè suâ in conscientia obligatus, ut somniavit Baius, & Janfenius dicentes: *Omnia opera Infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia*: ut ergo ex affectato nimiae sanctitatis amore in turpes mores plures abierunt, ita ex nimio veritatis amore in plures errores, ut notavit P. Eliz. p. 2. lib. 5. qu. 17. §. 11. pag. mibi 136. dicens: Pelagiani, & Lutherani in diversas hæreses abire: illi asserendo libertatem, & negando gratiam; hi asserendo gratiam, & negando libertatem: Nestoriani, & Eutychiani: illi ex eo quia in Christo D. est una persona, asserendo unam tantum in eo naturam; isti ex eo quia in Christo D. est duplex natura, asserendo duplicem personam.

N. Quare scite Illust. D. Mich. de Fuentes 148. Probabilissimi partes agens in suo procemio ostendit, quam alienum sit à Probabilismo scandala generare; quin hæc ipsa fortè à Tutorismo, & Probabiliorismo sæpe oriuntur. Ad tantum verò Doctorem remitto Lectorem meum; nihil enim in eo offendet, quod offendat, nihil sine solidâ ratione elucubrât.

§. II.

Alia rationes.

SUMMARIUM.

Quia illud iudicium speculative verum, & moraliter certum, reflexum supra licitum usum opinionis non est necessarium, ut excludatur omnis prudens peccati formalis formido, 149. Dubium positivum, & negativum, quid? ib.

Quia cum hac utraque præmissa sit sub lite, licet lequi minus probabilem, licet, immo necesse est sequi probabiliorem, omne iudicium reflexum erit incertum de veritate, n. 150.

Quia sicut probabilissima est se sola satis ex Alex. VIII. ita probabilis, aut probabilior, n. 151.

Et sicut certitudo est essentialis probabilissima, nec eget, ut ejus usus liceat, iudicio reflexo de licito ejus usu; ita est essentialis probabilis, & probabilior, nec eget alio iudicio reflexo de licito earum usu, n. 152.

Illationes notanda ex paritate probabilissima, n. 153.

Quia petentes tale iudicium reflexum speculative verum, & certum de hac veritate, licet usus opinionis probabilis, aut probabilioris, accedunt ad rigorem Jansenii, n. 154. 155.

Immo Reflexiva sunt rigidiores Jansenistis, si necessitant ad concipiendum semper iudicium certum reflexum de hac veritate, Licet sequi probabilem, aut probabiliorem, n. 156.

Quia Reflexiva destrunt quod docuerunt, nem-

pe non esse necessarium iudicium speculative verum, & certum de licentia operis, ib.

Et quia non respondent questioni, n. 157.

Quia Probabilis & Reflexiva eo ipso revera negant licitum usum minus probabilis; & Probabilioris & Reflexiva usum probabilioris, n. 158. 159. 160. 161.

Quia quod satis ad prudenter, satis ad bene operandum, n. 162.

Iudicium directum excludit vitaliter, non autem mortuo modo peccatum materiale, n. 163.

Bona fides est certa de non peccato certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis, nam, 164. 165.

Ipsam iudicium probabile licet sit pure probabile de honestate operis, est tamen certum de honestate actionis. Cur? n. 166. 167.

Probatur 2. Vel illud iudicium reflexum moraliter certum de licentia operationis est necessarium, ut excludatur formido prudens, vel imprudens de non licentia? Non primum; hæc enim prudens de peccato formido excluditur, ut ostendi d. 18. scilicet 8. per omnem opinionem certo probabilem practicè; nam omnis talis opinio est per se ipsam intransitive iudicium prudens de non peccato formali; adeoque est impossibile cum prudenti de formali peccato formidine, & dubio, si peccato formidine consistat in iudicio, de quo P. Vasquez l. 2. d. 62. si in apprehensione: eo autem ipso quod omnis opinio certo probabilis practicè est formaliter iudicium prudens de non peccato formali, excludit omnem peccati formalis conscientiam, tam negativè dubium, quæ non est nisi suspensio omnis iudicii, quam positivè dubium, quæ non est nisi imprudens, & temerarium peccati iudicium: ergo dictum iudicium reflexum moraliter speculative certum de licentia operationis non est necessarium, ut excludatur prudens peccati formido. Rursus neque necessarium est, ut excludatur imprudens peccati formido, quia hæc, ut dixi d. 18. scilicet 5. §. 2. non obstat ad licitam operationem: ergo illud iudicium certum reflexum supra licitum usum opinionis probabilis, aut probabilioris, aut tutoris non est necessaria.

Confirmo: quia quocumque modo iudicia reflexa supra statum objecti minus probabiliter, aut probabilius honesti multiplicentur, cum omnia pendeant, vel ab hac præmissa, Licet sequi minus probabilem; vel ab hac, Necesse est sequi probabiliorem, aut tutiorem, quæ præmissæ sunt sub lite, & ad summum suis Patronis sint moraliter certæ; sequitur, quod adhuc stantibus illis reflexionibus,

nibus, erit semper locus formidini falsitatis, & inhonestatis oppositæ; ergo ea judicia reflexa non sunt necessaria.

N. 151. *Alex. VIII.* Probatur 2. quia ex unâ parte certum fere omnibus T.T. est, ut dixi d. 18. *sect. 4.* quod ad non peccandum requiratur iudicium certum de non peccato: ex aliâ sanctum de fide est post decretum Alexand. VIII. damnantis unam supra triginta propositiones, plerasque Jansenisticas, & Baianas, quod liceat sequi probabilissimam; nam tertia ex damnatis est, *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*; ergo ejus contradictoria affirmativa est vera, *Licet sequi inter probabiles probabilissimam*. Ergo (infero ego) probabilissima se solâ satis est ad sine peccato, aut honeste operandum: ergo nullum aliud iudicium certum reflexum de sufficientiâ probabilissimæ requiritur. Prima consequentia probatur; quia si probabilissima se solâ non sufficit ad sine peccato operandum, non licebit sequi probabilissimam, nisi addito iudicio speculativo certo de sufficientiâ probabilissimæ; sed hoc est contra mentem Pontificis, qui sine addito damnat, *Non licet sequi probabilissimam*; atque adeo vera est contradictoria sine addito, *Licet sequi probabilissimam*; ergo licet sequi probabilissimam sine iudicio speculativo certo de sufficientiâ probabilissimæ; ergo probabilissima se solâ sufficit.

N. 152. Modò inquirò, undenam probabilissima sortiatur certitudinem de non peccato, admittam ab omnibus T.T. ut necessario requisitam ad sine peccato, aut honeste operandum? Non à iudicio reflexo supra sufficientiam probabilissimæ, quia de reliquo præter probabilissimam de non peccato necessarium esset aliud iudicium reflexum de sufficientiâ probabilissimæ; quod iudicium est contra mentem Papæ approbantis sine addito, *licet sequi probabilissimam*: ergo necessario dicendum est, quod certitudo de non peccato formali sit intrinseca ipsimet opinioni probabilissime, nempe moralis certitudo veritatis practicæ, adeoque quod necessaria non sit alia moralis certitudo hujus veritatis speculativæ, sufficit probabilissima.

N. 153. Jam verò si sine alio iudicio de veritate speculativâ moraliter certo de sufficientiâ probabilissimæ licet hanc sequi, quamvis probabilissima non sit certa certitudine veritatis speculativæ de non peccato, sed tantum certa sit certitudine veritatis practicæ; cur inter probabiles non licebit sequi, vel magis, vel minus probabilem sine alio iudicio speculativo certo de sufficientiâ opinionis magis, aut minus probabilis? Rursus

Tom. III.

si incertitudo de veritate speculativâ opinionis probabilissimæ cum suo objecto non impedit, quin sine alio iudicio reflexo supra sufficientiam probabilissimæ possim sequi probabilissimam; ita neque incertitudo de veritate speculativâ opinionis magis, aut minus probabilis cum suo objecto impedit, quin possim sequi licet ipsam minus probabilem, aut probabiliorem sine alio iudicio reflexo supra sufficientiam opinionis magis, aut minus probabilis. Demum sicut incertitudini de conformitate speculativâ opinionis probabilissimæ cum suo objecto unitur certitudo de veritate, seu conformitate practicâ opinionis probabilissimæ cum regulis morum; & de conformitate practicâ operationis per eam directæ cum se ipsâ, & regulis morum: ita incertitudini de conformitate speculativâ opinionis minus, aut magis probabilis, cum suo objecto uniri poterit certitudo de conformitate practicâ ejusdem opinionis probabilis, aut probabilioris cum regulis morum; & de conformitate operationis directæ ab opinione minus probabili, aut probabiliori cum ipsâ opinione minus probabili, aut probabiliori, & cum regulis morum: ergo à primo ad ultimum non est necessarium iudicium certum speculativè verum de sufficientiâ minus probabilis, aut probabilioris, ut sequar opinionem minus probabilem, aut probabiliorem, & exequar, quod istæ dicunt; quin ex mente Pontificis damnantis, non licere sequi probabilissimam, infertur non esse necessarium tale iudicium, ejusque necessitatem Pontificis menti opponi.

Confirmo: Jansenisticum est dicere, ut N. etiam fatetur P. Card. citatus supra d. 4. n. 154. 221. 227. 231. 233. quod ad rectè operandum requiratur dictamen certum speculativè, seu certum de veritate speculativâ actus dirigentis cum objecto directo; aliàs error invincibilis non excusaret à peccato: ergo quotquot præter ipsam opinionem probabilem, probabiliorem, aut probabilissimam; (quælibet enim, dummodo sit certò practicè probabilis, est certa certitudine conformitatis practicæ cum regulis morum, quatenus quælibet est iudicium prudens de non peccato,) quotquot, inquam, ad sine peccato formali operandum requirunt aliud iudicium reflexum certum speculativè de sufficientiâ opinionis probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ, accedunt ad rigorem Jansenisticum, cum hoc discrimine, quod Jansenistæ volunt necessarium esse iudicium speculativè verum de non peccato, aut honestate objecti, ut licetè operer.

K ij

operer: adversarii autem non exigunt iudicium speculative verum de non peccato, aut honestate objecti, alias invincibilis error peccati non excusaret; sed exigunt iudicium non tantum verum speculative, sed certum de sufficientia opinionis probabilis, aut probabilioris, aut probabilissimæ.

N.

155.

Fagn.

Meréd.

M. Bar.

Riccius.

Sanè si Janseuistæ, immò aliqui ex Catholicis, nempe Fagnanus, Merenda, M. Baro, Riccius, rigidi sunt, dum ad rectè operandum asserunt necessarium esse iudicium speculative verum de naturâ objecti, & actionis; utique ab hoc rigore liberi non sunt Adversarii Reflexistæ, dum obligant ad habendum iudiciū speculative verum, & certum de sufficientia opinionis probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ, ut quis rectè operari possit juxta probabilem, probabilioiorem, aut probabilissimam.

N.

156.

Quæro enim, an dum docent, licere sequi probabilem, probabilioiorem, aut probabilissimam, doceant licere eam sequi, stante iudicio reflexo certo de sufficientia, seu de licito usu opinionis probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ; vel docent licere eam sequi sine alio iudicio reflexo? Si hoc secundum docent, docent quod nos: ergo ad rectè operandum, præter ipsam opinionem probabilem, aut probabilioiorem, aut probabilissimam, necessarium non est aliud iudicium de licito usu probabilis, probabilioris, aut probabilissimæ. Si primum docent, contra est 1. quia Alexander VIII. absolute, & sine addito definit licitum sequi probabilissimam, non autem cum addito, stante certo iudicio de licito ejus usu: ergo à pari licet sequi minus probabilem sine certo iudicio de licito ejus usu. Contra 2. quia Probabilistæ, & Probabilioristæ erunt rigidiores quolibet Janseuista, & quolibet ex Catholicis citatis: hi enim requirunt iudicium directum speculative verum, & certum de non peccato; illi autem requirunt iudicium reflexum speculative verum, & certum de licito usu opinionis probabilis, aut probabilioris ad sine peccato operandum: & ideo

Alex. VIII.

P. Eliz.

P. Eliz. lib. 1. qu. 1. §. 5. rectè dixit, quod opinio docens requiri iudicium evidens, & infallibile (addo ego, vel certò speculative verum) pro regulâ morum, excludens tamquam insufficiens ipsum iudicium probabile, sit nimis stricta. Contra 3. quia dum dicunt licere sequi probabilem, aut probabilioiorem, stante iudicio speculative certo de licito ejus opinionis usu, eo ipso Probabilistæ destruunt totum, quod tanto conatu contra Probabilioristas, immò Janseuistas docuerunt: & eo ipso Probabilioristæ de-

struunt totum, quod contra Probabilistas, immò Janseuistas docuerunt. Quod enim utrique, nempe Probabilistæ, & Probabilioristæ, docuerunt, est, non esse necessarium iudicium speculative verum, & certum de licentiâ objecti, & actionis: modo autem docent necessarium esse iudicium speculative verum, & certum de sufficientia opinionis probabilis, & probabilioris ad licite operandum. Quod verò Probabilistæ contra Probabilioristas docuerunt, est, necessarium non esse sequi probabilioiorem: modo autem dicunt necessarium esse iudicium reflexum certum de licito usu minus probabilis, ut hanc licitè sequar. Demum quod Probabilioristæ contra Probabilistas docuerunt est, necessarium esse omittere minus probabilem, & sequi probabilioiorem; modo autem dicunt, quod ut licitè sequar probabilioiorem, necessarium sit iudicium certum reflexum de licito, immò necessario uti probabilioris.

Urgeo; quia dicendo licere sequi minus probabilem, aut probabilioiorem, stante iudicio certo reflexo de earum licentiâ, est dicere, quod non est ad rem; nullus enim dubitat, licitum sequi minus probabilem, aut probabilioiorem, stante iudicio certo de licentiâ minus probabilis, aut probabilioris, immò stante iudicio certo de necessitate omitendi minus probabilem, & sequendi probabilioiorem. Quod enim queritur, & de quo dubitatur, est, an liceat sequi minus probabilem, an potius necesse sit sequi probabilioiorem? Debet igitur directè, & sine addito huic questioni responderi; non autem cum addito responderi dicendo, licere, stante iudicio certo reflexo de earum licentiâ, & necessitate; de hoc enim nullus dubitat. Quare P. Terillus qu. 2. de Reg. mor. P. 2. n. 191. dicit, quod qui dicunt licita esse minus probabilia, re ipsâ docent non licere nisi probabiliora; quia opinio docens licere sequi opinionem directè minus probabilem, est reflexe probabilior opinione negante licere eam sequi.

Ecce quò tandem deveniant Reflexistæ N. Probabilistæ, dum docent necessarium esse hoc iudicium reflexum; revera enim negant licere sequi opinionem directè minus probabilem, nisi quia est reflexe probabilior; hoc autem validè impugnari potest. Vel enim licet sequi opinionem directè minus probabilem, etsi non esset reflexe probabilior, vel non? Si licet, habeo intentum. Si non licet, nisi quia est reflexe probabilior, contra est; quia sicut per Probabilistas non obligor sequi opinionem directè proba-

probabiliorem, ita non video, cur obligemur ad reflexe probabiliorem; vel si ad reflexe probabiliorem obligamur, obligabimur etiam ad directe probabiliorem: ergo ut licet sequar opinionem directe minus probabilem, necessarium non est iudicium reflexum probabilis, aut certum de eius licito usu, sed se sola satis est, quia est formaliter intransitive actus prudens.

N. 159. Dices nullum Probabilioristam docere necessarium esse aliud iudicium reflexum de sufficientia, & necessitate sequendi probabiliorem, ut hac licite utamur; sed satis esse ipsum iudicium directum probabilis de non peccato, ut sine peccato operemur.

N. 160. Sed contra, tum quia M. de Prado, & P. Scild. docent hoc esse necessarium; tum quia si alii Probabilioristae illud iudicium reflexum non exigunt, sed contenti sunt iudicio directo probabiliori de non peccato, ut sine peccato operemur, sequitur 1. quod etiam sufficit iudicium minus probabile de non peccato, ut sine peccato operemur; si enim iudicio probabiliori, etsi incerto, dant vim sufficientem ad ultimum conscientiae dictamen, cur non etiam ipsi iudicio minus probabili, etsi incerto?

Sequitur 2. ruere omnia, quae Probabilioristae in Probabilitas congerunt, sumpta à necessitate iudicii certi de non peccato, nam etiam probabilis de non peccato non est certum speculative directe de non peccato.

N. 161. Sequitur 3. assignandum à Probabilioristis, undenam certitudo de non peccato derivetur in ipsum iudicium probabilis de non peccato, & quae sit ea certitudo; vel enim ea certitudo est intrinseca ipsi iudicio probabiliori; & sic eadem certitudo de non peccato esse poterit intrinseca iudicio minus probabili de non peccato: vel oritur à iudicio reflectente supra licitum, immò necessarium ultimum sequendi probabiliorem, & omittendi minus probabilem? & sic recurrunt quae diximus contra tale iudicium reflexum. Rursus vel certitudo de non peccato, (quam necessariam ad non peccandum fere omnes T.T. adstruunt) est certitudo moralis de speculativa veritate opinionis probabilioris cum objecto enuntiato? & hoc non, quia non omne probabilis est certo speculative verum: ergo certitudo intrinseca ipsi opinioni probabiliori de non peccato, non est certitudo de speculativa conformitate opinionis probabilioris cum suo objecto. Vel est certitudo moralis de practica veritate, seu conformitate opinionis

probabilioris, & objecti, & actus per opinionem probabiliorem asserti cum regulis morum? & sic haec quoque certitudo moralis de practica conformitate opinionis probabilis, & objecti, & actus per eam asserti, convenire poterit ipsi opinioni minus probabili, ut dixi d. 18. sect. 8. & hic; etsi tam opinio minus, quam magis probabilis incerta sint de veritate speculativa sui cum objecto asserto, ut est in re.

Probatur 4. ex P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. N. 9. n. 18. & P. Muncella stim. 2. n. m. 12. quia 162. quod sufficit ad prudenter operandum, sufficit ad honeste operandum: ergo cum ad prudenter operandum non requiratur evidentia de honestate operationis, ita nec ad honeste operandum. Antecedens patet; tum quia vix esset cui liceret operari, cum res practicae sint cognitu difficillimae, & incertae; tum quia plura prudenter agimus in Oeconomicis, Politicis, Militaribus, quae non sunt evidentia; tum quia non egeremus voluntatis imperio ad prudenter agendum, nam iudicium certum, & evidens eo non eget, & incideremus in Academicismum statuentem, non nisi evidens esse prudens, aut verum.

Dices ex P. Terill. q. 13. n. 12. de Consc. N. quod iudicium directum excludat quidem 163. peccatum materialiter, & mortuo modo, non tamen formaliter, & vitaliter. Sed contra; quia iudicium directum est actus vitalis; ergo excludit peccati conscientiam modo vitali.

Instas ex eodem n. 8. l. c. quia nulla fides 164. potest esse bona, nisi operans fiat per eam, certus, saltem moraliter, de non peccato; si enim fides sit tantum probabilis de non peccato, eam habens scit, quod possit esse falsa; ergo quod possit tunc peccare. Respondet P. Muncell. num. 36. necesse non esse, ut opinans cognoscat reflexe, quod sua opinio non sit certa; nam optime stat, quod bona fide iudicet opus esse honestum, & simul iudicet non esse certum, quod sit honestum, adeoque possit aliter se habere, etsi prudenter iudicet, re ipsa aliter non esse.

Sed contra; quia P. Muncella certitudinem veritatis practicae, quam damus cuique 165. opinioni certo probabili, confundit cum certitudine veritatis speculativae: ergo nulla impugnatio; quia P. Terillus non requirit certitudinem veritatis speculativae, sed practicae. Quare dico, quod fides certo probabilis de non peccato sit certa certitudine prudentis adhesionis ad non peccatum, & essentialiter pugnans cum peccato formali. Omitto quod ait P. Terillus, quod quilibet

ex propriæ conscientiæ testimonio iudican-
dus sit; si autem hoc non sit certum, sed for-
midolofum, nemo ab eo iudicari potest.
Contra enim est; quia, ut dixi, conscientia
est certa de non peccato, eo ipso, quod est
certo probabilis, & prudens de non peccato.
Omitto etiam, quod si conscientiæ dictamen
non est evidens, erit oblcum, & liberum,
& sic poterit à conscientia suspendi, & ab eâ
non damnari. Fateor posse; si tamen assen-
tiatur, & assensus non sit certo prudens,
damnabitur.

N. Sed audiendus Alexius Mynsz 1. p. cap. 2.
166. sect. 4. pag. 121. distinguens duplex judi-
Mynsz. cium, unum de opere, quod sit; alterum de
honestate actionis. De operis quod ponitur
honestate, necessarium est iudicium proba-
bile; at de honestate ipsius actionis necessa-
rium prorsus est iudicium certum. Post hæc
ad hoc nostrum argumentum, operans ex
iudicio probabili, quod talis actio hic, &
nunc liceat, prudenter operatur; nam in
rebus humanis non potest plerumque haberi
aliud iudicium de licentiâ, quam probabile:
sed qui prudenter operatur non peccat: er-
go &c. Respondet, quod qui operatur ex
iudicio probabili tamquam ex proximâ regu-
lâ suæ actionis, non operetur prudenter;
operetur autem prudenter, si operetur ex
iudicio probabili tamquam ex regulâ me-
diatâ. Ad probationem ait, in rebus humanis
non posse haberi plerumque aliud iudicium
speculativum de honestate actus secundum
se, quam probabile, concedit; practicum,
negat; quia vult haberi temper posse judi-
cium practicum certum de honestate actus
hic, & nunc, spectatis omnibus exercen-
dis, deductum ex hoc principio, Si proba-
bile est opus esse licitum, certus sum id ope-
rando me peccare non posse. Concludit,
quod licet contraria sententia sit virorum
gravium, attamen non licet eam sequi in
praxi. Vel enim sequens dirigitur in suâ
actione ab hac notitiâ, quod probabile sit
licere operari ex conscientia tantum pro-
babili, vel non? Si primum, jam opera-
bitur ex iudicio practice certo. Si secun-
dum, probabilitas opinionum nihil conferre
poterit ad honestatem ejus operationis: ut
enim si quis ex invincibili errore putet,
quod liceat operari cum conscientia dubiâ,
non ideo desinet peccare, si operetur imme-
diatè, & independenter ab ulteriori dicta-
mine practico; ita & in casu.

N. Sed contra 1. fateor aliud esse iudicium
167. de honestate operis, seu objecti, aliud de
honestate operationis; & illud esse posse
purè probabile speculativè, immo dubium;

hoc autem ob principia advenientia esse pos-
se practice certum. At quomodo probet
non esse satis iudicium directum certum pra-
ctice probabile? etenim illud iudicium, si
est certo probabile, est prudens; ergo illud
sequens operabitur prudenter. Secundo,
quia dum dicit, quod is tantum prudenter
operetur, qui operatur ex iudicio probabili
tamquam ex mediata regulâ suæ operatio-
nis; non autem qui tamquam ex proximâ
petit principium; hoc enim ipsum queritur,
cur ipsum iudicium directum certo proba-
bile non possit esse proxima regula operatio-
nis? etenim ipsum iudicium certo probabile
practice est certo prudens intransitive, cum
ipse Mynsz opinionem probabilem pag. 124.
definiat per prudentiam; si autem per se
tale, cur qui illud sequitur immediate, non
operabitur prudenter? Tertio, quia ignoro,
cur dicat nostram sententiam non esse tutam
in praxi; debet enim vel negare, quod judi-
cium certo probabile sit certo prudens per
se; hoc autem negare non potest, nisi suæ
doctrinæ renuntiet, & nisi neget probabi-
lissimâ se solâ satis esse: vel si hoc concedit,
concedere debet nostram sententiam esse tu-
tissimâ. Quarto, quia falsum est, quod certa
probabilitas opinionum nihil conferat hon-
estati operationis; immo si hæc non con-
fert, nec iudicium reflexum in hæc funda-
tum, præsertim cum Probabilitas, fundu-
suis principiis, quod minus probabilis ma-
neat probabilis in consortio probabilioris,
non sit adeo facile formare dictamen certum
de licito usu opinionis probabilis, nam sen-
tentia negans hunc usum deberet esse certo
falsâ, quod modestia dicere interdicit.
Quinto, quia conscientia dubia valde differt
à probabili; hæc enim est iudicium per se
certo prudens, illa non est.

SECTIO V.

*Argumenta Contrariorum pro ejusdem iudicii
reflexi, sive moraliter certi, sive narrative
evidentis necessitate.*

§. I.

Aliqua.

SUMMARIUM.

*Quia opinio probabilis nec est regula regulans,
nec regulata, n. 168.*

*Dico esse regulam formalem regulantem opus à
se dictatum, n. 169.*

Lex Dei est regula objectiva, ib.

*Iudicium reflexum supra usum opinionis non di-
rigit immediate opus asseritum ab opinione
pro-*

probabili; sed hac illud immediate dirigit,
n. 171. 172.

Habens opinionem probabilem formidat speculativè, non practicè, de ipsa opinione, eo quia hac est per se iudicium prudens, adeoque excludens omne dubium prudens de peccato formali, n. 173. 174.

Opinio probabilis etsi sit incerta, an actio sit materialiter mala, est tamen certa, quod non sit formaliter mala, n. 175.

DD. tuentes ex pramissis pure probabilibus sequi posse iudicium moraliter certum, n. 176.

Hoc nego, ib.

Obiectio, quia omnis probabilis est incerta, n. 177. Dico esse incertam de veritate speculativè sui cum objecto; & esse simul certam de conformitate sui, & actus, ut sub ea possit, cum regulis morum, n. 178.

Sicut actus inculpate falsus, etsi sit speculativè falsus, est practicè verus; ita opinio probabilis, etsi sit speculativè incerta, est practicè certa, ibid.

Obiectio, quia opinio probabilis est incerta, 179. Dico esse per se certam practicè, n. 180.

Opinio, ait M. Tapia, formidat de veritate sui, at conscientia, formata eà opinione probabili, non formidat de opere, ib.

Alia ejusdem doctrina quod probabilitas prudentialis sit comes perpetuus conscientia probabilis, n. 181. 182.

Opinio probabilis est dictamen prudens prudentià verasimilitudinis de honestate actionis, etsi non sit prudens prudentià de infallibilitate veritatis rei, n. 183.

Quia opinio probabilis est prudentialiter certa, potest esse ultimum dictamen, ib.

pro veritate indagandà. Quod si maneat anxius, operari non poterit, nisi detur necessitas, quā urgente operari potest, quod judicat minus malum. Concludit eā utendum diligentia ut veritatem ad anime salutem spectantem inveniamus, quā prudentes in agibilibus sæculi.

Respondeo, quod opinio probabilis directā sit regula immediata formalis regulans actionem a se assertam; imprudens autem formido nihil obstat; & ut dixi, iudicium probabile est per se ipsum essentialiter conforme conformitate practicā regulis morum creatis, & increatis; quæ utraque non sunt regulæ regulantes formales, sed objective, ut dixi d. 5. Probabilitas autem reflexè cognita est regula regulans immediata ad licitum probabilem usum; immò, ut melius loquar, iudicium reflexum supra eam probabilitatem directam, cum sit certū de probabilitate, est regula (sufficiens saltem, etsi non necessaria juxta me) regulans immediate ad licitum probabilem usum. Vide P. P. Card. Card. tom. 3. d. 56. a. n. 187.

Ad confirm. dico, quod Probabilitas de N. honestate sit, juxta me, iudicium moraliter certum certitudine conformitatis sui; & operis a se directi cum regulis morum. Ad reliqua, quæ addit, dico ex illis colligi licitum usum cujusvis opinionis certò practicè probabilis, ut alias colligi.

Obijcies 2. ex P. Moya tom. 1. tr. 1. q. 6. n. N. 36. ideo necessarium esse ad rectè operandū iudicium moraliter certum, quia qui amat periculum, peribit in illo: ergo, ne homo peccet, habere debet iudicium excludens omne dubium peccati; sed hoc non excluditur, nisi per iudicium moraliter certum; ergo.

Sed contra 1. quia dubium excluditur etiam à iudicio incerto, immò imprudenti. Contra 2. quia aliud est, quod hac certitudo moralis practica non conveniat nisi iudicio reflexo supra probabilitatem; & hoc nego, dico enim intrinsecam esse ipsi iudicio minus probabili de non peccato; cum enim sit iudicium prudens, eo ipso ipsum iudicium, & opus sub eo positum est certò essentialiter connexum cum regulis morum. Addo, quod, ut dixi, iudicium reflexum supra probabilitatem non dirigit immediate actum, & opus ab opinione probabili assertum, sed dirigit ad licitum usum opinionum probabilem; volitio enim pingendi die festo dirigitur immediate ab hac opinione minus probabili, prudenti tamen, Licet pingere die festo; volitio autem sequendi opinionem minus probabilem dirigitur immediate à iudicio

N. 168. Obijcies 1. ex Merc. 1. p. art. 14. pag. 38. probabiliter reflexè cognitam nec esse regulam regulantem, quia hoc soli convenit legi æternæ ex S. Thom. 1. 2. q. 19. art. 4. nec esse regulam regulatam, quia hoc debet esse conformis regulæ regulanti; sed probabilitas, cum essentialiter includat formidinem, non habet nisi per accidens conformari legi æternæ; ergo non potest esse regula regulata. Confirmat pag. 39. quia probabilitas honestatis non est latis, quin necessaria est certitudo moralis, quæ faciliè haberi potest per media extrinseca, nempe auctoritatem DD. usum, præsumptionē, & alia, quæ ibi enumerat. Addit: Vel operans est rudis, & tunc fit moraliter certus de honestate ob consilium Parochi, aut viri docti, quorum auctoritas satis est, ut tutò operetur, ut sentiunt Doctores communiter cum D. Thom. quodlib. 3. art. 8. vel est doctus? & tunc uti potest maiori diligentia

dicio affirmante licitum esse sequi minus probabilem.

N. Dices 1. Opinio probabilis A, non excludit oppositam probabilem B; ergo necessarium est aliud iudicium certum excludens opinionem B. Accedit, quod opinioni probabilis essentialis sit formido saltem radicalis: sed qui operatur cum formidine peccati, peccat: ergo qui sequitur probabile peccat.

N. Nego antecedens; implicat enim, ut cum iudicio prudenti, etsi minus, de non peccato; coexistat iudicium prudentius de peccato; nam implicat probabilitas simultatis utriusque iudicii probabilis. Ad additum scio, quod Mynez 1. p. pag. 134. dicat, quod licet formidet essentialiter de honestate operis, non tamen de honestate actionis: ego dico, quod formidet speculative, non practice de ipsa opinione practica probabilis, quatenus est intransitive certus se operari honeste, & quod ea opinio sit iudicium certo prudens; ergo est certus certitudine excludente omnem prudentem peccati formalis formidinem, & ad summum habet formidinem de peccato materiali.

N. Dices 2. Sequens minus tutam æquè probabilem tantum, habet periculi committendi peccatum materiale, ac spem evadendi; ergo non potest non peccare; ergo, ne peccet, habere debet iudicium reflexum. Nego utramque consequentiam; quia cum illa actio nitatur motivo gravi, & prudenti, quod non sit materialiter mala, possum eam ponere sine peccato formali.

N. Dices 3. Iudicium practicum moraliter certum procedere potest ex principiis tantum probabilibus: ergo etsi ea maior, *Licet sequi omnem practicè probabilem*, sit tantum probabilis, potest iudicium reflectens supra probabilitatem esse moraliter certum. Sed contra 1. quia in presenti non curo, an iudicium moraliter certum sequi possit ex premis pure probabilibus, ut videtur docere

Fagnanus, Gonet. & Riecius *Elucubr. 1. cap. 5. an. 8.* & aliis quod tanto magis probat contra eisdem, quod iudicium reflexum supra licitum cuiusque opinionis certo probabilis usum admissum à Probabilistis Reflexivis, possit esse certum, etsi certum non esset, quod licitus sit usus cuiusvis certo probabilis. Quod dico est, quod iudicium per modum conclusionis certum certitudine speculative, sive physica, sive morali, oriri non possit nisi à præmissis speculative veris, & certis, ut docet Logica. Verum quidem est, quod plures rationes, quæ seorsim sumptæ sunt tantum probabiles, possunt simul sumptæ parere certitudinem moralem; & tunc

Fagnanus, Gonet. & Riecius *Elucubr. 1. cap. 5. an. 8.* & aliis quod tanto magis probat contra eisdem, quod iudicium reflexum supra licitum cuiusque opinionis certo probabilis usum admissum à Probabilistis Reflexivis, possit esse certum, etsi certum non esset, quod licitus sit usus cuiusvis certo probabilis. Quod dico est, quod iudicium per modum conclusionis certum certitudine speculative, sive physica, sive morali, oriri non possit nisi à præmissis speculative veris, & certis, ut docet Logica. Verum quidem est, quod plures rationes, quæ seorsim sumptæ sunt tantum probabiles, possunt simul sumptæ parere certitudinem moralem; & tunc

conclusio moraliter certa non sequitur ab una ratione, sed ab omnibus simul sumptis, quæ sunt antecedens moraliter certum. Contra 2. quia argumentum me non tangit, quia docui, quod practica certitudo moralis de non peccato sit per me intrinseca ipsi iudicio minus speculative probabilis de non peccato.

Obijcies 3. ex P. Carden. tom. 3. d. 56. n. 191. Implicat, ut actus incertus sit certus: sed omnis actus opinativus probabilis est incertus: ergo nullus potest esse certus; ergo tota certitudo est in actu reflexo universalis, *Licet uti quilibet probabilis*; qui actus est certus; & singulari: *Sed opinio docetur licita die festo picturam est probabilis*, qui etiam est certus; ergo licet uti hac opinione; quæ etiam est certa: & hæc dirigit conscientiam, & reddit eam certam de non peccato; non autem hæc directæ, *Licet pingere die festo*, quæ est tantum probabilis.

Respondeo, quod actus opinativus certo probabilis sit certus certitudine prudenti de non peccato, adeoque sit pugnant cum peccato; & quod sit incertus certitudine speculative conformitatis sui cum objecto; etenim scio hunc actum minus probabilem, *Licet pingere die festo*, esse prudentem, & non scio esse logicè verum. Hoc argumentum mutatis terminis suadet errorem invincibilem non excusare; implicat enim, ut actus falsus sit verus: sed error invincibilis est falsus; ergo non est verus; ergo non excusatur peccato: sicut ergo invincibilis error est verus practica conformitate sui, & objecti cum regulis morum, & est falsus conformitate speculative sui cum suo objecto; ita opinio minus probabilis est practice certa, & est speculative incerta. Addo illud consequens, *Ergo licet uti hac opinione*, non dirigere immediate ad volitionem honestam picturæ, sed ad volitionem honestam practicandi opinionem probabilem de licita volitione pingendi.

Obijcies 4. ex M. Martin. de Prado in N. Theol. Mor. cap. 1. de Conf. qu. 3. n. 6. pag. 179. 16. quod omnis, qui ex opinionum contrarietate in quamdam dubitationem inducitur, peccet, ut ait S. Thom. quodlib. 8. ergo debet esse certus se non peccare: sed opinio probabilis caret tali certitudine: ergo requiritur aliud iudicium, seu alia cognitio practica de actu hic, & nunc exercendo conformiter ad appetitum rectum, & juxta leges prudentiæ; & hæc cognitio debet esse certa, non certitudine mathematica, aut metaphysica, sed morali; & hæc certitudo adeit cum probabilitate opinionum, quia certum est, quod stante formidine de honestate actus secundum

Fagnanus, Gonet. & Riecius *Elucubr. 1. cap. 5. an. 8.* & aliis quod tanto magis probat contra eisdem, quod iudicium reflexum supra licitum cuiusque opinionis certo probabilis usum admissum à Probabilistis Reflexivis, possit esse certum, etsi certum non esset, quod licitus sit usus cuiusvis certo probabilis. Quod dico est, quod iudicium per modum conclusionis certum certitudine speculative, sive physica, sive morali, oriri non possit nisi à præmissis speculative veris, & certis, ut docet Logica. Verum quidem est, quod plures rationes, quæ seorsim sumptæ sunt tantum probabiles, possunt simul sumptæ parere certitudinem moralem; & tunc

cundum sc. possum illum in praxi exercere. Addit n. 7. quia operatio practica debet esse actus prudentiae; sed non potest esse talis, nisi sit circa verum practicum; opinio autem potest esse falsa: ergo in exercitio; qui operatur cum opinione probabili; format iudicium proximum practicum moraliter certum. Nec hoc iudicium practicum sequitur adequare ex opinione speculativa; sed ex certissimis prudentiae regulis; haec enim non regulatur penes id, quod in re est, sed quia adhibuit diligentiam; quam potuit, & sic semper est certa practice, ut declarat M. Thom. 1. 2. d. 12. art. 3. §. Secundum probatur. Haec M. de Prado.

M. To. am. i. S. Joan. a S. Thom. 1. 2. d. 12. art. 3. §. Secundum probatur. Haec M. de Prado.

N. Respondeo opinionem practice probabilem esse per se intrinsece certam practice, quatenus est conformis regulis prudentiae; immo si per se ipsam non est certa certitudine conformitatis practicae, neque est per iudicium reflexum; nam iudicium reflexum probat hanc opinionem practicam, *Licet se qui certo probabilem*, esse speculative veram.

M. Tap. Hinc icite M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. cap. 10. n. 2. postquam distinguit inter conscientiam probabilem, & opinionem probabilem, quatenus conscientia probabilis praesupponit opinionem, & fundatur in illa, & eam applicat ad opus, ait, quod formido non est in ipsa conscientia probabili, seu opinativa, sed est in ipsa opinione praecedenti; & ab hac formidine purgatur formaliter conscientia opinativa, quia non tam respicit veritatem propositionis in re morali, quam ipsam moralem rectitudinem operationis exercenda; & quamvis opinio, in qua fundatur, involvat in se formidinem; attamen conscientia opinativa eam excludit; supposita enim opinione probabili conscientia dicitur prudenter absque ullo timore, & formidine operationem esse licitam. Opinio igitur formidat de veritate propositionis; conscientia autem, data hac probabilitate, dicitur certo, & sine formidine esse licitam operationem; quae supra talem probabilitatem licet formidolam fundatur. Nam tale dictamen conscientiae pertinet ad prudentiam, quae cum sit vera virtus, habens opus perfectum, non patitur imperfectionem formidinis in suo actu formaliter, etsi praesupponat eam in suo fundamento, nempe in assensu opinativo.

N. Prosequitur. Unde conscientia opinativa non differt a certa per hoc, quod haec sit absque formidine, opinativa vero cum formidine formaliter in ipso conscientiae dictamine; sed quia conscientia certa fundatur in certa scientia, siue notitia ex evidentibus

rationibus, vel testimonio infallibili; conscientia vero opinativa in opinione, ac fundamentis topicis, ac solum probabilibus non excludentibus formidinem propositionis opinatae. Quae tamen formido non transit ad conscientiam, alioquin omnis conscientia opinativa esset inquieta, ac parum secuta, cum tamen oppositum sentiant omnes DD. & experientia ipsa doceat, quod formido opinionis nullatenus turbat conscientiam operantis iuxta opinionem probabilem, cum ipsa conscientia dicitur certo, & sine formidine, esse licitam operationem. Si autem ipsa conscientia formidaret de honestate operationis, non esset secuta, sed dubia, atque adeo non liceret operari cum illa, seu iuxta illam; & hoc volunt Caiet. in Sum. verb. *Opinionis usus*; & tom. 1. Opusc. tr. ult. re- spons. 13. dub. ult. Armilla verb. *Opinio n. 2. Navar. cap. Siquis autem, a n. 58. de Poenit. dist. 7. dum aiunt, ad operandum secundum tutam conscientiam absque peccato, requiri iudicium moraliter certum excludens omnem formidinem*; & idem sentit P. Sanc. lib. 2. de Matr. d. 41. n. 6. immo est expressa doctrina S. Thom. quodlib. 8. art. 13. ubi ait, quod quando quis ex contrarietate opinionum inducitur in quandam dubitationem, si manente tali dubitatione operatur (agit S. Thom. de sic operante in certa materia, videlicet de habente plures praebendas) periculo se committit, & sic proculdubio peccat: aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur; & sic non committit se discrimini, nec peccat. Quibus verbis vult tantum, quod si ex contrarietate opinionum formido opinionum transeat ad conscientiam, generet dubium practicum auferens securitatem conscientiae, & honestatem operationis.

Caiet. Armilla Navar.

P. Sanchi S. Tho.

Demum n. 3. subdit, Licetum est operari N: secundum conscientiam probabilem; non dicimus modo secundum opinionem probabilem, nam de hoc est maior disceptatio inter DD. Ceterum de conscientia probabili certum est, licere operari secundum illam absque ulla exceptione; nam si non liceret, iam non esset conscientia probabilis, sed transiret in malam, seu dubiam; est enim de ratione conscientiae probabilis dirigere, & regulare honestam operationem; atque hoc docent DD. allegati, & ex ibi dictis formatur ratio. Nam ad prudens, & rectum dictamen practicum de agendis non requiritur evidentia, seu certitudo infallibilis veritatis rei, sed sufficit prudens verosimilitudo honestatis operationis; alias saepe homines invenirentur perplexi, & raro securi in actionibus humanis, cum cognitio evidens, aut

182. M. Tap.

aut infallibiliter certa sit paucorum; sed predicta verosimilitudo prudentialis est comes perpetuus conscientie probabilis, quæ nititur opinioni practice probabilis: ergo semper est licitum operari juxta conscientiam probabilem. Hæc Illust. Tapia.

N. 183. In cujus verbis noto 1. eum distinguere opinionem probabilem à conscientia probabili, eamque esse fundamentum hujus; hanc verò addere illi prudentiæ rectitudinem. Secundò noto, quòd etsi conscientia probabilis fundetur in opinione probabili, non tamen, ait, imbibit formidinem opinionis probabilis, quia cùm conscientia probabilis sit dictamen prudentiæ, excludit imperfectiōnem à suo ipso actu; non autem ab actu opinionis, quam præsupponit. Tertiò noto, certum esse licere operari cum conscientia probabili, quia est prudens dictamen prudentiæ verosimilitudinis de honestate operationis, etsi non sit prudens prudentia de infallibilitate veritatis rei. Quartò noto, quòd hæc omnia, quæ M. Tapia acutè tradidit, applicari possint nostræ sententiæ: si enim formido de veritate rei præsupposita in opinione probabili præcedente ad conscientiam probabilem non nocet conscientiæ, quia cum conscientia probabili stat certitudo prudentialis de honestate operationis; ita cùm hæc ipsa certitudo prudentialis de honestate operationis sit formaliter imbibita ipsi opinioni probabili, eo ipso ipsa opinio probabilis poterit esse formaliter ultimum dictamen conscientiæ regulans operationem; cùm satis ad rectam conscientiam, & ultimi dictaminis rectitudinem sit certitudo prudentialis de licitâ operatione, quæ certitudo inest cuique opinioni certò practice probabili. Omitto ponderare, quomodo, juxta M. Tapiam, ipsa conscientia probabilis non sit formaliter formidolosa, cùm præsupponat opinionem probabilem formidolosam formaliter tamquam præmissam ex qua infertur.

§. II.

Alia pro ejus judicii reflexi necessitate.

SUMMARIUM.

Objectione, quia nulla probabilis est judicium infallibile de non peccato, n. 184.
Retorqueo in omnes tuentes necessitatem judicii reflexi, n. 185.
Similiter in omnes eam negantes, n. 186.
Dico conscientiam debere, & satis esse, ut sit certa certitudine prudentis ad non peccatum formale adhesionis, non verò certam de veritate speculativâ, n. 187.

Alia falsitas logica, alia practica, & moralis. Quid utraque? ib.

Omnis probabilis est fallibilis falsitate logica, non practica, ib.

Implicat ut opus positum sub judicio practice certo probabili de licentiâ sit illicitum formaliter, ib. & n. 189.

Regule morum sunt. Licitum est operari prudenter: Neceesse non est operari prudenti. Licitum est non stare legi, cuius obligatio non est certa, ib.

Omni certò probabili practice est imbibita veritas practica, non omni logica, n. 190.

Qui est incertus de materiali peccato, potest esse certus de non peccato formali, n. 191.

Objectione. Quia est imprudentia agere quod probabilis judicatur illicitum, n. 192.

Nego suppositum. Cur? ib.

Candidi contradictiones, & ejus doctrina, ib.

Ipsa opinio certò probabilis est judicium, quæ judicatur infallibilitate practica opus non esse peccatum, n. 193. 194.

Objectione. Opinio probabilis de non peccato est formalis probabilis de peccato, n. 195.

Dico esse certam de non peccato formali, & probabilem de materiali, n. 196.

Non est inutile, etsi non sit necessarium judicium reflexum; cur? ib.

Munieffa concedit, quòd quis per opinionem probabilem non peccet, non tamen sit certus se non peccare, n. 197. 198.

Rejicio, ib.

P. Eliz. negat, quòd possit dari actus certus de objecto incerto, n. 199. 200. 201.

Exponitur textus S. Thom. de opinionum contrarietate, n. 202. 203.

Qualiter differant formido, & dubium, n. 204.

Cur operans cum dubio peccet, non ita operans cum imprudenti formidine? n. 204.

Prudentia non est necessario speculativa vera, sed satis veritas practica, n. 205. & 206.

Quomodo opinio probabilis de peccato, & non peccato, sit practice certa de non peccato, ib.

Satis ut ultimum dictamen excludat omnem prudentem formidinem, & dubium peccati, non autem neceffe, ut etiam imprudentem, n. 207. 208.

Totum hoc convenit ipsi opinioni certò probabili, n. 209.

Non est peccatum exponere se periculo, sed tantum se periculo proximo peccati imprudentem exponere. DD. n. 210.

P. D. Thyrsus ait, quòd formido essentialis opinioni non sint hi actus, Fortè pecco, fortè non licet, sed hi, Possibile est, quòd sit peccatum &c. n. 211.

Impugnatur à P. Munieffa, ib.

Nego esse de opinionis essentiâ formidinem altitudinem, ib.

lem. Quin dico quod est illi actus coexistens, non esset prudens formido, ib.
Formido prudens, non imprudens peccati est conscientia peccati, n. 212.

N. 184. **O**bjicies 5. Conscientia ut sit moraliter certa de non peccato, debet esse certa: sed nulla conscientia purè probabilis est certa: ergo nulla conscientia purè probabilis esse potest moraliter certa: ergo præter dictamen probabile directum de licentia est necessarium aliud dictamen certum reflexum de eadem. Minor probatur 1. quia omnis opinio probabilis est inevidens, & fallibilis; ergo nulla practicè probabilis est certa. Secundo, quia omnis opinio practicè probabilis est incerta de non peccato; ergo nulla talis est certa de non peccato. Terno, quia eo ipso quod est fallibile, immò sæpe est falsum operationem ab opinione probabili propositam non esse peccatum, eo ipso non est infallibile eam operationem non esse peccatum, immò sæpe est peccatum: ergo opinio probabilis non est iudicium certum de non peccato. Ita P. Carden, P. Teril. P. P. Card. P. Mor. P. Teril. Moya, & plerique.

N. 185. **S**ed contra 1. quia retorqueo in omnes Adversarios, quicumque sint, sive Probabilistæ, sive Probabilioristæ, sive Tutoristæ, dummodo asserant, quod præter iudicium probabile, aut probabilius de non peccato necessarium sit aliud iudicium certum reflexum moraliter evidens de honestate operationis, exclusivum omnis prudentis, & imprudentis formidinis de ejusdem inhonestate: etenim tale iudicium reflexum est fallibile; nititur enim, juxta Probabilistas, huic præmissæ, *Licetum est sequi minus probabilem, & operari minus prudenter*, quæ negatur ut vera ab Anti-Probabilistis. Similiter, juxta Probabilioristas, nititur huic præmissæ, *Licetum tantum est sequi probabilius, & operari prudentius*, quæ præmissa quatenus ait *tantum*, negatur à Probabilistis; quatenus ait *tò licetum*, negatur à Tutoristis obligantibus ad tutius minus probabile præ probabiliori minus tuto: ergo iudicium illud reflexum supra licentiam probabilitatis, aut probabilioritatis tantum, non est infallibile; ergo non potest esse regula infallibilis, & certa ad rectè operandum.

N. 186. **C**ontra 2. quia retorqueo illud in Probabilioristas, & Tutoristas necessitatem iudicii reflexi negantes; nam omnis probabilior minus tuta est incerta de veritate, & non peccato, sicut etiam omnis tutor minus probabilis est incerta saltem de veritate: ergo vel non requiritur certitudo de non

peccato, ut sine peccato operemur; vel si requiritur, ea est intrinseca ipsi opinioni probabiliori, & minus probabilis.

In formâ distinguo maiorem: Omnis N. 187. conscientia moraliter certa de non peccato debet esse certa certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis, & cum peccato connexionis concedo; debet esse certa certitudine, aut evidentia veritatis speculativæ, nego maiorem: & distinguo minorem: Nulla conscientia purè probabilis est certa certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis, nego minorem; est certa certitudine, aut evidentia veritatis speculativæ, transeat minor, nego consequentiam.

Ad 1. probat. patet retorasio allata; nam N. 188. nulla ex dictis præmissis est infallibiliter speculativè vera, nempe, vel quod liceat sequi quamlibet practicè probabilem, vel tantum probabiliorum. Rursus retorqueo tum in errore invincibili de non peccato, talis enim error satis non erit ad non peccandum, quia est iudicium falsum speculativè tum in iudicio imprudenti re ipsa vero de non peccato; sequitur enim quod illud sequens non peccabit; quia operatur juxta iudicium speculativè verum, etsi imprudens: ergo argumentum ab omni Catholico est solvendum. Quare resolenda est differentia inter falsitatem logicam, & moralem, seu inter speculativam, & practicam: alia enim est falsitas logica, & est quæ opponitur veritati logicæ, seu est difformitas cum objecto enuntiato: alia est falsitas practica, quæ opponitur veritati practicæ, & est difformitas cum regulis morum. Omnis opinio practica certò probabilis, immò probabilior est fallibilis, immò sæpe est falsa, falsitate logicâ, seu difformitatis cum objecto enuntiato; potest enim reverà esse speculativè falsum, licet, quod opinio practica dicitur licere: nulla autem opinio practica certò probabilis, aut probabilior est fallibilis, aut falsa falsitate practicâ, seu difformitatis cum regulis morum. Implicat enim, ut opus positum sub iudicio practico certo probabili, seu prudenti de ejus licentia sit difforme regulis morum; ut enim esset difforme, deberet poni opus sub iudicio dictante esse illicitum; sed in nostro casu ponitur sub iudicio prudenter dictante esse licitum, etsi tale iudicium practicum sit speculativè, seu logicè fallibile, immò sæpe sit logicè falsum; ergo tale opus non potest esse formaliter, seu imputabiliter illicitum, etsi materialiter possit esse tale. Rursus non tantum implicat, ut opus positum sub opinione practicâ certò probabili sit formaliter illicitum, seu

diffor-

disforme regulis morum, quin implicat, ut ipsamet opinio practica certo probabilis sit ipsis regulis disformis, nam est essentialiter iudicium prudens, aut prudentius nixum motivo gravi, aut graviori; omne autem tale iudicium prudens est essentialiter conforme huic regulæ morum, Licitum est operari prudenter: Necessarium non est operari prudentius: Licitum est non stare legi, cuius obligatio non est certa.

- N. 189. In formâ distinguo antecedens: Omnis opinio practica probabilis est inevidens, & fallibilis quoad veritatem logicam, seu conformitatem sui cum suo objecto ut est in re, concedo; quoad conformitatem sui, & objecti cum regulis morum, nego: est enim certum, quod sit conformis regulis morum, eo ipso quod certum est esse probabilem: & distinguo consequens: Nulla probabilis est certa certitudine veritatis logicæ, seu conformitatis sui cum suo objecto ut est in re, concedo; certitudine veritatis practicæ, seu conformitatis sui, & objecti à se directi cum regulis morum, nego consequentiam.

N. 190. Ad 2. & 3. probationem patet ex dictis; ut enim omni opinioni practicæ probabilis est formaliter imbibita veritas practicæ, seu conformitas sui, & objecti directi cum regulis morum, ita si ea opinio practica sit certo probabilis, erit intransitivè ei imbibita certitudo ejusdem veritatis practicæ, seu conformitatis cum regulis morum. Rursus sicut nulli opinioni practicæ probabilis est formaliter imbibita veritas logica, potest enim esse logicè falsa; ita nulli est formaliter imbibita certitudo veritatis logicæ. Si igitur Adversarii Catholici perfectè teneant quid sit logica veritas, aut falsitas; & quid moralis veritas, aut falsitas, viderent, quam parum sua argumenta concludant. Nos veritatem practicam, & certitudinem, & infallibilitatem veritatis practicæ damus cuique opinioni practicæ certo, aut infallibiliter probabilis, etsi cuique opinioni practicæ certo probabilis possit non inesse veritas logica, adeoque sit certo, & evidenter incerta, & fallibilis quoad veritatem logicam. Hæc nostra doctrina est certa ex iis, quibus nos, & Adversarii impetimus Jansenistas negantes errorem invincibilem excusare à peccato, sed solam veritatem logicam.

- N. 191. Dices 1. Qui est incertus, an illicitum patriverit, non potest esse certus de non peccato: sed sequens opinionem probabilem pro libertate est incertus, an illicitum patriverit; ergo non potest esse certus de non peccato. Distinguo maiorem: Qui est incertus, an materialiter illicitum patriverit,

non potest esse certus de non peccato materialiter, concedo; qui est incertus, an immaterialiter illicitum patriverit, certus tamen est se non patrâsse formaliter illicitum, non potest esse certus de non peccato formali, nego maiorem: & distinguo minorem: Sequens probabilem est incertus de illicito materialiter, concedo; de illicito formaliter, nego minorem, & consequentiam; nam sequens certo probabilem est certus tum exercitè, quatenus exercitè prudenter operatur; tum reflexè, seu signatè se prudenter operari ex iisdem principiis, quod illicitum, quod non est certo vetitum, & est prudenter permissum, est certo permissum. Alter P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 31.

Dices 2. Opus elicatum sub iudicio minus probabili de honestate est imprudenter elicatum; imprudentia enim est agere id, quod prudentius iudicatur illicitum. Nego suppositum sapius negatum; supponitur enim, quod dum prudenter iudico objectum A, licere, simul habeam aliud iudicium prudentius, quo iudicem non licere; repugnat enim probabilitas simultatis, seu simulas duplicis iudicii contrarii, etsi non repugnet simulas probabilitatis. Adde ex Philal. qu. 1. dicente operationes honestas esse tales, vel per se, vel per accidens; per se honestæ sunt illæ, quæ non tantum prudenter, sed reverà à parte rei honestæ sunt; per accidens honestæ sunt illæ, quæ à parte rei sunt inhonestæ, hic, & nunc tamen putantur invincibiliter honestæ. Porro ad agendum sine peccato requiritur iudicium certum, & infallibile, quod operatio sit hic, & nunc honesta, saltem per accidens; & requiritur iudicium saltem probabile, quod sit honesta in se; prudentia autem ideo non errat, quia (inquit) infallibiliter tendit in suum objectum; non enim iudicat de honestate operationis per se, sed per accidens. Demum prudentia infallibilitatem circa suum objectum honestum saltem per accidens fundat in hoc syllogismo: Prudentia iudicans operationem aliquam licere, sequitur semper dictamen rationis, seu iudicium probabile de honestate illius in se: sed sequens dictamen rationis est certus se elicere operationem per accidens saltem honestam, etenim eam esse talem invincibiliter putatur per dictamen rationis: ergo quia operatur, est certus se non peccare. Hæc Philaleus. Ecce 1. quod Probabilioristarum Moderorum Coriphæus est Reflexista. Ecce 2. de opinionis probabilis usu docere, quod alii Probabilistæ. Ecce 3. quod opinio probabilis est prudens, & infallibilis, non circa honestatem.

honestatem materiale, seu veritatem speculativam, sed circa honestatem formalem; seu veritatem practicam.

N. 193. Obijcies 6. Judicium, per quod opus iudicatur infallibiliter licitum, vel est ipsa opinio probabilis; & hoc non; quomodo enim per iudicium essentialiter fallibile, iudicetur opus infallibiliter licitum? vel non est; & sic habetur intentum.

N. 194. Resp. iudicium, per quod opus iudicatur certo, & infallibiliter licitum certitudine, & infallibilitate conformitatis talis obijci cum eodem iudicio, & iudicii probabilis cum regulis morum, esse ipsam opinionem certo probabilem. Ad quæsitum dico, quod opinio probabilis sit iudicium fallibile fallibilitate, aut fallitate speculativâ difformitatis sui cum opere enuntiato; non autem sit fallibile fallitate practicâ difformitatis sui, & operis cum regulis morum. Dixi enim d. 18. *sect. 8.* quod cum omnis opinio practica certo probabilis sit bona fides de licentiâ, omnis autem bona fides certo excuset à peccato; hinc licet possit esse logicè falsa, seu representare objectum aliter ac est in re, ex.gr. ut licitum, quod in re est illicitum; attamen in dirigendo ad opus est semper recta, quia conformis primis regulis morum; & est semper certo recta, quia certum est, quod sit dictis regulis conformis; supponitur enim certo probabilis, & ideo repugnat, ut non sit licitum opus, quod dicatur licitum.

N. 195. Dices: Qui habet iudicium tantum probabile de non peccato, ei est tantum probabile, quod non peccet; ergo est etiam probabile oppositum; quod peccet; ergo habere debet iudicium certum reflexum de non peccato; nam directum est pure probabile de non peccato. Accedit, quod si iudicium reflexum certum de sufficientiâ opinionis probabilis, aut probabilioris non est necessarium, erit inutile.

N. 196. Resp. quod qui habet iudicium certo, est tantum probabile, de non peccato, sit certus de non peccato formali per ipsum iudicium formaliter, & intransitive, & sic nego consequentiam. Addo primò sermonem esse debere de probabilitate subiectivâ, non de obiectivâ; implicat autem, ut iudicans probabiliter opus A, non esse peccatum, iudicet simul probabiliter esse peccatum. Addo secundò, quod si mihi est certo probabile, quod non peccem ponendo opus A; eo ipso est mihi improbabile, quod peccem illud ponendo, nam oppositum certo probabili non est probabile, sed est improbabile. Ad additum nego antecedens, &

Tom. III.

dico esse utile, ut excludatur formido resultans ex non evidentia iudicii directi probabilis; immò, ait P. Muncifla *stim. 2. n. 26.* licet tales reflexiones metas probabilitatis non excedant, sunt tamen intra eandem multò probabiliores, sive ab intrinseco, sive ab extrinseco, quàm opinio directa de rebus, quia probabilitas non stat in indivisibili, ut veritas.

Instas ex P. Moya *tóm. 2. qu. 8. num. 2.* Qui licet operatur practicans opinionem benignam, est certus se non peccare; aliàs si esset tantum probabile, oppositum etiam esset probabile; ergo ne peccet, habere debet iudicium certum de non peccato.

Respondet P. Muncifla *stim. 2. n. 46.* tum N. quod aliud sit, quod, qui licet operatur, non peccet, aliud, quod certus sit, quod non peccet; tum, quod sit quidem probabile mihi subiectivè, quod non pecco; & esse probabile obiectivè quod pecco; non autem esse probabile subiectivè quod pecco. Sed contra; quia licet verum sit, aliud esse, quod hoc sit verum, aliud quod sit certum; attamen qui licet operatur, si est certus, quod licet operetur, eo ipso est certus de non peccato; ergo si concedit, quod qui licet operatur, non peccet, concedere etiam debet, quod sit certus se non peccare; eo enim sensu, quo certum est, quod qui licet operatur, non peccet, eodem etiam est certum, quod qui licet operatur, sit certus de non peccato. Distinguendum igitur erat antecedens: Qui certo licet operatur, certo non peccat, concedo; qui incerto licet operatur, nego; non autem concedere potest absolute antecedens P. Muncifla, quod qui licet operatur, non peccet; & deinde negare, quod sit certus de non peccato, qui licet operatur, nam inter opus licitum, & non peccatum est evidens illatio. Ego dico, quod qui certo probabiliter licet operatur, sit certus de non peccato formali, certitudine prudentis cum peccato formali repugnantie.

Obijcies 7. ex P. Eliz. *lib. 3. qu. 2. & qu. N. 18.* Non potest actus esse certus, cuius obiectum non est certum: sed obiectum ultimi dictaminis est opinio affirmans talem contractum licere, quod est obiectum incertum; ergo etiam ultimum conscientie dictamen est incertum.

Sed contra 1. quia quæro à P. Eliz. unde nam, juxta ejus mentem, quod sola veritas speculativa sit regula morum, sumat certitudinem ultimum dictamen, quod juxta ferè omnes debet esse certum? Non ex eo quia sola veritas sit regula morum; tum quia

quia est de fide, quod non sola veritas excuset à peccato; tum quia hoc dictamen reflexum, quod sola veritas sit regula morum, non dirigit immediatè contractum; ergo dicere non potest, unde ultimum dictamen sumat suam certitudinem.

N.
201.

Contra 2. quia est evidenter falsum, quod non possit dari actus certus de objecto incerto: ut enim de objecto evidenter falso datur actus verus, de necessario actus contingens; de immortali actus transiens; ita de objecto incerto dari potest actus certus, ut docui sepe; qui enim opinatur, potest reflexè evidenter scire se opinari; ergo potest actus reflexus esse evidens, etsi objectum non sit tale; quare maior est certò falsa. Hæc tamen transmissa, dico quod minor etiam sit certò falsa, nempe quod sit incertum, tale objectum esse probabiliter licitum; est quidem incertum, quod sit licitum, non tamen est incertum, quod sit probabiliter licitum. Addo quod licet, juxta Reflexistas, objectum ultimi dictaminis sit opinio affirmans licere contractum, attamen, per nos, objectum ultimi dictaminis est ipsa licentia contractus, cum per nos ipsa opinio affirmans licentiam contractus sit ultimum dictamen. Hinc videre est, quantum P. Eliz. hallucinetur; cognitiones enim, ex quibus, juxta oppositam Reflexistarum sententiam de necessitate dictaminis reflexi, deducitur dictamen certum, & evidens, non est ipsa opinio probabilis; hæc enim non est præmissa, sed objectum præmissarum; quod tandem P. Elizal. intellexisse debuisset; non autem dicere, quod sit impossibile, quod tale dictamen reflexu sit certum, cum, juxta Probabilistas Reflexistas, sententia stans pro licito usu probabilitatum sit illis saltem moraliter certa; ergo falsum est, quod tale dictamen reflexum non possit esse Probabilistis certum, etsi juxta me non sit necessarium.

N.
202.
S. Tho.

Objicies 8. S. Thom. quodlib. 8. art. 13. requirere videtur ad honestatem actus judicium excludens omnem formidinem; ait enim: *Siquis ex contrarietate opinionum in aliqua materia inducitur in quandam dubitationem, & tali dubitatione manente operatur, peccat; videtur autem per dubitationem intelligere non tantum verum dubium, sed etiam formidinem, nam subdit: Ex conscientia obligatur quis ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus quod agit, sive etiam opinionem cum aliqua dubitatione: sed opinio cum dubitatione est formido, nam dubitatio propriè non stat cum opinione, est enim suspensio omnis assensus: ergo S. Thom.*

exigit certitudinem exclusivam omnis formidinis de inhonestate, ut quis rectè operetur. Confirmatur 1. quia operans cum dubio, seu formidine de veritate partis oppositæ committit se periculo faciendi contra legem, nam non est securus, quod non le committat. Secundo, quia prudentia ex Arist. 6. Ethic. cap. 5. est habitus cum verà ratione activus: sed opinio probabilis non includit veram rationem, nam sæpe est falsa; ergo non includit prudentiam, adeoque nec certitudinem.

Respondeo S. Thom. ut patet ex d. 18. sect. 5. §. 2. sæpe dicere, quod ad rectè moraliter operandum requiratur certitudo, non quidem omnimoda, sed congrua materiei morali, quæ excludit quidem prudentem, non autem imprudentem formidinem: ergo dum S. Thom. requirit judicium certum de honestate, unicè requirit judicium excludens tantum prudentem formidinem.

Ad 1. confirm. aliud est dubium, aliud formido peccati; operans cum dubio peccat, ut dixi, & ideo requiritur, juxta omnes, judicium certum de non peccato; operans autem cum imprudenti formidine non peccat; præsertim si ea per judicium prudentem de non peccato contemnatur.

Ad 2. dico prudentiam, ut sæpe dixi d. 18. N. includere veram prædictam, non autem necessariò veram speculative rationem; aliis nemo sequens judicium temerarium verum imprudenter operaretur; & nemo sequens invincibilem errorem operaretur prudenter.

Dices: Prudenter opinans non potest errare, nam nullus errat per prudentiam, nec virtute malè utitur: ergo ut quis sit certus se rectè agere, præter judicium probabile necessariò eget judicio reflexo certo. Distinguo antecedens: errare speculative, nego; errare diffinando se regulis morum, concedo: sæpe enim dixi, tum quod prudentes sæpe prudenter errant; tum quod imprudentes sæpe verum temerè dicant; & nego consequentiam; quia ipsum judicium probabile est quidem speculative probabile de peccato, & non peccato; attamen simul est practice certum, seu certitudine veritatis practice, & conformitatis cum regulis morum de non peccato.

Objicies 9. Ultimum dictamen de non peccato, aut honestate excludere debet omnem malitiæ apparentiam: opinio probabilis non excludit; ergo præter hanc necessariò est aliud judicium saltem moraliter evidens exclusivum omnis apparentiæ malitiæ. Confirmatur 1. quia adhuc dato, quod opinio

opinio practica probabilis sit per se ipsam
iudicium moraliter certum de non peccato;
attamen quia hoc iudicium non opponitur
formidini peccati, nec excludit iudicium re-
flexum dictans, quod operari cum formidine
peccati sit peccatum; ideo non satis erit ad
fine peccato operandum. Secundò, quia
non licet se exponere periculo probabili
peccandi; sed nisi operans sit certus de non
peccato, exponit se illi, nam est etiam pro-
babile se peccare; ergo. Tertiò, quia nisi
dictamen conscientiae sit certum, erit con-
iungibile cum hoc actu, *Fortè hic, & nunc*
Deo displiceo, & per talem actum pecco; sed
operari cum hac formidine est intrinsecè
malum; ergo.

N. Sed contra; quia nimis probat: Vt enim
208. Reflexitæ requirunt moralem non peccati
evidentiam, ne quis peccet; ita alii cum
Jansenitis requirunt physicam, aut meta-
physicam non peccati evidentiam, ne quis
peccet: ergo vel satis est certitudo moralis
de non peccato excludens omne dubium, &
formidinem prudentem peccati; vel si ea
non est satis, nec satis erit moralis evidentia,
sed necessaria erit physica, aut metaphysica
non peccati evidentia, ne quis peccet. In
forma distinguo maiorem: Vltimum de non
peccato, aut de operationis honestate dicta-
men excludere debet omnem prudentem
malitiæ apparentiam, concedo; impruden-
tem, nego maiorem: & distinguo mino-
rem: Opinio probabilis non excludit im-
prudentem, concedo; prudentem, nego
minorem, & consequentiam. Dico enim
satis esse, ut ultimum conscientiae dictamen
sit prudenter certum, & prudenter dictans
hoc opus non esse peccatum, aut esse hone-
stum, seu, quod idem est, sit certum certi-
tudine excludente omnem peccati conscien-
tiam, & dubium: sed omne iudicium certò
probabile de non peccato est per se ipsum
formaliter prudenter certum certitudine
excludente omne dubium, & conscientiam
peccati; ergo satis est, ut ultimum dicta-
men sit invidens, adeoque certò proba-
bile.

N. Ad 1. confirm. dico, quod iudicium cer-
209. tò probabile de non peccato, cum sit essen-
tialiter per se ipsum bona fides non peccati,
excludat tum prudentem peccati formidi-
nem, tum illud iudicium reflexum, quod
operari cum prudenti peccati formidine sit
peccatum; immò tale iudicium reflexum de
prudenti formidine tunc est impossibile,
cum tunc non habeat prudentem peccati
formidinem.

N. Ad 2. dico cum S. Thom. P. Suar. d. 32.
210. Tom. III.

de Poenit. P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 8. P. S. Tho.
Palao tom. 1. tr. 2. d. 2. pu. 9. n. 3. P. Muniessia
stim. 2. non esse peccatum exponere se peri-
culo peccati, alias nullus esse posset iudex, P. Mun-
miles, &c. sed tantum exponere se periculo
proximo imprudenter; nemo autem sequens
certò probabilem exponit se imprudenter
periculo peccati: & nego minorem, quod
si est probabile me non peccare, sit etiam
probabile me peccare; non enim simul ha-
beo duò iudicia probabilia, unum de non
peccato, aliud de peccato.

Ad 3. ait P. D. Thyrsus disp. 10. num. 122. N.
quod formido compatibilis cum opinione
non sint illi actus, *Fortè pecco: Fortè actus non*
licet, & Deo displicet; sed isti, *Non repugnat*
hoc esse illicitum: Possibile est hoc aliter esse, ac
judico; quia de opinionis essentia est tantum
id, quo differt à scientia, nempe ipse assen-
sus de objecto, & assensus de non repugna-
tia ad oppositum. Sed contra, ait P. Muniessia
stim. 2. n. 53. tum quia non satis constituitur
opinio per id tantum, quo differt à scientia,
sed etiam per id, quo ab omni non opinione
differt: tum quia cum actualis formido non
sit de essentia opinionis, nullus ex dictis
actibus, quomodocumque exponantur, erit
essentialis opinioni. Subdit num. 54. tò *Fortè*
res aliter est, ac opinor, non dicere puram pos-
sibilitatem aliter essendi, sed etiam motivum
aliquod suavisum timoris, ne aliter sit, ac
judico. Demum negat eos actus cum con-
scientiae dictamine incompatibiles esse; etsi
enim iudicans probabiliter contractum li-
cere, cognoscat, non tantum esse verum,
quod possit non esse licitus, sed etiam, quod
dentur aliqua motiva suavisia, quod non sit
licitus; attamen relativè ad motiva prepon-
derantia, ob quæ affirmat licitum, contem-
nuntur prudenter ut levia. Hæc P. Muniessia.
At ego dico, tum quod de essentia opinionis
non sit actualis formido; ergo illi actus non
sequuntur necessariò opinionem; tum quod
etsi possibiles sint cum opinione prudenti de
non peccato, sunt tamen formido impru-
dens, quæ optimè stat cum certitudine de
prudenti cum non peccato adhæsione, &
cum peccato repugnantia.

Dices: Formido peccati est conscientia
peccati: ergo opus positum sub iudicio mo-
raliter tantum certò de non peccato, quia
ponitur cum formidine peccati, adeoque
cum conscientia peccati, erit peccatum. Resp.
tunc tantum formidinem peccati esse con-
scientiam peccati, quando non unitur iudi-
cio prudenti de non peccato; si autem uni-
tur, tunc formido peccati non est conscien-
tia peccati, quia in eo casu formido est im-
prudens.

Lij

prudens.

prudens, immò expellitur per prudens de non peccato, aut de honestate iudicium, ut dicam *sect. seq.*

SECTIO VI.

Alia Adversariorum argumenta pro necessitate evidentia reflexa.

§. I.

Eo quia iudicium directum est sepe falsum.

SUMMARIUM.

Obiectio: quia iudicium moraliter certum est sepe falsum, n. 213.

Et est impossibile cum formidine, adeoque necessarium evidens reflexum, ib.

Dico ab omni Catholico solvendum, n. 214.

Iudicium reflexum est regula immediata iudicii probabilis, non operationis, adeoque inutile, ibid.

Iudicium moraliter certum potest esse speculative, non practice falsum, ib.

Diffamen conscientie quid debeat excludere? n. 215.

Formido peccati divisa ab omni iudicio prudenti de non peccato est conscientia peccati, non unita. Cur? n. 216. 217.

Si actualis falsitas speculativa, insita iudicio inculpate erroneo excusatur a peccato, cur non excusabitur probabilitas falsitatis speculative unita iudicio certo probabilis de non peccato? n. 218.

Bona fides non potest esse practice falsa, sed speculative, ib.

Implicat, ut peccet eam sequens, ib.

Obiectio: quia bona fides non peccati stat cum hoc iudicio reflexo, operari cum formidine peccati est peccatum. Et quia conscientia probabilis est dubia, n. 219.

Dico bonam fidem esse cum eo iudicio reflexo impossibilem, n. 220.

Immo adhuc dato, quod impossibile sit, nil inde, n. 221.

Operari cum formidine prudenti peccati est peccatum, non cum imprudenti, ib.

Omnis certo probabilis est prudens persuasio non peccati formaliter, & intransitive, ib.

Opinio probabilis non est dubia, n. 222.

Quid dubium positivum, quid negativum? ib.

Quid dubium in genere? ib.

Quomodo differat a perplexitate? ib.

Fagnanus imponit, quæ non dicimus, n. 223.

Obiectio: quia omne iudicium moraliter certum est fallibile, n. 224.

Si ad securitatem non satis est certitudo moralis, nec evidentia, n. 225.

Bona fides potest esse speculative falsa de obiecto remoto, n. 226.

Opinio probabilis est certo prudenter conformis legi Dei, n. 227.

Oppones 1. Omne iudicium pure moraliter certum potest esse re ipsa falsum; ergo opus sub eo elicatum esse potest formaliter illicitum; ergo præter iudicium probabile directum, necessarium est aliud evidens reflexum de licentia ejusdem operis. Confirmatur 1. quia conscientia regens actionem honestam debet infallibiliter repræsentare veram honestatem, nisi enim hanc ita repræsentet, illud sequens poterit non operari honeste. Rursus ita debet veram honestatem infallibiliter repræsentare, ut tale iudicium per se ipsum certissime intellectum de honestate electionis, absque ulla oppositi formidine: sed omnis actus infallibilis ex objecto, & ex modo tendenti, excepta Fide, est evidens; ergo ultimum dictamen debet esse evidens. Secundo, quia si non sit evidens, proponet obiectum cum aliquâ formidine peccati; ergo operantem non reddet omnino securum de non peccato; immò operabitur cum conscientia peccati: si enim non sit evidens, non excludet iudicium saltem reflexum dictans, quid operari cum formidine peccati sit peccatum; ergo ad recte operandum satis non est iudicium moraliter tantum certum de non peccato.

Sed contra 1. quia est ab omni Catholico solvendum, ut dixi *sect. 5. §. 2.* probetur enim, quod invincibilis error honestatis, aut non peccati, non tantum non honestet actum, quin nec a peccato formali excuset actum sub eo errore elicatum. Probat 2. quod ad recte operandum non tantum satis non sit certitudo moralis, sed nec evidentia moralis, adeoque metaphysicam de non peccato, aut de honestate evidentiam requiri, ut quis sine peccato, aut honeste operetur; nam cum iudicio moraliter evidenti de non peccato, aut de honestate stat contingentia oppositi. Probat 3. nec satis esse iudicium reflexum de licito usu opinionis probabilis, aut probabilioris, quia, ut dixi, una ex præmissis, ex quibus illud iudicium reflexum deducitur, est ad summum moraliter tantum certum, non autem moraliter evidens. Quis enim dicat hanc præmissam, *Licet sequi quamlibet certo probabilem*, ex qua hoc iudicium reflexum deducitur, ergo licet hanc sequi, esse moraliter evidenti? Multo minus quis hanc præmissam, *Licet tantum sequi probabiliorem*, ex qua hoc iudicium reflexum inferatur, ergo licet hanc sequi, dicet moraliter evidenti? Ergo argumentum probat non satis esse iudicium reflexum. Adde, etiam dicitur,

retur, quòd sit moraliter evidens hoc iudicium reflexum; *Ergo licet sequi opinionem probabilem, aut probabilioris dictantem ut licitam volitionem pingendi die festo*, hoc tamen iudicium reflexum non est regula immediata volitionis pingendi: regula enim immediata est ipsum iudicium probabile, aut probabilius, nempe, *Licita est volitio pingendi die festo*; sed ad summum dictum iudicium reflexum erit regula immediata ipsius iudicii probabilis, aut probabilioris, seu liciti usus sequendi iudicium probabile, aut probabilius dictans licere volitionem pingendi die festo, ut dixi *sect. 4.* In forma distinguo: Iudicium moraliter tantum certum potest esse falsum speculative, concedo; practice, nego antecedens, & consequentiam, nempe, quod opus ut elicited sub eà bonà fide non peccat, aut honestatis possit esse formaliter illicitum.

N. 215. Ad 1. confirm. dico, quòd dictamen conscientie debeat ita clare representare non peccatum, aut honestatem, ut ratione suae claritatis excludat, tum omne dubium, tum omne iudicium directum, aut reflexum peccati, aut non honestatis; tum omnem prudentem peccati, aut non honestatis formidinem: ut autem tale sit, satis est, ut sit moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum, aut ad honestatem adhaesionis. Juxta me autem, ut scripsi probavi *d. 18. sect. 8.* omne iudicium certò probabile de non peccato, aut de honestate est per se ipsum formaliter certum dicta certitudine; est enim per se formaliter bona fides non peccati, aut honestatis exclusiva omnis iudicii, & dubii, & prudentis formidinis de peccato; non autem necesse est, ut sit certum certitudine ortà ex evidentia de honestate, per quam evidentiam omnis formido peccati, etiam imprudens, excludatur. Immo talis evidentia, sive directà, sive reflexa, est impossibilis: directà plerumque, quia plerumque honestas operationis exequendae est inevidens; reflexa semper, quia semper nititur praemissae, quae non est moraliter evidens.

N. 216. Ad 2. dixi, quòd operari cum formidine peccati divisà ab omni iudicio prudenti de non peccato, sit peccatum, quia est operari cum conscientia peccati: talis enim formido peccati divisà à iudicio certò prudenti de non peccato est saltem dubium peccati: operari autem cum formidine peccati contemptà à iudicio certò prudenti de non peccato, non est operari cum dubio, aut conscientia peccati: ergo cum, per me, omne iudicium purè moraliter certum, seu cer-

Tom. III.

tum tantum certitudine prudentis de non peccato, persuasionis expellat vitaliter per se ipsum omnem prudentem peccati formidinem, eo ipso omne tale iudicium per se ipsum essentialiter pugnat non tantum cum conscientia directà peccati; (nam si habeo hoc iudicium certò prudens, *Non est peccatum*, repugnat, ut simul habeam iudicium oppositum directum, *Est peccatum*) sed etiam repugnat cum conscientia reflexà peccati; si enim habeo hoc iudicium prudens, *Non est peccatum*, quomodo habere possum hoc iudicium reflexum, *Est peccatum sequi iudicium prudens de non peccato*, cum sit evidenter falsum, & ei assentiri non possum?

Hinc falsum est, quod ait P. D. Thyrsus N. *dist. 10. n. 38.* qui exponens formidinem ait, 217. vel nihil est, quam cognitio, quae is, qui iudicat rem esse licitam, cognoscit aliquid esse argumentum pro parte contraria; vel nihil aliud est, quam aliqua apparentia veritatis pro parte contraria, quae tamen apparentia non vehementer impellit ad assensum, nam vincitur à preponderantia motivi oppositi, vi cuius resolvit dubium, & iudicavit rem esse licitam. Hæc P. D. Thyrsus. Sed contra; quia formido potest etiam esse ex motivo præponderante, cum quo, si adit iudicium prudens de non peccato, ut potest juxta nos adesse, adhuc dabitur formido.

N. 218. Dices: Bona fides non peccati est inevidens; ergo esse potest suo objecto difformis; ergo opus sub eius directione elicited potest esse formaliter illicitum. Sed contra; quia probat, quòd invincibilis error peccati non excuset à peccato formali opus ut sub eo elicited, quia error ille est objecto suo difformis. Si igitur actualis difformitas speculativa iudicii erronei cum suo objecto enuntiato non facit actum tendentem in illud objectum esse practice difformem regulis morum, multò minùs probabilitas ejusdem difformitatis speculativæ, insita iudicio probabili, cum suo objecto enuntiato faciet actionem sub eo iudicio probabili de non peccato positam, esse peccatum. In forma distinguo consequens: potest esse suo objecto difformis speculative, & in representando, concedo; practice, & directive regulis morum, juxta quas dirigit opus, nego consequentiam. Bona fides non peccati potest esse falsa speculative, quatenus opus, quod dicit licitum, potest in re esse illicitum; non tamen potest esse falsa practice, nam eo ipso, quod prudenter dictat tale opus licere, est conformis regulis morum dictantibus, omne prudenter licitum, licere, adeoque se & opus à se directum iisdem regulis

L. iij

regulis

regulis conformatur. Quare evidenter impli-
cat, ut opus a tali bonâ fide, etsi in re spe-
culativè falsâ, directum, sit formaliter illi-
citurum, cum de ratione peccati formalis sit, ut
sit contra dictamen conscientie; illud autem
opus est juxta prudens conscientie dictamen.

N. 219. Oppones 2. Bona fides honestatis, seu
prudens persuasio non peccati licet pugnet
cum hoc judicio directo peccati, *Est pecca-
tum*, non tamen cum hoc reflexo, *Operari
cum formidine peccati, est peccatum*: ergo no-
stra certitudo prudentis de non peccato per-
suasionis stat cum conscientia peccati, quia
stat cum eo judicio reflexo. Confirmatur:
quia omnis opinio probabilis est dubia: ergo
omnis conscientia probabilis est conscientia
dubia: ergo omnis opinio probabilis est con-
scientia peccati, quia omnis conscientia du-
bia peccati, est conscientia peccati.

N. 220. Sed contra 1. quia, ut dixi, bona fides non
peccati per se ipsum excludit non tantum
omne judicium directum de peccato, & om-
nem prudentem apprehensionem suavisam
peccati, seu omnem prudentem peccati for-
midinem, sed etiam contemnit omnem im-
prudentem peccati formidinem; immò ex-
cludit etiam omne judicium reflexum pec-
cati. Nam bona fides non peccati est judi-
cium, quo intellectus judicat saltem æqui-
valenter, quod non obstante eâ peccati ap-
prehensione, seu formidine, *Hoc opus non sit
peccatum*: ergo ea bona fides non peccati est
impossibilis cum judicio reflexo peccati.

N. 221. Contra 2. quia licet bona fides non pec-
cati composibilis esset cum hoc judicio re-
flexo, *Operari cum formidine peccati est pec-
catum*, nil contra me, quia suo argumento
tenentur Adversarii. Quæro enim, an cum
bonâ fide probabiliori non peccati composi-
bile sit illud judicium reflexum? Rursus
quæro, an cum judicio reflexo delicto usu
opinionis probabilis, aut tantum probabi-
lioris, composibile sit hoc aliud judicium
reflexum, aut formido, *Sequi opinionem pro-
babilem, aut probabiliorem fortè non licet*? Er-
go ab omnibus solvendum. Nil ergo con-
tra nos, adhuc dato, quod hoc judicium re-
flexum, *Operari cum formidine peccati, est
peccatum*, sit componibile cum bonâ fide
non peccati. Vel enim sensus est, *Operari
cum formidine prudenti peccati, est peccatum*;
tunc autem tale judicium est de subiecto
non supponente; nam præsentè bonâ per-
suasione non peccati, non stat prudens for-
mido peccati: vel sensus est, *Operari cum
formidine imprudenti peccati est peccatum*: hoc
autem est falsum: ut enim ad rectè creden-
dum fide Divinâ satis est talis certitudo actui

fidei insita, quæ omnem prudentem, non
verò imprudentem mysteri credendi formi-
dinem excludat: ita ad rectè moraliter ope-
randum satis est talis certitudo non peccati
in ipso actu judicii, quæ omnem pruden-
tem, non autem omnem imprudentem pec-
cati formidinem excludat: ergo cum omnis
opinio practica certò probabilis sit essentia-
liter prudens persuasio non peccati, adeo-
que sit impossibilis tam cum peccato,
quàm cum prudenti judicio, aut prudenti
formidine peccati, eo ipso satis erit ad rectè
moraliter operandum.

Ad confirm. nego antecedens, quod opinio
nō probabilis sit dubia, nam dubium 10. q. 12.
nere est suspensio voluntaria omnis judicii
de re proposita. Si suspendatur omne judi-
cium circa quæstionem propositam, qua
deficit omne motivum suavisum alicuius,
erit dubium negativum: si autem quia mo-
tiva proposita judicantur per actum refle-
xum insufficientia, erit dubium positivum:
nam dubium strictè tale (ait P. Teril. q. 1. ad
34. & 50. & Herinc. tom. 2. d. 4. n. 30.) præter
suspensionem omnis judicii circa rem pro-
positam dicit aliquod judicium reflexum
formale, aut virtuale de insufficientia mo-
tivorum ad judicandum unam partem rei
propositæ, præ aliâ parte: ita Catholicus
sæpe suspendit omne judicium circa myste-
rium, nec tamen dubitat, etsi contra ejus
fidem insurgant varix tentationes; non im-
quàm dubitat, quia non habet judicium re-
flexum de insufficientia motivi ad creden-
dum. Vide P. Ripal. d. 2. de Fide scilicet 3. C.
de Lugo d. 6. scilicet 1. P. Ovid. P. Hurt. P.
Bernal: ergo cum in nostro casu detur alien-
sus certò probabilis circa rem propositam,
eo ipso opinio probabilis non est dubia.
Quod si quærat, quomodo perplexitas
differat à dubio: dico, quod licet omnis con-
scientie perplexitas sit dubium, non tamen
omne dubium est perplexitas: quapropter
perplexitas consistit in duplici æquivalenti
apprehensione suavisæ malitiæ, quæ appre-
hensio conjuncta cum carentiâ motivi in-
ducentis ad judicium victoriosum (ut bar-
bare loquar) ejus apprehensionis, causat cum
intellectus irresolutionem.

Hinc deduc, quàm immerito Fagnanus N.
in caput Ne innotaris n. 175. dicat Probabi-
listas docere licitum esse operari cum con-
scientiâ speculativè dubia; si enim de tali
speculativè dubiâ sit sermo, omnes negant;
unicè enim docent, & docemus licitum esse
operari cum judicio speculativè probabili,
seu incerto de non peccato: addunt reliqui
Probabiliste, si tamen ad sit judicium morali-
ter

liter evidens, aut certum reflexum de licito usu opinionis probabilis, ut rectè P. Moya *tom. 1. tr. 1. qu. 6. num. 41.* quod iudicium reflexum certum dicunt esse ultimum dictamen conscientiae, contradictoriè oppositum conscientiae dubiae; etsi nos huius iudicii reflexi necessitatem negemus, contenti ipsa opinione probabili, cum sit iudicium certò prudens de non peccato, excludens omnem conscientiam peccati dubiam. Sed de hoc infra. Hoc scio, Caramuelem in Apolog. n. 8. pag. 5. dicere, quòd Fagnanus plura imponat Theologis, quae numquam somniantur, ut vel sic apud indoctos eam gloriam habeat, quam apud doctos se habiturum desperat. Reverà tamen non potest in pluribus non laudari etiam a doctis.

N. 224. Oppones 3. Bona fides honestatis potest esse falsa; ergo si falsa sit, opus ab eà asseratum ut licitum, erit peccatum. Confirmatur; quia nullum iudicium de honestate fallibile potest esse recta regula operationis: sed omne iudicium etsi moraliter certum certitudine prudentis ad non peccatum adhaerentis est fallibile, & saepe falsum; ergo nullum tale iudicium esse potest recta regula morum.

N. 225. Sed contra; quia hoc saepe retorsit, tum paritate erroris invincibilis, qui saltem est recta negativa regula morum, quatenus excusat à peccato formali; tum instantià ineluctabili; nam etiam iudicium reflexum, etsi moraliter evidens, potest esse falsum; immò iudicium illud reflexum numquam est moraliter evidens, cum alterutra praemissarum sit ad summum moraliter certa; ergo non poterit esse regula operationis: ergo vel falsus est iudicium moraliter certum de non peccato; vel si hoc non est satis, nec satis erit moraliter evidens, sed necessaria erit ut quis moraliter operetur, evidentia physica, aut metaphysica de qualitate actus, & objecti, quae plerumque est impossibilis, & sapit Janlenismum. In formà distinguo: Bona fides honestatis actus potest esse falsa speculative, quatenus difformis objecto remoto, quod purè speculatur, concedo; practice falsa, quatenus difformis suo objecto proximo, nempe actui, quem juxta morum regulas dirigit, nego, antecedens: & distinguo consequens: ergo si sit falsa speculative, actus sub eà elicitus erit peccatum formale, nego; si practice, erit peccatum formale, concedo consequentiam. Meminerit lector, quòd opinio practica, si sit certò probabilis, erit practice vera, etsi eadem opinio practica possit esse speculative falsa; si autem non sit certò probabilis, erit pra-

ctice falsa, etsi esse possit speculative vera. Quod regulat actionem est veritas practica opinionis, non autem speculativa, cum hac sit prius incerta.

Ad confirm. omisà ignorantia invincibilis retorsione, & iudicii reflexi instantià, 226. dico, quòd bona fides honestatis potest esse fallibilis speculative circa objectum, numquam tamen practice circa opus, quia dirigit voluntatem ad opus conformiter ad regulas morum. Nam, ut docui d. 5. & 6. loquens de errore invincibili, objectum voluntatis non tantum est honestas realis, sed etiam honestas invincibiliter apparens talis, adeoque proxima regula humanorù actuum, seu ultimum de non peccato, aut de honestate iudicium, non debet necessario esse nisi verum moraliter, & practice, seu opus conforme regulis morum, & iudicio juxta eandem dirigenti.

Dices: Opinio probabilis est indifferens, ut sit conformis, vel difformis; ergo non est iudicium moraliter certum. Sed contra est; quia ut opinio probabilis sit recta regula morum, non requiritur, ut testatur ipse P. Moya *tom. 2. qu. 9. num. 57.* ut sit conformis suo objecto ut est in re, sed satis, ut ejus objectum judicetur prudenter conforme legi Dei; atque adeo opinio probabilis est quidem indifferens, ut sit conformis, vel difformis legi Dei; nam eo ipso quòd prudenter proponit tale objectum esse legi Dei conforme, eo ipso ipsa opinio practica certò probabilis est prudenter conformis eidem legi. Hec, paucis mutatis, P. Moya, quae si rectè intelligantur, solvunt omnia, quae ab eodem, & ab alijs trahuntur.

S. II.

Et quia iudicium probabile non potest esse moraliter certum de non peccato.

S U M M A R I U M.

Eadem vel non sunt contra nos, vel sunt contra omnes Probabilistas, n. 229. 230.

Immo sunt contra illum, n. 232. 233.

Discrimen inter meam, & Fagnani sententiam, n. 234.

Mea certitudo moralis est de veritate practica, ibid.

Certitudo moralis de veritate speculativa plerumque implicat, n. 235.

Obiectio ex P. Eliz. quia formido peccati est notitia peccati, adeoque non satis bona fides, quia cum hac sit formido, n. 236.

Ut detur malitia obligatorie retrahens, non satis in apprehendatur peccatum, sed necesse, ut absit iudicium prudens de non peccato, n. 237.

Ad

Ad conscientiam peccati non satis cognitio peccati, ib. & n. 238. 239. 240.

Materia materialis transit in formalem; si cognoscatur, & desit iudicium prudens de non peccato; non vero si cognoscatur, & hoc adsit, n. 241.

Quid necesse ad conscientiam peccati à n. 236. ad 241.

Arguit P. Eliz. quia si bona fides non peccati est moralis certitudo non peccati, homo erit securus de sua justificatione, n. 242.

Et quia sicut nemo est certus de digna sumptione Eucharistiae, ita nemo de non peccato, ib.

Offendo ab omnibus solvendum, n. 243.

Viri eximia virtutis habere possunt moralem certitudinem de gratia; nam Tridentinum unice negat certitudinem fidei absque revelatione, n. 244.

Aliud, quod sciam me nunc non peccare, aliud quod numquam peccaverim, n. 246.

Cur certitudo moralis de statu gratiae regulariter repugnet, ib.

Certus se non indigne sumere, non ideo per hoc, quod non indigne sumit, dici potest, quod sit certus de statu gratiae, n. 247.

DD. tuentes non satis non conscientiam mortalis pro communione quotidianam, ib.

Meum iudicium de dispositione communionis quotidiane, ib.

Innoc. XI. ib.

Non debet certitudo actus reflexi taxari per certitudinem directi, sicut veritas reflexi non taxatur per veritatem directi, a n. 248. ad 252.

Hinc possum esse metaphysicè certus reflexe me non peccare sequendo dictamen purè moraliter certum de non peccato, n. 248. 249.

Aliud obiectum conscientia specificativè, aliud reduplicativè sumptum, n. 252. 253.

N. 228. Fagn. **O**ppones 4. autoritates, & rationes, quibus Fagnanus, & alii Anti-Probabilistae utuntur, si non urgent contra Probabilistam Reflexistam asserentes iudicii reflexi de licito usu opinionis minùs probabilis necessitatem, ut quis sine peccato operetur, militant saltem contra nos docentes, quod iudicium practicum certò probabile applicet ultimo voluntatem: ergo ad rectè operandum, præter iudicium directum probabile, necessarium est aliud reflexum moraliter certum de licito opinionis probabilis usu applicans ultimo voluntatem ad operandum.

N. 229. Scio quod P. Moya tom. I. tr. I. qu. 6. n. 38. dicat omnia adducta à Fagnano contra Probabilistam militent tantum contra unum, aut aliud Modernum tuentem, quod iudicium

probabile practicum applicet ultimo voluntatem; atque adeo contra nos militent; non autem contra torrentem Probabilistarum docentium licitum sequi opinionem probabilem, addito alio iudicio moraliter certo de licito usu opinionis probabilis; sine quo iudicio ne quidem sequi licebit minus tutam, et si probabiliorem. Hæc P. Moya.

Sed contra 1. quia argumenta Fagnani vel nihil contra nos, vel contra omnes Probabilistas probant: quia iudicium moraliter certum admissum à Reflexistis tanquam necessarium non dirigit immediate voluntatem ad opus dictatum ab ipsa particulari opinione probabilis, ex. gr. ad volitionem picturæ die festo; sed unice dirigit immediate ad volitionem sequendi opinionem probabilem: volitio autem utendi, seu sequendi opinionem probabilem, & volitio pingendi sunt objecta omnino diversa. Rursum illud iudicium reflexum supra licitum probabilitatis usum nititur præmissæ à nobis admittæ ut moraliter certæ, nempe, licet sequi opinionem minùs probabilem, & à Pagnano negatæ ut falsæ: ergo Fagnani argumenta vel non sunt contra nos, vel sunt contra Probabilistas Reflexistas.

Contra 2. quia argumenta Fagnani sunt contra eundem; vti enim admittit tamquam regulam formalem immediatam necessariam ad rectam volitionem iudicium aliud reflexum de necessitate omitendi minùs tutam minùs probabilem, & sequendi tutiorem, aut probabiliorem; vel vult ipsum iudicium probabilis, aut veritas circa tutius esse regulam immediatam rectæ volitionis? Non primum; tum quia idem iudicium reflexum est evidenter, aut saltem certò moraliter falsum juxta nos; tum quia non dirigit volitionem non pingendi, sed electionem tutioris, aut probabilioris. Non secundum; quia si, juxta Fagnanum, iudicium minùs probabile, quia est incertum, non est regula, neque probabilis, quia est incertum, erit regula.

Contra 3. quia sicut Fagnanus docet, N. 232. quod ex probabilibus generari possit iudicium moraliter certum speculativè de honestate actus; ait enim, Si rationes probabiles sint plures, & tanti ponderis, ut intellectus illis sine ulla formidine acquiescat, & iudicet rem ita se habere, hæc est moralis certitudo, quæ sufficit ad rectè operandum: & sicut Probabilistæ Reflexistæ dicunt, quod ex hoc duplici motivo possessionis libertatis, & ignorantie invincibilis de objecti veritate, deduci possit iudicium moraliter certum reflexum de licentia operationis, quomvis

ea motiva sint tantum probabiliora: cur non etiam ipsa opinio probabilis, licet nixa motivo probabili, possit per se esse moraliter certa, certitudine excludente omne peccatum, seu certa certitudine prudentis ad non peccatum adhesionis? hanc enim certitudinem prudentis ad non peccatum adhesionis voco ego certitudinem moralem de veritate practica.

N. 233. Fagnan. Contra 4. quia idem Fagnanus requirit iudicium speculative certum de honestate actus in se, excludens opinionem probabilem; hoc autem iudicium est plerumque impossibile; immo docet, quod illud iudicium speculative moraliter certum de honestate actus secundum se excludat opinionem etiam probabiliorem; sed illud iudicium non potest esse certum, quia nititur motivis probabilibus, ut docet *num. 99.* ergo vel non est certum, vel si potest esse certum, est nixum motivo probabili, ita etiam iudicium reflexum de licito usu minus probabilis, est nixum motivo probabili sumpto a possessione libertatis, & ab ignorantia invincibili poterit, juxta Probabilistas Reflexistas, esse moraliter certum, ut recte ostendunt M. de Prado, & P. Moya *tom. 1. tr. 1. qu. 6. a. n. 36.* immo ipsa opinio probabilis poterit esse moraliter certa certitudine practica prudentis ad non peccatum adhesionis; non certitudine speculative de honestate actus, & objecti secundum se.

N. 234. Fagnan. Dices: Si requiritur, juxta me, iudicium moraliter certum, non differt a Fagnano, qui idem requirit. Sed contra; quia discrimen est palmare, nam Fagnanus requirit iudicium moraliter certum de speculative veritate actus, & objecti, ita ut actus, & objectum ita sint in re, ut sunt in mente; & ita in mente ut in re; quod iudicium plerumque implicat in incertis, nam de his raro habemus certitudinem moralem de speculative veritate: ego autem requiro iudicium certo probabile de honestate actus, & objecti ut sunt in re; eo autem ipso, quod est certo probabile, est moraliter certum de veritate practica, seu de conformitate iudicii, actus, & objecti cum regulis morum. Quare mea certitudo moralis est certitudo de veritate practica, seu de conformitate iudicii, actus, & objecti ut substant ei iudicio cum regulis morum: at certitudo Fagnani, Merendæ, Ricci, Mercori est de speculative veritate, seu speculative conformitate iudicii cum objecto ut est in re. Rursus mea certitudo est certitudo prudentis ad non peccatum adhesionis: at certitudo Adversariorum est conformitas in representando objectum ut

est in re: immo eorum certitudo est in hinc inde incertis plerumque impossibilis; mea autem toties habetur, quoties quis est certus de probabilitate opinionis.

Instabis ex Fagnano *n. 55. & n. 112.* non N. esse difficile habere moralem certitudinem de omni agibili. Sed contra ait Caram. in Apologem. *num. 19.* Lepidissima responsio! Scribat igitur moralium certitudinum librum, & cessabit contentio. Hoc ego scio, quod post Alexandrum VIII. sufficit probabilissima. Rursus scio ex eo principio, quod, ut quis bene moraliter operetur, necessaria sit certitudo de speculative veritate objecti, seu de honestate objecti ut est in se, deduci hæresim Janenii, quod Deus impossibilia jubeat; impossibile enim est habere speculativam certitudinem de veritate omnis actus, & objecti ut sunt in se.

Oppones 5. Cum bona fide honestatis stat N. formido peccati; ergo notitia obligatorie retrahens a peccato; ergo conscientia peccati. Confirmatur 1. quia conscientia peccati non est nisi notitia manifestans inhonestatem talis objecti: sed quoties adest formido peccati, adest ea notitia: ergo quoties adest formido peccati, adest conscientia peccati. Secundo: Qui timet peccatum, & vult operari, eo ipso formaliter peccat: sed sequens bonam fidem honestatis cum formidine peccati, timet peccatum, & vult operari, immo operatur sequendo eam bonam fidem; ergo eam sequendo peccat formaliter. Tercio, eo ipso quod adest formido peccati, eo ipso peccatum per sui formidinem actu cognoscitur: ergo eo ipso voluntas ponit opus cognoscens ejus malitiam; ergo illud ponendo peccat formaliter, etsi bona fide credat esse licitum. Ita P. Eliz.

Sed contra; quia, ut dixi *d. 5. & 6.* ut opus N. elicited sit formaliter illicitum, non satis est, ut re ipsa sit tale, sed necesse est, quod cognoscatur ut tale per notitiam obligatorie retrahentem ab illo, seu per notitiam proponentem debitum omittendi tale opus. Rursus hic docui, quod ut detur notitia obligatorie retrahens, seu conscientia peccati, non satis est, ut apprehendatur malitia, sed necesse, ut non detur iudicium prudens de non malitia; adeoque si cum ea notitia malitiæ detur iudicium certo prudens de non peccato, seu bona fides, eo ipso tunc non dabitur conscientia peccati, seu notitia obligatorie retrahens ab opere. In forma distinguo antecedens: Imprudens formido peccati, concedo; prudens, nego antecedens, & consequentiam ob dicta.

N. Ad 1. confirm. nego maiorem; nam ad con-

conscientiam peccati non satis est notitia proponens malitiam in tali opere, sed præterea debet non dari iudicium prudens non peccati; in casu autem nostro adest, ut suppono, prudens non peccati iudicium.

N. 239. Ad 2. distinguo maiorem: Qui timet peccatum, & caret omni iudicio prudenti non peccati, peccat formaliter, si operetur, concedo; qui timet peccatum, & habet prudens non peccati iudicium, peccat formaliter, si operetur, nego maiorem; quia talis timor est imprudens.

N. 240. Ad 3. patet: Ut quis peccet, non satis est, ut ponat opus cognitum ut illicitum, sed ita cognitum ut illicitum, ut careat iudicio prudenti, quod sit licitum: in casu autem nostro, etsi apprehendatur malitia, quia tamen habeo prudens de non malitia iudiciū, excludens omnem prudentem, & contemnens eam imprudentem malitiæ apprehensionem, consequenter ponens illud opus iudicatum prudenter licitum, etsi imprudenter apprehensum ut illicitum, non peccat, nec potest formaliter peccare.

N. 241. Dices: Malitia materialis transit in formalem per cognitionem; ergo tunc ponitur opus formaliter illicitum. Distinguo: per cognitionem cum carentiā iudicii prudentis de non malitiā, concedo; per cognitionem iunctam prudenti iudicio de non malitiā, nego antecedens, & consequentiam. Constante ergo tenendum, quod ut detur conscientia peccati, aut cognitio obligatoriē retrahens, aut notitia proponens obligationem omittendi illud opus, aut prudens peccati formido, (sunt enim omnia synonyma) debet semper non dari iudicium prudens de non peccato; quod si hoc detur, eo ipso non dabitur conscientia, nec formido prudens peccati, nec notitia obligatoriē retrahens ab eo opere.

N. 242. Oppones 6. Si bona fides honestatis, aut non peccati est moralis certitudo non peccati, sequitur, quod homo erit non tantum de non peccato, sed etiam de sua iustificatione securus, quod est contra Apost. dicentem, *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*; & contra Scripturam sæpe clamantem nos peccare, dum putamus recte agere; & contra Tridentinum sess. 6. cap. 9. 12. 13. & can. 14. & 16. ergo bona fides non peccati, & honestatis non est certitudo moralis, essentialis cum non peccato connexionis, & infallibilis cum peccato oppositionis. Confirmatur ex eodem P. Eliz. lib. 3. qu. 2. §. 4. Qui non potest esse certus, quod digne sumat Eucharistiam, nequit esse certus de non peccato: sed nullus est certus

de digna Eucharistie sumptione; ergo nullus est certus de non peccato. Maior probatur; quia digna Eucharistie sumptio est certitudo non peccati. Hoc argumentum eo magis urget, quod, iuxta nos, sit reflexe metaphysicè evidens, quod sequens certò probabilem non possit peccare; si autem reflexe metaphysicè evidens est, quod opus ut elicitum sub bonâ fide honestatis sit formaliter licitum, eo ipso homini erit metaphysicè evidens propria iustificatio.

Sed contra; quia totum hoc diluitur. 2. per totam, & est ab omnibus solvendum five Probabilistis, five Probabilioritis, five Tutoritis. Quæro enim, an sequens minus, aut magis probabilem, magisque tutam, habeat certitudinem, aut evidentiam, five directam, five reflexam de non peccato, adeoque de propria iustificatione? Si affirmant, ergo ad solutionem tenentur. Si negant, contra est; quia Probabilistæ volunt, quod ultimum dictamen conscientie, nempe iudicium reflexum, sit moraliter evidens, aut certum; similiter Tutoristæ, & Probabilistæ conveniunt cum sententiâ ferè omnium Theologorum, quod ultimum dictamen debeat esse certum de non peccato, ut ius docui d. 18. sess. 4. ergo argumentum contra omnes concludit; immò olet Janlenismum, quatenus probat invincibiliter putantem se non peccare, peccare formaliter: veniunt invincibiliter putans se non peccare est certus de non peccato, vel non est certus de non peccato? Si est certus de non peccato; ergo argumentum non concludit: si non est certus de non peccato; ergo non est de fide, quod sequens errorem invincibilem de non peccato non peccet: & ideo P. Eliz. ut aliàs notavi, apertè docuit accidere posse, ut formaliter peccet, qui cum bonâ fide, immò certitudine morali honestatis operatur, quod non puto sanum.

In formâ nego maiorem quoad utramque partem, & suppono ex Tridentino sess. 6. cap. 9. ut de fide, quod nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Hæc Tridentinum contra Hereticos iactantes quemlibet debere fide Divinâ credere se esse iustum coram Deo; hoc tamen non tollit, quin homo habere possit certitudinē quendam conjecturalem, quæ in multis est satis modica, quatenus lapsi in mortale probabiliter sibi suadent se esse satis dispositos ad recipienda Sacramenta mortuorum, & exinde arguunt se esse in gratiâ. Hoc certum, quod in viris eximie virtutis possunt adeo augeri conjecturæ, ut habeant certitudinem moralem.

Herine. morale. Vide Herincx tom. 2. d. 5. de *justif.*
qu. 6. per totam.

N. Hoc posito, nego iterum utramque par-
tem. Primam nego, quia etsi homo eviden-
ter metaphysicè reflexè sciat se non peccare
sequendo iudicium prudens de non peccato,
non ideo scit, se nullum per opera præce-
dentia commississe peccatum; ad summum
scit se nunc ponendo tale opus sub iudicio
prudenti de non peccato, non peccare; non
autem scit se nullum habere peccatum. Se-
cundam nego; quia si non scit se non habere
peccatum, multo minus scit se habere gra-
tiam habitualement. Si ergo nec evidentiam,
nec certitudinem habet de suâ innocentia,
quæ præter carentiam peccati in tali opere
includit carentiam omnis culpæ mortalis
sibi notæ, & ignotæ, multo minus scire po-
test se esse in gratiâ, quæ præsupponit om-
nis culpæ mortalis carentiam: ergo etsi
homo sit reflexè metaphysicè certus specu-
lative de suo non peccato in tali opere, non
ideo est certus de suâ omnimodâ innocentia,
& multo minus de suâ justificatione.

N. Ratio est; quia, ut sit metaphysicè certus
de suâ innocentia, debet esse metaphysicè
certus, quod omnia sua opera elicitâ fuerint
sub iudicio prudenti de non peccato, seu sub
bonâ fide non peccati, ita ut numquam pec-
caverit: aut si peccavit, debet esse meta-
physicè certus se perfectam habuisse contri-
tionem, aut attritionem cum Sacramento
Pœnitentiæ, aut Baptismi, quæ pendent ab
intentione Ministrum. Quis enim est meta-
physicè certus, quod perfectam contriti-
onem elicerit, aut quod Sacramenta mor-
tuorum, pendentia ab alienâ intentione, &
iurisdictione omnino ignotâ, ritè susceperit?
Hinc acutè, & exquisitè ad rem nostram
dixit Apostolus, se nullius peccati esse con-
scium, non tamen per non conscientiam
peccati esse justificatum, dividens carentiam
peccati à justificatione, & asserens primum,
& negans secundum: quomodo igitur Ad-
versarius ex non conscientia peccati infert
scientiam justificationis? præcipuè cum vix
accidere possit sine specialissimâ Dei assi-
stentia, ut quis sit metaphysicè certus, quod
in nullo totius vitæ suæ opere peccaverit,
immo semper sub iudicio prudenti non pec-
cati, aut bona fide honestatis operatus fuerit.
Quin toto hoc gratis dato, non erit meta-
physicè certus de suâ justificatione, & quod
elicerit actum supernaturaliter honestum,
qualis necessarius est, ut quis intra, aut ex-
tra Sacramentum justificetur, etsi esset me-
taphysicè certus se eliciisse actum hone-
stum. Ad ultimum dico nullibi Scripturam

docere, quod homo sciens se non peccare,
peccet formaliter, immò Scriptura, & Fi-
des docent oppositum, ut latè dixi d. 5. & 6.
omne enim peccatum debet esse liberum,
adeoque cognitum, vel in se, vel in sui
causâ.

Ad confirm. dico, quod ut quis *dignè*, id N.
est, sine peccato sacrilegii, Eucharistiam
sumat, satis est, ut invincibiliter putet se
esse in gratiâ; per hoc autem, quod invin-
cibiliter putet se esse in gratiâ, non ideo est
in gratiâ; ergo per hoc quod certus sit se
dignè, seu sine novo peccato Eucharistiam
sumere, non ideo certus est se esse in gratiâ,
ut benè P. Moya tom. 2. qu. 9. n. 32. & nos
supra *sect. 2.* Aliud igitur est certitudo de
non peccato, aliud de statu gratiæ: invinci-
biliter putans se esse in gratiâ, est certus se
non peccare sumendo Eucharistiam, non
tamen est certus de gratiâ. Addo, contra
aliquos Modernos facilantes nimia liberta-
te quotidianam Eucharistiæ sumptionem
respectu omnium, quatenus supponunt, ut
quis quotidie *dignè* communice, satis esse
non conscientiam peccati gravis; contra
quos disertè agunt G. de Lugo, P. Moya, C. de
P. Dicast. P. Carden. tom. 3. exponens au-
tem Innocentii XI. Bullam de Communio-
ne quotidiana. Quod idem præstat P. Mu-
nieſſa d. 32. de Eucharist. *sect. 3.* eandem
exponens; Duardus, qui etsi Bullam non
exponat, immò asserat utilius esse quotidie
communicare, quàm non communicare,
plures tamen præter non conscientiam pec-
cati gravis requirit dispositiones, ut docet
d. 2. *sect. 3. n. 5. in §. Secundum capitis, Omnis*
utriusque sexus. Idem sentit Caram. lib. 3. *Caram.*
Fundamento 67. num. 34. 83. asserens ei, qui
anno integro nullum commisit mortale,
permitti posse quotidianam Communio-
nem; immò laico, qui heri *dignè* commu-
nicavit, etsi totâ die nil boni, aut mali ege-
rit, permitti potest hodie Comm.rio. Sed
hoc non placet; puto enim positivam re-
quiri dispositionem, & ideo S. Aug. in lib.
de Ecclesiæ Dogmatibus vult, ut commu-
nicaturus satisfaciât lacrymis, & orationibus
extra confessionem pro peccatis venialibus;
hæc enim si habitualia sint, aliquo modo
Communione impediunt: immò P. Lay-
man lib. 5. tr. 4. cap. 6. n. 5. dixit esse sacri-
legium veniale accedere ad Eucharistiam
cum veniali; quod tamen non affirmo. Qua-
re iudico, quod ut quis quotidie communi-
cet, non satis sit, ut careat omni culpâ mor-
tali, sed præterea necessariam esse ex præ-
cepto, & tanti Sacramenti excellentiâ ali-
quam dispositionem: & ideo Innocentius
Inn. XI.
loquens

Apost.
P. Eliz.

S. Aug.

P. Laym.

Inn. XI.

loquens de Monialibus dicit: *Si quæ verò tali puritate mentis emineant, & tali fervore spiritus incalcescant, ut dignæ quotidianâ Communionem videantur, hoc illis à Superioribus permittatur.* Ergo ex mente Pontificis præter non peccatum mortale, requiritur ad Communionem quotidianam aliqua dispositio.

N. 248. Dices: Implicat, ut iudicium de honestate moraliter tantum certum, sit eo ipso metaphysicè certum de eadem: ergo non est metaphysicè certum, quod sequens iudicium certo prudens de honestate, non possit peccare. Confirmatur: Quod est tantum probabile, non est certum: ergo cum sit tantum probabile, picturam die festo licere, non sum metaphysicè certus, quod pingendo die festo non peccem.

N. 249. Sed contra retorqueo tum contra conscientiam probabiliorē, tum contra conscientiam dictamen moraliter evidens: ergo si argumentum tenet, sola conscientia metaphysicè evidens de non peccato erit moraliter certa; nam retentâ eadem formâ, ita arguo: Non potest esse metaphysicè certum id, cuius oppositum est probabile; oppositum probabilioris est probabile; & oppositum moraliter evidens est contingens; immo oppositum ejus, cuius habeo invincibilem ignorantiam, est probabile, & contingens: ergo sequendo opinionem probabiliorē, aut moraliter evidentem, non sum metaphysicè, nec catholicè reflexè certus me non peccare.

N. 250. Purum igitur sophisma confundens objectum directum cum objecto reflexo, & promensurâ certitudinis, quam habet actus directus, taxare certitudinem actus reflexi: quo modo in simili, ut dixi *scilicet* 1. taxare quis vellet veritatem actus reflexi per veritatem actus directi; potest enim actus directus esse hæresis, & actus reflexus, docens eum esse refutari, esse actus fidei Divinæ: ergo potest etiam actus directus esse tantum probabilis, & certus uno certitudinis genere; reflexus autem potest esse evidens, & certus non tantum diversâ specie, sed diversâ genere certitudinis. Ita accidit in casu nostro, in quo factus directus, seu opinio probabilis est tantum certa certitudine practica, seu prudentis ad non peccatum adhesionis; non autem certitudine morali speculative.

N. 251. Quare in nostro casu objectum, quod opinio purè probabilis affirmat, est tantum probabile; attamen est metaphysicè evidens certum, quod idem actus, quem certo probabiliter honestum iudico, (non dico

certo honestum, sed certo probabiliter honestum) non possit esse peccatum, ut elicitur sub eo iudicio prudenti honestatis. Rursus est tantum certo probabile licere eum actum; adhuc tamen est metaphysicè evidens, quod idem actus ut elicitus sub eâ bonâ fide sit licitus: hinc est, quod licet sit tantum certo probabile picturam die festo licere; attamen non est purè probabile, sed est metaphysicè evidens, quod sit licita volitio pingendi die festo, ut elicitâ sub iudicio prudenti de ejus licentiâ.

Distinguendum igitur acutè est inter objectum conscientie specificativè; & objectum conscientie reduplicativè sumptum, seu ut subitans iudicio de honestate certo certitudine prudentis ad honestatem adhesionis, ut dixi *d. 5. & 6.* de objecto ut substante errori invincibili. Volito picturæ, quæ est objectum conscientie dictantis esse licitam, est certo probabiliter licita: ergo ea volitio est certo honesta certitudine morali practica, seu prudentis ad honestatem adhesionis; non autem est metaphysicè evidens, immo nec speculative moraliter evidens est, quod ea volitio picturæ sit licita; attamen eadem volitio picturæ, ut elicitâ sub eodem iudicio certo probabiliter, est metaphysicè infallibiliter speculative evidens, quod sit licita: eo modo, quo sepe salutum est, quod opus elicitum sub errore invincibili sit licitum; est tamen metaphysicè evidens, quod idem opus ut elicitum sub invincibili errore de licentiâ sit licitum; & metaphysicè repugnat, ut sit formaliter illicitum opus ut positum sub errore invincibili de ejus licentiâ; etsi in sensu diviso ab eo errore possit esse formaliter illicitum. In formâ, si de eodem iudicio sit sermo, concedo antecedens; si de reflexo supponitur aliud reflexum, nego antecedens, & consequentiam.

Ad confirm. concessio antecedenti, distinguo consequens: est tantum probabile actionem A, non esse peccatum, ut divinum à iudicio certo probabiliter de non peccato, concedo; est tantum probabile actionem A, non esse peccatum, ut substantem iudicio certo probabiliter de non peccato, nego consequentiam; hoc enim est metaphysicè certum, & speculative evidens, non quidem evidentiâ directâ actionis, sed evidentiâ reflexâ; est enim metaphysicè evidens, quod actio ut elicitâ sub iudicio certo probabiliter de non peccato nequeat esse peccatum. Breviter: aliud est, *Est tantum probabile hoc opus non esse peccatum*; aliud est, *Est tantum probabiliter hoc opus ut elicitum sub bonâ fide non peccatum*.

est non esse peccatum. Primum est verum, secundum falsum: primum est objectum actus directi, seu ipsius opinionis certo pure tantum probabilis; secundum est objectum actus reflexi supra eam probabilitatem. Hæc quæ dixi, quod sit metaphysicè evidens non esse peccatum opus ut elicitedum sub iudicio certo probabili, aut probabiliori de non peccato, ad abundantiam dicta sunt.

§. III.

Eo quia probabilitas non potest esse regula.

SUMMARIUM.

Certitudo speculativa oritur ab evidentia, aut supernaturalitate; non ita practica, n. 254. 255.

Quid certitudo objectiva, quid formalis; quid formalis firma adhesionis speculative; quid firma adhesionis affectivæ; quid certitudo formalis practica? n. 255.

Arguit P. Thyrs. formidinem ortam ex iudicio minus probabili esse prudentem, n. 256.

Nego; cur? n. 257.

Falsum, quod omnis probabilior sit speculative moraliter certa, aut evidens. Cur? ib.

Obiectio: quia habens opinionem probabilem non habet nisi probabilitatem, n. 258.

Mihi certum quod quis potest esse certus de honestate formalis sui actus, etsi non sit certus de materiali. Constat in hoc actu, Deipara est sine labe concepta, n. 259.

Et in obediendo, ib.

Ut licite operer, satis certitudo de honestate formalis actus, non de materiali eiusdem, ib.

Arguit P. Eliz. quia cum probabilitas conveniat utrique contradictorio, non potest esse regula, quia est indifferens ad legem, & non legem; immo magis est ad non legem, quam ad legem, quomodo horologium magis discordans motui solis non est regula, n. 260.

Ejus contradictio, n. 261.

Solvenda ab omni Catholico obiectio, ib.

Lex æterna est prima regula objectiva actuum humanorum; ratio autem est regula formalis proxima eam applicans, n. 262.

Probabile potest esse in mente, vel subjective, vel objective, ib.

Probabile directum quid habeat pro objecto; & quid probabile reflexum? ib.

Lex æterna non solum ut est in se, sed etiam ut in mente, est regula objectiva, n. 263.

Opinio probabilis subordinatur legi Dei, sive ut hæc est in re, sive ut in mente, n. 264.

Ratio probabilis concreta per hoc, aut illud iudicium, non est indifferens ad legem, & non legem, etsi abstracta sit indifferens, n. 265.

Explico, ib.

Tom. III.

Falsum quod qualibet probabilior se habeat magis ad verum, n. 266.

Minus probabilis etsi videatur magis falsa, non ideo est talis, ib.

Immo relative ad suum objectum non se habet nisi ad verum, nullatenus ad falsum, ib.

Paritas horologii inutilis; cur? n. 267.

Arguit Palanco moralem certitudinem haberi non posse per æquæ, aut minus probabile, num. 268.

Dico nullam certitudinem de honestate objectivâ esse necessariam, ut licite operer, n. 269.

Moralis certitudo de honestate formalis est insita cuicunque iudicio certo probabili de honestate objectivâ. Cur? ib.

Oppones 7. Opinio certo probabilis N. practica est, juxta nos, moraliter certa de non peccato; ergo est moraliter evidens de non peccato. Consequentia probatur; quia certitudo oritur ex evidentia, aut supernaturalitate; sed in opinione probabilis non oritur à supernaturalitate; ergo ab evidentia.

Resp. certitudinem speculativam oriri ab N. evidentia, aut supernaturalitate; practicam autem non oriri necessario ab alterutra: sed certitudo moralis, quam damus cuilibet opinioni practicæ certo probabili, non est certitudo moralis speculativa, sed practica; ergo non oritur ab evidentia, aut supernaturalitate. Ratio est; quia plures sunt species, immo genera certitudinis, ut dixi in tract. de Fide; alia objectiva, de qua nihil in præfenti; alia formalis conveniens intellectui, quæ non est nisi determinatio intellectus ad verum, ut dixi d. 18. sect. 2. quæ certitudo formalis subdividitur in plures species: alia enim est certitudo formalis firmæ adhesionis pure speculative, vel pure intellectualis, vel eminentis veritatis; ita enim indifferenter loquuntur Alensis, Scotus, D. Bonav. & alii antiqui: alia est certitudo firmæ adhesionis affectivæ, vel pietatis, vel conscientie; ita enim iidem Antiqui loquuntur, & tribui solet actui fidei Divinæ: ita etiam alia est certitudo formalis practica, quæ non est nisi connexio talis actus cum regulis morum, seu essentialis, & intrinseca determinatio iudicii etsi tantum probabilis cum regulis morum, quæ certitudo non oritur ab evidentia, sed ab intrinseca, ut nobis apparet actus, cum regulis morum connexione, ita ut illis sit in dirigendo ad opus essentialiter conformis.

Oppones 8. ex P.D. Thyrs. diff. 10. n. 90. N. quod formido subsequens assensum fundatum in motivo minus, aut æquæ verisimili, P. Thyrs.

M

fit

fit magna, & prudens: ergo per eum assensum non possum esse moraliter certus de non peccato.

N. Sed contra; quia sicut ipse vult *num. 75.*

257. quod assentiens ex motivo verisimiliori rem esse honestam, esto sciat non repugnare, quantum est ex vi motivi probabilioris pro tali assensu, (non enim cognoscitur ut infallibiliter connexum cum veritate) eum assensum esse falsum, & rem esse inhonestam; autamen resolutoriè, & determinatè sibi persuadet rem esse licitam, & nequit prudenter, & determinatè dubitare, vel formidare, an sit illicita, & parvipendit tamquam scrupulum formidinem. Ita assentiens ex motivo minus, certo tamen probabili, rem esse honestam, deliberatè, & determinatè sibi suadet rem esse licitam, & tunc nequit in sensu composito talis iudicii, prudenter dubitare, & formidare, an sit illicita, & parvipendit formidinem, nam scit eum assensum esse certo probabilem, adeoque prudentem, cum quo non stat formido prudens de opposito. Quare, quod nos dicimus est innegabile, nisi negetur, quod assensus nixus motivo minus, certo tamen gravi sit prudens, quod nobis est evidenter falsum. De hoc lege Illust. Michaellem de Fuentes *art. 7.* ubi rectè docet, quod si omnis probabilior opinio est certa moraliter, aut moraliter evidens, eo ipso talis erit suo Authori, qualis est hæc propositio, *Datur Roma*; quod dici non potest de opinionibus inter T.T. incertis; nullus enim formidare potest prudenter de veritate hujus, *Datur Roma*; possum autem de meâ mihi probabiliori reflectens ad opposita motiva prudenter formidare.

N. Oppones 9. Ut homo licitè operetur, debet habere certitudinem de honestate sui actus: sed operans juxta probabilem de honestate sui actus, non habet certitudinem de honestate sui actus, sed tantum probabilitatem: ergo sequens opinionem probabilem illicitè operatur: ergo necessarium est iudicium reflexum. Ita Merenda, & Fagnanus volentes necessariam esse certitudinem de honestate materiali objecti, & actus.

N. Sed contra; quia præter dicta *d. 18. sect. 5.*
259. §. 1. & dicenda, quod quis potest esse certus de honestate formali sui actus, etsi certus non sit de honestate materiali ejusdem, adeit exemplum in hac propositione, *Deipara est sine labe concepta*, ubi non sum certus de honestate materiali ejus actus, nec de ejus veritate speculativâ ejusdem actus, ejusque objecti; & tamen certus sum de honestate formali cultus Deiparæ. In formâ dico, quod ut homo licitè operetur, non sit necesse, ut

fit certus de honestate materiali sui actus, satis ut certus sit de ejus honestate formali. Ita cum Superior (ait Caram. in Apolog. n. 106.) aliquid jubet, quod est probabiliter bonum, non sum certus, an materia, & objectum, circa quod est ille actus, sit bonum; & tamen certus sum eum actum esse honestum. Et distingo minorem: Operans juxta probabilem habet tantum probabilitatem, non certitudinem, de honestate objectivâ, & materiali ipsius actus, & objecti, concedo; de honestate formali actus, nego minorem, & consequentiam.

Oppones 10. ex P. Elizald. *lib. 3. qu. 18. N.* quod probabilitas non possit esse regula actuum humanorum: Primo, quia, ait *pag. 8. l. 197. §. 2.* Probabilitas convenit, juxta nos, utrique contradictorio: Secundo, quia ratio humana probabilis non subordinatur Divinæ legi, quæ est regula primaria: ergo opinio probabilis non potest esse regula secundaria, ut esse debet, si est regula morum. Antecedens probatur; quia lex Dei est una, & pro unâ tantum parte contradictionis; at ratio probabilis est pro utraq; parte, tam pro lege, quam contra legem: ergo ratio probabilis non subordinatur legi Dei: Tertiò, quia ratio probabilis est indifferens ad legem, & non legem; ergo non magis applicat, quam non applicat Dei legem; ergo non est regula formalis morum: Quarto, quia ratio humana dividitur in magis, minus, & equè probabilem; cum autem nos velimus, quod sit regula tam ratio minus, quam magis probabilis, eo ipso probabilitas sic sumpta, seu in genere, non magis se habet ad legem, quam non legem; non magis ad verum, quam ad falsum; immò sicut magis probabilis est magis ad verum, ita minus probabilis est magis ad falsum: ergo æquè, & minus probabilis non potest esse regula: Quintò, quia sicut horologium non magis concordans, quam discordans à mora solis non est regula conveniens temporis, & qui eo uteretur, erraret voluntariè; ita qui scienter sequitur minus, aut æquè probabile pro regulâ, quia assumit aliquid non magis concordans, quam discordans à lege Dei, quæ est regula primaria, peccabit imputabiliter, seu formaliter. Hoc argumento saepe usus fuit P. Eliz. *alibi*, hic autem *l. c.* ait, quod convellat stirpitus, quidquid molis super probabilia fabricatum est.

Sed, ut ad evidentiam ejus inanitas saepius N. ostensa constet, quæro à P. Eliz. an probabile sit non tantum regula necessaria, sed se p. *l. c.* sola sufficiens ad rectè operandum? Si non est sufficiens, ut reverà per illum non est, qui

Mich.
de Fuët.

Merenda,
Fagnanus.

qui solam veritatem vult morum regulam, sequitur 1. sibi contradicere, nam *lib. 3. qu. 1.* aperte docet probabile explicatum per plerumque non fallens esse morum regulam: ergo probabile, aut probabilis explicatum per plerumque non fallens erit sufficiens regula morum. Si autem est sufficiens, (quæ est altera pars quæsitæ) sequitur 2. eo ipso rure ejus argumenta, nam falsum erit aliquando regula morum; quomodo autem falsum cum se habeat ad non legem Dei, & discordet à primâ regulâ, erit regula secundaria, & applicans legem Dei: ergo argumentum ab omni Catholico in errore invincibili est solvendum: si enim invincibilis error primam veritatem, & legem applicare potest, cur aliquod judicium, quod non est certò falsum, quin est certò probabiliter verum, etsi in re falsum sit, non poterit idem præstare? Vide quæ dixi *d. 5. c. 6.*

Ut autem facile solvatur, habendum præ oculis est, quod Dei voluntas, seu lex æterna sit prima, & universalis regula objectiva actuum humanorum; ratio verò humana illam applicans est regula formalis proxima, & unica, & universalis eorumdè: ergo cum actuale judicium probabile dirigat immediatè operationem juxta Dei voluntatem, seu primam regulam objectivam, quam applicat, eo ipso idem judicium probabile erit regula formalis proxima actuum humanorum. Rursus meminisse oportet, quod judicium probabile, aut probabilius possit esse in intellectu, vel subjectivè directè; & non est nisi ipsa opinio probabilis directæ de non peccato, aut honestate operationis, ex. gr. *Licet pingere die festo*; vel objectivè reflexè, & non est nisi objectum judicii reflexi, ex. gr. *Licet sequi minus, aut (si mavis) magis probabilem de licentiâ pittura die festo*; in quo casu ipsum judicium probabile directum est objectum judicii reflexi certi: & sicut probabile directum habet pro objecto *licentiâ pittura die festo*, ita reflexum certum habet pro objecto *eandem licentiâ ut substantiam judicio probabilis directo*; seu probabilitatem, aut probabilitatem de licentiâ pingendi die festo. Dixi autem *sect. 4.* Reflexitas velle, quod ut licitè pingam, necessarium sit judicium reflexum certum; ita ut hoc sit regula immediata operationis; ipsum autem judicium probabile, aut probabilius directum sit tantum regula objectiva: ego autem ejus judicii reflexi necessitatem negavi, & dixi operationem dirigi formaliter immediatè, & proximè ab ipso judicio probabilis directo; ita ut hoc sit regula formalis proxima operationis honestæ.

Tom. III.

Porro P. Eliz. nobiscum convenit in hoc, quatenus negat tale judicium reflexum, ut docet *lib. 3. qu. 2.* etsi ille hoc neget, quia putat impossibile; nos autem quia non necessarium; quapropter tantò magis stare debet nostræ responsioni. Demum recordari debemus falsum esse, quod sola lex æterna ut est in se, sit regula humanorum actuum; immò ipsa lex Dei ut est in nostrâ mente est regula, ut patet in invincibiliter errante; ita ut ipsum judicium invincibiliter erroneum, vel ipsum judicium directum, sive probabile, sive certum sit regula formalis proxima; ipsa autem Dei lex, ut subsistans ei judicio invincibiliter erroneo, aut certo, aut probabili, sit regula objectiva, cui operationem conformare tenemur, aut possumus.

In formâ nego antecedens. Ad 1. probationem transeat antecedens, & nego consequentiam.

Ad 2. probat. nego antecedens, quod opinio probabilis non subordinetur legi Dei; eo enim ipso, quod est certò probabilis, est illi conformis. Ad hujus antecedentis probationem fateor legem Divinam in re esse unam; attamen ratio probabilis non subordinatur legi Dei præcisè tantum ut est in se, sed ut est in mente. Cum enim opinio probabilis A, favens legi sit eidem ut est in mea mente conformis; (eo enim ipso, quod opinio est certò probabiliter vera, eo ipso est conformis legi ut mihi tunc apparet) & opinio probabilis B, favens libertati contra legem non sit eidem legi Dei disformis; tunc enim lex mihi apparet non existere, (nota autem quod ea duo judicia nequeunt simul esse, sed tantum successivè) consequenter si stricte, & pressè loquamur, una ex dictis opinionibus est quantum apparet juxta legem; alia nec juxta, nec contra legem; hæc enim quantum apparet, non datur, lex autem non apparet non est lex, sed est juxta libertatem.

Ad 3. distinguo: Ratio probabilis abstracta est indifferens ad legem, & non legem, transeat: at ratio probabilis abstracta, non est quæ me dirigit ad operandum, sed est ratio probabilis, seu probabilitas concreta, & contracta ab hoc, aut illo judicio probabilis: ratio probabilis concreta per tale, vel tale judicium, nego antecedens: vel enim judicium probabile favet legi, & sic illud non est indifferens ad non legem, nam dirigit operationem representando legem: vel judicium probabile non favet legi, sed libertati? & hoc non est indifferens ad legem, nam dirigit operationem proponendo

M ij

non

non legem; & distinguo consequens: ratio probabilis ut sic non est regula, concedo; talis ratio probabilis, nego consequentiam.

N. Ad 4. probat. patet tum ex modo, tum ex
266. alibi dictis; dixi enim esse evidenter falsum, quod quilibet probabilior magis se habeat ad verum; alias cum utraque contradictoria sit probabilior, una uni, altera alteri, utraque magis se haberet ad verum. Licet ergo minus probabilis comparative ad probabiliorem appareat minus vera, & magis falsa, non ideo est minus vera, & magis falsa. Rursus licet minus probabilis respectively ad probabiliorem appareat minus vera, & magis falsa, attamen comparative ad suum obiectum, & considerata ut est in se, magis se habet ad verum, quam ad falsum; immo ad falsum nullo modo se habet; nam quod affirmat, aut negat, negat, aut affirmat, quia putat verum, & oppositum, quod est probabilius, putat falsum.

N. Ad 5. dico, quod paritas horologii, ut
267. sæpe dixi, non sit ad rem; arguens enim supponit, quod sicut motus solis, ut est in se, est regula, cui horologium, ut sit physice rectum, conformari debet; ita à pari lex Dei, ut est in se, sit regula, cui iudicium, ut sit rectum, conformari debet; hoc autem est falsum. Addo 1. quod motus solis est patens, adeoque error horologii est evidens; non ita lex Dei dubia est patens, nec error opinionis in rebus incertis est evidens. Addo 2. quod licet arguens bene dicat, quod qui eligeret horologium aequè indifferens, ut ostenderet, ac non ostenderet solis motum, scienter erraret; at malè supponit nos dicere, quod eligi possit pro regula opinio indifferens ad verum, & falsum; immò quodcumque directum pro regula operationis eligatur, eligitur, quia idem iudicium directum probabile putatur verum; & quod omittitur, omittitur, quia tunc putatur falsum. Alter his argumentis

P. Teril. occurrit P. Teril. *qu. 49. per totam de Reg. mor.* cuius responsum est verum putem, mihi tamen mea magis placet, quia expeditior.

N. Oppones 11. ex Palanco, qui *est qu. 33.*
268. *n. 6.* rectè doceat, quod ad honestè formaliter operandum necessaria sit aliqua certitudo de honestate obiectivà operis eligendi, quæ certitudo, ait *n. 8.* satis est, ut sit moralis, aut probabilis aliquando fallibilis; attamen *num. 10.* simul docet, quod hæc moralis, seu probabilis certitudo haberi non possit, quoties aequè probabile est opus esse verum, ac esse licitum; sed tantum quando in solidum, seu unice probabile est, aut lon-

gè probabilius est licitum esse, quam illicitum. Ratio est; quia moralis, seu probabilis certitudo de honestate operis unice habetur, quando motiva magis inclinant in honestatem, quam in operis inhonestatem: ergo ea probabilis certitudo solum haberi potest, quando operanti est unice probabile, aut longè probabilius opus esse honestum, quam inhonestum.

Sed contra 1. quia licet verum sit, quod N. aliqua certitudo necessaria sit ad honestè
269. formaliter operandum, nempe certitudo de honestate formali operis eligendi, quæ certitudo satis est, ut sit moralis; falsum tamen est, quod necessaria sit aliqua certitudo de honestate obiectivà; immò hæc in incertis implicat, nisi quis velit omnia sibi incerta, esse sibi obiectivè certa. Secundo, quia falsum etiam est, quod moralis certitudo de honestate formali haberi non possit nisi per iudicium probabilis; nam ea certitudo moralis, seu prudentis ad non peccatum adhesionis inest cuique iudicio prudenti: ergo cum, per me, omne iudicium practicum certò probabile sit prudens, eo ipso illi inest certitudo de non peccato formali.

SECTIO VII.

Aliquæ illationes.

SUMMARIUM.

Non est impossibile, etsi non sit necessarium iudicium reflexum certum, n. 270.
Nulla repugnantia in hoc, quod opinio sit tantum probabilis, & dictamen de licito usu sit certum, n. 271.
Dictamen reflexum non dat certitudinem opinioni probabilis, dat huius usum, n. 272.
Opinio de licito usu minus probabilis videtur certa, à n. 274. ad 277.
Non tantum dantur prima principia ex terminis evidentiis, quæ non possunt probari, sed etiam principia immediate ex se probabilis, quæ non possunt, nec debent probari. Tale est, qui certò prudenter agit, non peccat &c. n. 276.
Nostra sententia de licito usu est saltem ipsi Probabilistis moraliter certa, n. 277.
Immo etsi hoc negetur, ipsa certò probabilis est exercitè certa de non peccato, ib.
Ut vitetur difficultas de necessitate iudicii reflexi certi; & de repugnantia ut directum probabile sit certum, melius est appellare ad reflexum certum de obiectivà probabilitate, quam vel ad solum directum probabile, vel ad hoc ut unum certò reflexo de licito usu, & sequela iudicii directi certò probabilis, ib. Omnis

Omnia certò probabilis subjectivè est regula im-
mediata, n. 278.

Et est semper practice vera, n. 279.

Est evidens implicare, ut peccet sequens certò
probabilem, n. 280, 281, 282.

Falsum quod ait Caram. quòd id quod certificat
conscientiam non sit probabilis, sed sola non
certitudo opinionis opposita, n. 283.

N. 270. **E**X dictis inferi. plerisque Anti-Pro-
babilistas impugnare Probabilistas ex
eo quòd reflexio supra ipsam probabilita-
tem impossibilis sit ad formandum certum
de non peccato iudicium. Sed, ut ostendi
feli. 1. & 2. falluntur; esto enim illud iudi-
cium reflexum certum non sit necessarium,
ut sim certus de non peccato, attamen non
repugnat, ut sit certum certitudine respec-
tivà seu respectu Probabilistarum. Si enim
Probabilioritis quælibet propria probabi-
lior est illis respectivè certa, cur non sen-
tentia affirmans licitum certò probabilis
usum esse possit Probabilistas certa; tantò
magis, quòd nulla opinio particularis pro-
babilior, adeoque Probabilioritis moraliter
certa, habeat tot fundamenta, quot sen-
tentia stans pro licito usu certò probabi-
lium? Nam, ut rectè P. Card. tom. 3. d. 56. à
P. Card. n. 187. hæc duæ propositiones, *Licet uti omni
certo probabili, sed opinio docens licitam die
festo picturam est certò probabilis*, sunt certæ
saltem moraliter: Minor, quia eam opinio-
nem de picturà die festo suppono certò pro-
babilem: Maior, ob omnes rationes, qui-
bus probatus est licitus cuiusque opinionis
certò probabilis usus: ergo hæc consequen-
tia, *Licet uti hac opinione, seu pingere die festo*,
est etiam certa, immò, juxta Probabilistas
Reflexistas, est conscientie dictamen; etsi
ego negaverim esse ultimum conscientie di-
ctamen, cum superfluum sit hoc iudicium
reflexum, ut licitè pingam.

N. 271. Confirmat P. Card. præter ea, quæ ego
dedi feli. 1. quia nulla est repugnantia in
P. Card. hoc, quòd opinio sit tantum probabilis, &
P. Card. dictamen de eà sequendà sit certum, ut pas-
P. Elz. sim docent P. Elizal. M. Merc. & alii Anti-
M. Merc. Probabilistæ, qui hoc ostendunt tum in
subdito obediente Superiori aliquid purè
probabile præcipienti, & tamen subditus
est certus se non peccare; tum in sequente
opinionem purè probabilem D. Thom. &
tamen format iudicium certum de non pec-
cato reflexum: ergo hæc consequentia, *Li-
cet hanc sequi*, potest esse certa, esto certum
non sit, quòd liceat pictura die festo.

N. 272. Addit P. Card. num. 212. aliud esse, quòd
P. Card. dictamen reflexum det certitudinem usui
Tom. III.

opinionis probabilis, aliud, quòd det illam
ipsi opinioni probabili. Illud est verum,
quia deducitur ex duplici præmissa certà
sibi, *Licet uti quælibet practica certò probabili*,
sed opinio docens licitum pingere die festo est ta-
lis, ergo licet uti opinione docente licitum
pingere die festo; quæ conclusio est ipsum
dictamen reflexum certum, quia utraque
ejus præmissa est certa. Hoc est falsum, nec
ullus Probabilista hoc docet; potest enim
propositio directa esse probabilis, & reflexa
esse certa, ut patet ex dictis.

Dices certum non esse, quòd liceat uti N.
quælibet practica certò probabili: ergo illud 273.
iudicium reflexum, *Licet uti opinione proba-
bili docente licitam die festo picturam*, non est
certum. Rursus si non est certa universalis,
Licet uti quælibet probabili, multò minùs cer-
ta erit particularis, *Licet hæc uti*; & multò
minùs erit certus, qui habet hoc iudicium, à S. Do-
Licet pingere die festo. Ita M. Jacob. à S. Do-
minic.

Sed contra, ait P. Card. n. 233. Etsi plu- N.
res pietate, & doctrinà illustres negent esse 274.
certum, immò esse verum, quòd liceat usus P. Card.
cujusque probabilis, attamen eorum autho-
ritas contra certitudinem deductam ex prin-
cipiis intrinsecis, ut sunt omnes rationes,
quibus licitum probavimus probabilitatum
usum, nihil probat. Subdit paucos esse, qui
iudicent standum semper pro lege contra
libertatem; sunt enim tantum Synichius,
M. Baro, M. Merc. & alii tres; similiter
pauci sunt stantes pro præcepto eligendi
probabiliorum, si conferantur cum opposi-
tis. Addit eos ipsos Anti-Probabilistas non
intelligere perfectè nostram mentem, &
plura impugnare, quæ nos non negamus;
Scriptor autem ignorans, & impugnans
quod nescit, non est audiendus: hoc autem
suadet Catalogus malarum illationum, quas
dedi d. 11. quibus nos uti putant Anti-Pro-
babilistæ. In formà dico, quòd hoc antecede-
dens, *Licet uti quælibet practica certò proba-
bili*, sit certum respectu Probabilistarum;
dari enim certitudines respectivas est mani-
festum. Ad additum dico, quòd si universa-
lis non est certa, nec certa est particu-
laris sub eà contenta eo genere certitudinis; uni-
versalis tamen est certa, ut dixi, ipsis Pro-
babilistis.

Deinde do non esse certum hoc antecede- N.
dens, *Licet uti quælibet practica certò proba- 275.
bili*, certitudine, inquam, veritatis specula-
tiva; nego tamen opinionem docentem li-
cere picturam die festo, quam suppono cer-
tò probabilem, non esse certam certitudine
prudētis ad non peccatum adhæisionis, etsi

M iij

non

non sit certa certitudine logicæ conformi-
tatis sui cum objecto.

N. Scio, quod P. Teril. *quæ* 16. de Reg. mor.
276. velit nostram de licito usu cuiusvis practi-
P. Teril. cæ certò probabilis sententiam, non tantum

esse certam, quin esse inexpugnabilem; quod
etfi Adversarii ad hæc audita risuri sint, hoc
non probat, ait *quæ* 17. nos dicere falsum; eo
modo, quo quia Janseniste, auditis quæ de
ignorantiâ invincibili dicunt Anti-Probabi-
listæ, & nos, rideant; & ex eo quia Hete-
rodoxi rideant ea, quæ Orthodoxi dicunt
de credibilitate unicæ fidei Catholica, & ea
negent; non inde sit verum non esse, quod
sententia de ignorantia invincibili, & de
obligatione amplectendi fidem Romanam
non sit inexpugnabilis. Idem inquit in no-
stro casu dicendum: ut enim Janseniste, &

Heterodoxi nostra argumenta non vident,
vel quia ea non ponderant, vel ex affectu in
partem oppositam inclinato, vel ex passione
mentem cecante, ita accidit Anti-Probabi-
listis, qui si nostra argumenta ritè conside-
rarent, illicò veritatem viderent. Sed demus
nostram de licito cuiusvis certò probabilis
usu sententiam non esse certam; certum ta-
men est, ait P. Teril. *num.* 16. quòd sit evi-
denter, & certò probabilis intransitivè, &

per se formaliter; claritas autem, aut certa-
tudo ipsi iudicio certò probabili intrinseca
certificat exercitè ipsum operantem de bonâ
operatione, nec est necessarius, vel processus
in infinitum, qui implicat; vel aliud judi-
cium certum, aut evidens reflexum, pro-
bans certò probabilitatem iudicii directi,
nam, ut notavimus in *tract. de Fide*, non tan-
tùm dantur prima principia ex terminis, seu
immediatè evidentia, quæ non egent, nec
possunt ulterius probari; sed etiam dantur
principia immediatè ex se probabilia, quæ
nec possunt, nec debent ulterius probari,
qualia sunt, quòd qui prudèter operatur, non
peccat; qui sequitur consilium prudens, non
peccat; quòd nemo tenetur lege naturali ad
probabilius, sicut nemo ad perfectius; hæc
enim principia sunt saltem immediatè pro-
babilia, si non sunt immediatè evidentia.

N. Ecce 1. sententiam de licito usu esse fal-
277. tem respectivè certam, seu ipsis Probabili-
stis. Ecce 2. quòd adhuc negato, quòd ea sit
certa iisdem, non sit, quòd ipsa opinio par-
ticularis, ex gr. *Licet pingere*, non sit forma-
liter per se certa de non peccato formali;
certificat enim exercitè ipsum operantem de
bonâ operatione eo ipso, quòd cognoscatur
ut certò probabilis. Ecce 3. quòd ut vite-
mus difficultatem inter Reflexistas, & non
Reflexistas, illos obligantes ad iudicium re-

flexum supra licitum probabilis, aut pro-
babilioris usum, ut habeatur certitudo de
non peccato formali; hos rejicientes tam-
quam superfluum hoc iudicium reflexum
certum, immò impugnant ejus certitudi-
nem, & asserentes impossibilem; ecce, in-
quam, ut hanc difficultatem vitemus, dice-
mus melius esse formare iudicium reflexum
de probabilitate, quòd est, & semper esse
debet certum, quàm niti directo; quodi-
bet enim directum, etfi probabilius, est in-
certum, nisi ejus certitudo exponatur ut à
nobis: rursus quodlibet reflexum supra li-
citur usum cuiusvis probabilis, aut proba-
bibilioris potest ad summum esse respectivè
ad suos Patrones certum; non autem abso-
lutè omnibus; nam Probabilioriste non
tantum negant, quòd hoc iudicium reflexum,
Licet sequi omnem certò probabilem, sit
certum, quin negant esse verum: similiter
omnes Tutoriste hoc iudicium, *Licet sequi
omne probabilius*, non tantum negant esse
certum, quin esse verum: ergo certitudo
absoluta hujus iudicii reflexi, *Licet sequi
omne probabile, aut probabilius*, non datur.

Infer 2. juxta nos omnem practicam live N;
magis, five minùs, five æquè, certò tamen
probabilem, esse regulam immediatam, &
formalem operis eliciendi, adeoque esse ul-
timum conscientia dictamen; iudicium au-
tem reflexum supra licitum cuiusvis proba-
bilis, aut probabilioris usum esse regulam
immediatam utrius liciti cuiusvis probabilis,
aut probabilioris, nec esse ultimum dicta-
men.

Infer 3. quòd licet quilibet practice pro-
babilis, aut probabilior, aut probabilissima;
immò moraliter certa, possit esse in repræ-
sentando falsa, semper tamen est practice
vera, ita ut eam sequens non possit peccare.
Ratio est; quia omnis bona fides de non
peccato excusat semper à peccato, immò
repugnat, ut sequens illud iudicium, five
magis, five minùs, certò tamen probabile de
non peccato, peccet: ergo licet opinio pra-
ctice probabilis, immò moraliter certa pos-
sit esse speculative falsa, quatenus potest
repræsentare ut licitum, quod in se est illi-
citurum; est tamen semper practice vera, quia
se, & opus, quod dirigit, conformat primis
regulis morum: ex gr. hoc ultimum di-
ctamen, *Licet pingere die festo*, esto esse pos-
sibile, quatenus falsum esse
sit speculative falsum, quatenus falsum esse
potest, quòd liceat pictura; est tamen pra-
ctice verum, quatenus idem dictamen est
conforme his regulis morum: Quod non
est certò veritum, immò est certò probabi-
liter, aut probabilius non veritum, non est
veritum.

verum, pictura die festo talis apparet, ergo non est verita, ergo non est peccatum: Quod ratio certò probabilis, aut probabilior dictat licere, est licitum, sed ratio certò probabilis, aut probabilior dictat picturam licere die festo, ergo hæc die festo licet.

N. 280. Infer 4. non tantum esse verum, & certum, sed esse reflexè metaphysicè evidens, quod sequens opinionem practicam certò probabilem, aut speculativè probabiliorem, nec peccet, nec peccare possit. Ratio est: quia hæc consequentia, *Ergo sequens opinionem practicam certò probabilem, aut speculativè probabiliorem non peccat, nec potest peccare*, deducitur ex his præmissis metaphysicè evidentibus: *Ille non peccat, nec potest peccare, qui sequitur prudens, aut prudentius conscientia dictamen: sed sequens opinionem practicam certò probabiliorem, aut probabilem, etsi minus, sibi oppositâ, sequitur dictamen conscientia prudens, aut prudentius*; ergo eam sequens, nec peccat, nec potest peccare. Maior est metaphysicè evidens; est enim primum Ethicæ principium per se notum. Minor etiam est metaphysicè evidens, nam est ipsissima opinio- nis practicæ certò probabilis, aut probabili- oris definitio, cuius nomine venit iudicium prudens, aut prudentius de re operabili: ergo etiam consequentia est metaphysicè evi- dens.

N. 281. Confirmo 1. hæc ratione metaphysicè evi- denti: *Ille non peccat, nec potest peccare, qui caret prærequisito necessario ad potentiam pec- candi*; quæ maior est metaphysicè evidens: sed habens opinionem certò practicè proba- bilem de non peccato caret tum iudicio de peccato, tum apprehensione obligatoriè re- trahente à peccato, nam ut ea apprehensio obligatoriè retrahat à peccato, debet esse di- visa à iudicio prudenter dictante, tale opus non esse peccatum: ergo habens opinionem certò practicè probabilem, nec peccat, nec potest peccare.

N. 282. Confirmo 2. argumento evidenti, quod trahit Caram. in *Dialexi pag. mihi 339. ex Caram. Illust. Stephano Spinulâ in Opusc. de liberâ, Spinulâ. & prudenti agibilium electione in Adoralibus pag. 23.* Vel intellectus est certus de hone- state materiæ hic, & nunc eligendæ, & tunc evidens est, quod sit certus de honestate ele- ctionis; ea enim electio est certò honesta,

cujus materia est certò honesta: vel intel- ctus probabiliter tantum cognoscit hone- statem materiæ? & tunc adhuc est certus de honestate electionis; ea enim electio est hic, & nunc certò honesta, cuius materia, quan- tum fieri potest, cognoscitur hic, & nunc ut honesta; ergo nullum est dubium de ejus honestate: sed opinio probabilis de hone- state materiæ est cognitio sufficientissima; evidens enim vix aliquando est possibilis, nec Deus vult impossibilia: ergo electio ei conformis erit honesta, & sine peccato: er- go cum opinione probabili de honestate ma- teriæ, immò de materiali honestate electio- nis, nulla potest manere formido de formali honestate electionis: ergo opinio probabilis de honestate materiali objecti, immò ele- ctionis nullam habere potest formidinem de honestate formali electionis: potest quidem esse incerta de honestate materiali objecti, & electionis; numquam tamen de honestate formali electionis: ea enim opinio probabi- lis dictat hic, & nunc electionem esse forma- liter honestam; & huic iudicio non potest subesse fallum. Hæc Caram. ex Spinulâ.

Infer 5. falsum esse quod docet Caram. N. tom. 4. in suâ *Dialexi a n. 190. pag. mihi 117. 283.* nempe quod ratio formalis reddens consci- entias in praxi securas, non sit certitudo, aut maior, aut equalis, aut minor probabilitas sententiæ, quam sustinemus, sed sit mera contrariæ opinionis non certitudo. Falsum, inquam 1. quia supponit, quod quoties una ex contradictoriis est probabilis, etiam altera talis sit; quod latè rejeci d. 4. Secundo, etsi daretur utramque contradictoriam semper esse probabilem, attamen, quod me directè movet ad assensum opinionis meæ, non est non certitudo oppositæ; nam non certitudo oppositæ est negatio impedimenti prære- quisita, ut possim meæ opinioni assentiri: quo modo ratio formalis, & causalis motus pedis non est negatio catenæ, seu impedi- menti, sed ipsa potentia motiva est causa; & ipse motus est ipsa ratio formalis motus. Quod ergo conscientiam reddit in praxi se- curam est ipsum iudicium prudens insitum formaliter, & intransitivè cuique opinioni certò probabili; vel est iudicium certum de possessione libertatis, quoties lex est dubia, seu non est certa. Sed de hoc infra.